

*Проект ПРООН/ГЕФ
«Інтеграція положень Конвенцій Ріо
у національну політику України»*

*Empowered lives.
Resilient nations.*

**SWOT-АНАЛІЗ І АНАЛІЗ ПРОГАЛИН
(GAP-АНАЛІЗ) ПОЛІТИК, ПРОГРАМ,
ПЛАНІВ І ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ У ГАЛУЗІ
РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ**

**ТА ПІДГОТОВКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ
ВІДПОВІДНО ДО ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЙ РІО**

**Київ
2016**

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ПРООН) є глобальною мережею ООН в галузі розвитку. ПРООН тісно співпрацює з усіма верствами суспільства та допомагає країнам розбудовувати спроможність протистояти кризам, розвивати та підтримувати економічне зростання, спрямоване на покращення життя кожної людини. Ми працюємо у 170 країнах та пропонуємо рішення та глобальне бачення з урахуванням специфіки місцевого розвитку з метою розширення прав та можливостей людей та підвищення життєздатності держав. www.undp.org

ГЛОБАЛЬНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ФОНД (ГЕФ) працює у 182 країнах в партнерстві з міжнародними установами, неурядовими організаціями, приватним сектором для вирішення глобальних екологічних проблем, при цьому впроваджуючи програми з підтримки ініціатив, які сприяють сталому розвитку. ГЕФ – це незалежно функціонуюча фінансова організація, яка надає гранти на реалізацію проектів, спрямованих на збереження біорізноманіття, боротьбу зі зміною клімату, деградацією земель та ін. З 1991 року ГЕФ має значні здобутки за результатами надання підтримки країнам, які розвиваються і країнам з перехідною економікою. www.thegef.org

Автор:

Бистрякова Юлія Ігорівна, к.еон.н., доцент Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління, консультант ПРООН з міського розвитку

А 64 SWOT-аналіз і аналіз прогалін (GAP-аналіз) політик, програм, планів і законодавчих актів у галузі регіонального та місцевого розвитку та підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенцій Ріо / Ю.І. Бистрякова. – Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2016. – 106 с

Це видання підготовлено в рамках реалізації проекту «Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України», який випроваджує Програма розвитку ООН в Україні (ПРООН) за підтримки Глобального екологічного фонду (ГЕФ). Думки, висновки чи рекомендації належать авторам чи упорядникам видання та не обов'язково відображають погляди ПРООН та ГЕФ.

ЗМІСТ ЗБІРКИ ГАЛУЗЕВОГО АНАЛІЗУ

Зміст збірки	3
Перелік використаних скорочень	4
Вступ про проект	5
Рецензенти звіту	6
Огляд Конвенцій Ріо	7
Огляд галузі міського розвитку	37
Методологія проведення галузевого аналізу	44
SWOT-аналіз і GAP-аналіз політик, програм, планів і законодавчих актів у галузі регіонального та місцевого розвитку й підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенцій Ріо	47
ПДГАЛУЗЬ: Регіональний і місцевий розвиток	48
SWOT-аналіз	48
GAP-аналіз	52
ПДГАЛУЗЬ: Житлово-комунальний сектор	68
SWOT-аналіз	68
GAP-аналіз	71
ПДГАЛУЗЬ: Територіальне планування та будівництво	78
SWOT-аналіз	78
GAP-аналіз	84
Висновки та рекомендації	92
Глосарій	100
Додатки	102
Додаток 1. Перелік галузевих політик, законодавчих актів, програм і пов'язаних із ними планів дій для Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства	102
Додаток 2. Перелік використаних джерел	104

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

Верховна Рада України	ВРУ
Кабінет Міністрів України	КМУ
Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України	Мінрегіонбуд
Конвенція Організації Об'єднаних Націй про охорону біологічного різноманіття	КБР
Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням	КБО
Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату	РКЗК
Закон України	ЗУ
Державні будівельні норми	ДБН
Парникові гази	ПГ
Житлово-комунальне господарство	ЖКГ

ВСТУП ПРО ПРОЕКТ

Майже мільярд сімей у всьому світі, особливо сільські громади, безпосередньо залежать від природних ресурсів для забезпечення своєї життєдіяльності. Але глобальні екологічні загрози (зміна клімату, опустелювання, втрата біорізноманіття) підривають цю ресурсну базу.

В Україні ці загрози є не менш важливими. Проблема деградації ґрунтів – національного багатства і основи нашої економіки – є надзвичайно актуальною для України і впливає не лише на урожайність та якість сільськогосподарської продукції, але й завдає значних економічних збитків. Наслідки зміни клімату в Україні вже відчули на собі тисячі українців під час повеней 1998 і 2008 років, надзвичайно спекотних літ 2009 і 2010 років тощо. Прогнозовані зміни клімату у майбутньому призведуть не лише до економічних втрат, але й до неконтрольованої міграції людей, нових захворювань та інших соціальних негараздів.

Три Конвенції Ріо (Конвенція ООН про охорону біорізноманіття, Конвенція ООН про боротьбу з опустелюванням, Рамкова конвенція ООН про зміну клімату), прийняті на «Саміті Землі» у Ріо-де-Жанейро у 1992 році, є відповіддю на ці загрози і шляхом до сталого розвитку у всьому світі.

Конвенція про біорізноманіття – міжнародна угода, головними цілями якої є збереження біологічного різноманіття, стале використання його компонентів та рівний розподіл вигід від використання генетичних ресурсів.

Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату — це міжнародний екологічний договір, мета якого полягає в стабілізації концентрації парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускає небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему.

В рамках *Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці*, опустелювання розглядається не як процес утворення пустель, а як будь-яка деградація земель під впливом природних чи антропогенних чинників. Саме тому, сторонами Конвенції на сьогодні є 193 країни світу, у тому числі і ті, на території яких природні пустелі взагалі відсутні, та Європейське співтовариство.

Україна приєдналась до всіх трьох конвенцій. Інструментами реалізації завдань конвенцій є: наукові дослідження та обґрунтування заходів зі збереження екосистем, розробка стимулів та механізмів для стримування антропогенного впливу на навколишнє середовище, вдосконалення державної та регіональної політики, законодавче регулювання соціальної та корпоративної відповідальності бізнес структур, передача технологій та практик та залучення зацікавлених сторін, включаючи місцеві спільноти, молодь, НУО, жінок та бізнес.

З метою сприяння досягненню глобальних екологічних цілей і через них реалізації соціально-економічного розвитку України, Програма розвитку ООН та Глобальний екологічний фонд у 2014-2016 роках впроваджують в Україні проект «*Інтеграція положень Конвенцій Ріо у національну політику України*». Цей проект допоможе Україні краще здійснювати дії на місцевому, регіональному та національному рівні для виконання зобов'язань в рамках Конвенцій Ріо. У рамках проекту здійснено аналіз нормативної бази у восьми галузях – енергетика, транспорт та інфраструктура, міський розвиток, економічний розвиток, управління природними ресурсами, соціальна політика, освіта та наука, аграрна політика - для оцінки стану виконання цілей Конвенцій Ріо. У кожному звіті наведено конкретні рекомендації щодо внесення змін у законодавчі акти.

За результатами аналізу підготовлено звіти, окремо по кожній галузі. У цьому виданні Вашій увазі пропонується один зі звітів серії.

РЕЦЕНЗЕНТИ ЗВІТУ

Проект ПРООН-ГЕФ передбачав проведення експертного огляду галузевих аналізів. До проведення такого аналізу були залучені експерти, які мали знання та досвід діяльності у відповідній галузі. Експерти надали конкретні зауваження та коментарі до проекту галузевого аналізу, узагальнили свої зауваження у висновках, оцінили якість галузевого аналізу за 9-бальною шкалою (відповідно до розроблених критеріїв оцінки), надали свої рекомендації та пропозиції щодо внесення змін у галузевий аналіз.

У рецензуванні галузевого аналізу брали участь такі експерти:

1. Алієва О. Р., консультант із питань охорони навколишнього середовища проекту «Місцевий економічний розвиток міст України»
2. Губар С. І., к. б. н., заступник директора департаменту охорони природних ресурсів – начальник відділу розвитку екомережі та біобезпеки Міністерства екології та природних ресурсів України
3. Дорош Й. М., д. е. н., професор, директор Державного підприємства «Київський науково-дослідний і проектний інститут землеустрою»
4. Ібатуллін Ш. І., д. е. н., заступник директора з науково-організаційної роботи Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»
5. Ігнатенко О. П., к. е. н., докторант кафедри управління національним господарством Національної академії державного управління при Президентіві України
6. Колмаз Ю. Т., завідувач сектора земельних ресурсів департаменту охорони природних ресурсів Міністерства екології та природних ресурсів України
7. Кондрашихін А. Б., д. е. н., професор, завідувач кафедри Академії муніципального управління
8. Масюков П. С., завідувач відділу технічного регулювання та збалансованого природокористування Торгово-промислової палати України
9. Мельник Л. Г., д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, директор науково-дослідного інституту економіки Міністерства освіти і науки України та НАН України
10. Палеха Ю. М., д. геогр. н., заступник директора з наукової роботи, керівник центру ГІС Державного підприємства Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «ДІПРОМІСТО» імені Ю. М. Білоконя
11. Плешкановська А. М., д. т. н., професор, член-кореспондент Української академії архітектури, професор кафедри міського господарства Київського національного університету будівництва та архітектури, заступник директора Інституту урбаністики
12. Чигрин О. Ю., к. е. н., доцент, завідувач секції «Економіка довкілля та природних ресурсів» кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету

ОГЛЯД КОНВЕНЦІЙ РІО

АКТУАЛЬНІ ВИМОГИ ТА МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ В РАМКАХ КОНВЕНЦІЇ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ

КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Дата та місце укладання договору: 22 травня 1992 року, м. Найробі, Кенія

Дата підписання Україною: 11 червня 1992 року

Дата набрання чинності договором: 29 грудня 1993 року

Дата ратифікації Україною: Закон України від 29 листопада 1994 року (№ 257/94-ВР)

Україна стала Стороною Конвенції 2 липня 1995 року

Сторонами договору є 193 країни

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: Мінприроди, МЗС

Фінансові зобов'язання України за договором – сума щорічних внесків складає близько 13 тис. дол. США (на 2014 рік – 13381 дол. США)

Преамбулою конвенції визначені основні положення, які мають враховуватися при виконанні зобов'язань, передбачених Конвенцією, серед яких доцільно особливу увагу звернути на такі:

країни несуть відповідальність за збереження свого біорізноманіття й сталого використання своїх біоресурсів;

основною вимогою щодо збереження біорізноманіття є збереження in-situ екосистем і природних місць мешкання, підтримка та відновлення життєздатних популяцій видів у їх природних умовах;

збереження та використання біологічного різноманіття має вирішальне значення для задоволення потреб у продуктах харчування та охороні здоров'я, а також інших потреб зростаючого населення Землі, доступ як до генетичних ресурсів, так і до технологій і спільне користування ними

має важливе значення у вирішенні цих завдань;

країни сповнені рішучості зберегти та стало використовувати біологічне різноманіття в інтересах теперішнього та майбутнього поколінь.

Основні напрями співробітництва включають комплекс узгоджених рішеннями Конференції Сторін заходів, спрямованих на досягнення трьох цілей Конвенції (ст. 1), а саме:

збереження біологічного різноманіття,

стале використання його компонентів;

спільне одержання на справедливій і рівній основі вигод, пов'язаних із використанням генетичних ресурсів і шляхом належної передачі відповідних технологій із урахуванням усіх прав на такі ресурси та технології, а також шляхом належного фінансування.

ОСНОВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ВИЗНАЧЕНІ ТАКИМИ СТАТТЯМИ КОНВЕНЦІЇ, ЗГІДНО З ЯКИМИ КОЖНА СТОРОНА КОНВЕНЦІЇ:

Статтю 6 Загальні заходи щодо збереження та сталого використання:

а) розробляє національні стратегії, плани чи програми збереження та сталого використання біологічного різноманіття або адаптує з цією метою існуючі стратегії, плани або програми, які відображають, зокрема, викладені в цій Конвенції заходи, що відносяться до відповідної Договірної Сторони; і

б) передбачає, наскільки це можливо та доцільно, заходи зі збереження та сталого використання біологічного різноманіття у відповідних секторальних або міжсекторальних планах, програмах і політиці.

Стаття 7 Визначення і моніторинг

а) визначає компоненти біологічного різноманіття, які мають важливе значення для його збереження та сталого використання, з урахуванням орієнтовного переліку категорій, наведеного в Додатку 1;

б) шляхом вибору зразків та інших методів здійснює моніторинг компонентів біологічного різноманіття, визначених згідно з підпунктом а) вище, приділяючи особливу увагу тим, які потребують прийняття негайних заходів щодо збереження, а також тим, які відкривають найбільші можливості для сталого використання;

с) визначає процеси та категорії діяльності, які мають або спроможні несприятливо впливати на збереження та стале використання біологічного різноманіття, й здійснює моніторинг їх наслідків шляхом відбору зразків та інших методик;

Стаття 8 Збереження in-situ:

а) установлює систему охоронних територій або територій, у яких необхідно вживати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття;

б) розробляє, за необхідності, керівні принципи відбору, встановлення та раціонального використання охоронних територій або територій, у яких необхідно вживати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття;

с) регулює або раціонально використовує біологічні ресурси, які мають важливе значення для збереження біологічного різноманіття в охоронних територіях або за їх межами, для забезпечення їх збереження та сталого використання;

д) сприяє захисту екосистеми, природних місць мешкання та збереженню життєздатних популяцій видів у природних умовах;

Стаття 9 Збереження ex-situ:

а) вживає заходи для збереження ex-situ компонентів біологічного різноманіття, переважно в країні походження таких компонентів;

б) установлює та підтримує умови для збереження та дослідження ex-situ рослин, тварин і мікроорганізмів переважно в країні походження генетичних ресурсів;

с) вживає заходи для відновлення та реабілітації видів, які перебувають під загрозою, для їх реінтродукції в місцях їх природного мешкання при наявності відповідних умов;

д) регламентує та регулює зібрання біологічних ресурсів із природних місць мешкання з метою збереження ex-situ, таким чином, щоб не завдавати загрози екосистемам і популяціям видів in-situ, за виключенням випадків, коли вимагається прийняття спеціальних тимчасових заходів ex-situ відповідно до підпункту с) вище;

Стаття 10 Стале використання компонентів біологічного різноманіття:

а) передбачає розгляд питань збереження та сталого використання

біологічних ресурсів у процесі прийняття рішень на національному рівні;

б) вживає заходи з використання біологічних ресурсів для запобігання несприятливому впливу на біологічне різноманіття або зведення його до мінімуму;

с) захищає та заохочує традиційні способи використання біологічних ресурсів відповідно до встановлених культурних звичаїв, сумісних із вимогами збереження або сталого використання;

Стаття 11 Заходи заохочення:

вживає, наскільки це можливо та доцільно, оправдані з економічної та соціальної точок зору заходи, які сприяють збереженню та сталому використанню компонентів біологічного різноманіття.

Стаття 12 Дослідження й підготовка кадрів

а) розробляють і виконують програми науково-технічного навчання та підготовки кадрів для здійснення заходів із визначення, збереження та сталого використання біологічного різноманіття та його компонентів, надають підтримку такому навчанню та підготовці кадрів для задоволення специфічних потреб країн, що розвиваються;

б) підтримують і заохочують дослідження, які сприяють збереженню та сталому використанню біологічного різноманіття, особливо в країнах, що розвиваються, в тому числі відповідно до рішень Конференції Сторін, які приймаються на основі рекомендацій Допоміжного органу з наукових, технічних і технологічних консультацій;

Стаття 13 Освіта та підвищення просвіти громадськості

а) сприяють розумінню важливого значення біологічного різноманіття та потрібних для цього заходів, а також його пропаганді засобами масової інформації та включення цих питань до навчальних програм;

б) співробітничать, у відповідних випадках, із іншими країнами та міжнародними організаціями в розробці навчальних програм і програм у галузі підвищення знань громадськості з питань збереження та сталого використання біологічного різноманіття;

Стаття 14 Оцінка впливу та зведення до мінімуму несприятливих наслідків

а) запроваджує відповідні процедури, які потребують проведення екологічної експертизи запропонованих проектів, які можуть у значній мірі несприятливо вплинути на біологічне різноманіття, з метою уникнення або зведення до мінімуму таких наслідків і, якщо це доцільно, забезпечує можливості для участі в таких процедурах;

б) вживає відповідні заходи для забезпечення належного обліку екологічних наслідків своїх програм і політики, які спроможні несприятливо впливати на біологічне різноманіття;

Стаття 15 Доступ до генетичних ресурсів:

намагається створити умови для полегшення доступу до генетичних ресурсів у цілях екологічно безпечного використання іншими Договірними Сторонами та не створювати обмежень, які суперечать цілям цієї Конвенції.

Доступ, у випадку його надання, забезпечується на взаємно узгоджених умовах і регулюється на основі попередньої обґрунтованої згоди Договірної Сторони, яка надає такі ресурси, якщо ця Сторона не вирішить інше;

вживає належні законодавчі, адміністративні або політичні заходи відповідно до статей 16 і 19 і, за необхідності, через механізм фінансування, встановлений згідно зі статтями 20 і 21, у цілях спільного використання на справедливій і рівній основі результатів досліджень і розробок, а також вигід від комерційного або іншого застосування генетичних

ресурсів із Договірною Стороною, яка надає такі ресурси. Таке спільне використання здійснюється на взаємно узгоджених умовах.

Стаття 16 Доступ до технології та її передача

зобов'язується відповідно до положень цієї статті надавати та/або полегшувати іншим Договірним Сторонам доступ до технологій, які мають відношення до збереження та сталого використання біологічного різноманіття або використовують генетичні ресурси та не завдають значної шкоди навколишньому середовищу, а також передачу їм таких технологій;

Стаття 19 Застосування біотехнології та розподіл пов'язаних із нею вигід

вживає відповідні законодавчі, адміністративні або політичні заходи щодо забезпечення ефективної участі в діяльності проведення біотехнологічних досліджень тих Договірних Сторін, особливо країн, які розвиваються, які надають генетичні ресурси для таких

досліджень і, коли це можливо, в таких Договірних Сторонах;

вживає всі можливі заходи, які б сприяли забезпеченню пріоритетного доступу на справедливій і рівноправній основі Договірним Сторонам, особливо країнам, що розвиваються, до результатів і вигід, які виходять із біотехнологій.

На виконання статей 19, 15, 16 Конвенції відповідно, укладений Картахенський протокол про біобезпеку та Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів і справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання.

Одним із найбільш вагомих рішень Конференцій Сторін є рішення X/2 Стратегічний план у сфері збереження та сталого використання біорізноманіття на 2011-2020 роки та цільові завдання зі збереження та сталого використання біорізноманіття, прийняті в Аїті «Жити в гармонії з природою». Нижче наводяться стратегічні цілі, цільові задачі та завдання, визначені цим Стратегічним планом:

СТРАТЕГІЧНА МЕТА А.

ВЕДЕННЯ БОРОТЬБИ З ОСНОВНИМИ ПРИЧИНАМИ ВТРАТИ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ШЛЯХОМ ВКЛЮЧЕННЯ ТЕМАТИКИ БІОРІЗНОМАНІТТЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДІВ І СУСПІЛЬСТВА

Цільова задача 1. До 2020 року люди обізнані про вартісну цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберігати та використовувати його в сталий спосіб.

Цільова задача 2. До 2020 року питання цінності біорізноманіття інтегроване в національні та місцеві стратегії розвитку та зменшення бідності та процеси планування, у фінансові, де це можливо, та звітні системи.

Цільова задача 3. До 2020 року стимули, включаючи шкідливі субсидії, відмінені, відкладені або реформовані

для мінімізації негативного впливу, а позитивні стимули для збереження й сталого використання розроблені та застосовані відповідно до Конвенції та інших міжнародних угод, враховуючи національні соціально-економічні умови.

Цільова задача 4. До 2020 року уряди, бізнес і зацікавлені сторони на всіх рівнях вжили заходи для досягнення або впровадили плани сталого виробництва та споживання, не допускали перевищення екологічно безпечних лімітів використання природних ресурсів.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА В. СКОРОЧЕННЯ ПРЯМИХ НАВАНТАЖЕНЬ НА БІОРІЗНОМАНІТТЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО ВИКОРИСТАННЯ

Цільова задача 5. До 2020 року рівень утрати природних середовищ існування, включаючи ліси, зменшений принаймні наполовину, а там, де це можливо, зведений практично до нуля, деградація та фрагментація значно зменшені.

Цільова задача 6. До 2020 року регулювання та промисел усіх запасів риби, безхребетних видів і водних рослин здійснюються в сталий спосіб, законно та із застосуванням екосистемного підходу для уникнення надмірного вилову; плани відновлення та заходи впроваджуються для всіх збіднених видів; рибальство не має значного негативного впливу на види, яким загрожує зникнення, вразливі екосистеми та вплив рибальства на запаси, види та екосистеми не перевищує безпечні екологічні ліміти.

Цільова задача 7. До 2020 року території, зайняті під сільське господарство, аквакультуру та

лісівництво, управлялися в сталий спосіб, забезпечуючи збереження біорізноманіття

Цільова задача 8. До 2020 року забруднення навколишнього середовища, в тому числі від надлишку біогенних речовин, доведено до рівнів, які не наносять шкоди функціонуванню екосистем і біорізноманіття.

Цільова задача 9. До 2020 року інвазивні чужорідні види та шляхи їх поширення виявлені, визначена їх пріоритетність, пріоритетні види знаходяться під контролем або знищені, вживаються заходи управління шляхами запобігання їх введення та укорінення.

Цільова задача 10. До 2015 року численні антропогенні навантаження на коралові рифи та інші вразливі екосистеми, що зазнали впливу від зміни клімату або підкислення океану, зведені до мінімуму з тим, щоб зберігати їх цілісність і функціонування

СТРАТЕГІЧНА МЕТА С. ПОЛІПШЕННЯ СТАНУ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ШЛЯХОМ ОХОРОНИ ЕКОСИСТЕМ, ВИДІВ І ГЕНЕТИЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ

Цільова задача 11. До 2020 року принаймні 17% наземних екосистем і екосистем внутрішніх вод і 10% прибережених і морських територій, особливо території, цінні для біорізноманіття та екосистемних послуг, зберігаються завдяки встановленню екологічно репрезентативної та добре поєднаної системи природоохоронних територій, іншим заходам зі збереження та інтегровані в ширші морські та наземні ландшафти.

Цільова задача 12. До 2020 року припинено зникнення відомих видів,

яким загрожує знищення, їх природоохоронний статус, особливо тих, чисельність яких зменшується, поліпшений і підтриманий.

Цільова задача 13 До 2020 року генетичне різноманіття культурних рослин і одомашнених тварин і диких родичів, у тому числі інших соціально, економічно, культурно цінних видів, зберігається; стратегії розроблені та впроваджені для мінімізації генетичної ерозії та збереження їх генетичного різноманіття.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА D.

ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГУ ВИГІД ДЛЯ ВСІХ ЛЮДЕЙ, ЗАБЕЗПЕЧУВАНИХ БІОРІЗНОМАНІТТЯМ І ЕКОСИСТЕМНИМИ ПОСЛУГАМИ

Цільова задача 14. До 2020-го екосистеми, які забезпечують основні послуги, включаючи й пов'язані з водою, й ті, що роблять внесок у здоров'я, благополуччя та добробут, будуть відновлені та захищені з урахуванням потреб жінок, корінних і місцевих громад, бідних і вразливих верств населення.

Цільова задача 15. До 2020 року підвищені стійкість екосистем і внесок біорізноманіття до накопичення вуглецю шляхом збереження та відновлення,

включаючи відновлення принаймні 15 відсотків деградованих екосистем, сприяючи тим самим пом'якшенню наслідків зміни клімату та адаптації до неї, а також боротьби з опустелюванням.

Цільова задача 16. До 2015 року Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів і справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання набрав чинність і функціонує відповідно до національного законодавства.

СТРАТЕГІЧНА МЕТА E.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗА РАХУНОК ГРОМАДСЬКОГО ПЛАНУВАННЯ, УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ТА СТВОРЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ

Цільова задача 17. До 2015 року кожна Сторона розробила, прийняла як інструмент політики та розпочала впроваджувати ефективні та оновлені спільні стратегії та плани дій із біорізноманіття.

Цільова задача 18. До 2020 року традиційні знання, нововведення та практики корінних і місцевих громад, що мають значення для збереження й сталого використання біорізноманіття, їхні традиційні способи використання біологічних ресурсів враховуються з огляду на національне законодавство та відповідні міжнародні зобов'язання, повністю інтегровані та відображені в реалізації Конвенції шляхом повної та ефективної участі корінних і місцевих громад на всіх відповідних рівнях.

Цільова задача 19. До 2020 року вдосконалені, широко розповсюджуються, передаються та застосовуються знання, наукова база та технології, що стосуються біорізноманіття, його вартісної цінності, функціонування, статусу, тенденцій і наслідків його втрати.

Цільова задача 20. До 2020 року, але не пізніше, повинна істотно зрости, порівняно з нинішніми рівнями, мобілізація фінансових ресурсів для ефективної реалізації Стратегічного плану з усіх джерел, відповідно до консолідованого та узгодженого процесу в рамках Стратегії мобілізації ресурсів. Ця цільова задача буде корегуватися відповідно до оцінки потреб у ресурсах, які повинні бути розроблені та представлені Сторонами.

КАРТАХЕНСЬКИЙ ПРОТОКОЛ ПРО БІОБЕЗПЕКУ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Дата та місце укладання: 29 січня 2000 року, м. Монреаль, Канада

Дата підписання Україною: не підписувала

Дата набрання чинності договором: 11 вересня 2003 року

Дата ратифікації Україною: 6 грудня 2002 року

Україна стала Стороною Картахенського протоколу 11 вересня 2003 року

Сторонами договору є 167 країн

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: Мінприроди, МЗС

Фінансові зобов'язання України за договором – сум щорічних внесків складає близько 3 тис. дол. США (на 2014 рік – 3152 дол. США)

Основні зобов'язання Сторін Картахенського протоколу визначені наступними статтями:

стаття 7 (застосування процедури попередньої обґрунтованої згоди до першого навмисного транскордонного переміщення ГМО, призначених для навмисного введення в навколишнє середовище сторони імпорту);

стаття 8 (сторона експорту ГМО забезпечує інформування національного компетентного органу сторони імпорту про навмисне транскордонне переміщення ГМО, призначених для навмисного введення в навколишнє середовище сторони імпорту);

стаття 9 (у разі імпорту ГМО, призначених для навмисного введення в навколишнє середовище, здійснення підтвердження одержання повідомлення протягом 90 днів від дати його одержання);

стаття 10 (інформування про прийняте рішення щодо транскордонного переміщення ГМО, призначених для навмисного введення в навколишнє середовище);

стаття 11 (інформування, протягом 15-ти днів після прийняття рішення, сторін Протоколу про прийняття рішення щодо внутрішнього використання,

включаючи реалізацію на ринку, ГМО, який може стати об'єктом транскордонного переміщення для безпосереднього використання в якості харчового продукту, або корму, або для обробки; забезпечення наявності юридичної вимоги щодо точності наданої інформації);

стаття 14 (інформування сторін Протоколу через Механізм посередництва з біобезпеки про будь-які двосторонні, регіональні, багатосторонні угоди та домовленості, укладені щодо навмисних транскордонних переміщень ГМО. Зазначені документи повинні відповідати меті Протоколу);

стаття 15 (проведення оцінки ризиків ГМО);

стаття 16 (розроблення та підтримка відповідних механізмів, заходів і стратегій для регулювання, управління та контролю ризиків, визначених положеннями Протоколу, які стосуються оцінки ризиків у зв'язку з використанням, обробкою та транскордонним переміщенням ГМО);

стаття 17 (вжиття необхідних заходів для повідомлення зачеплених або тих, що можуть бути потенційно зачепленими, держав, Механізму посередництва з біобезпеки, якщо стає

відомо про те, що на території під юрисдикцією України мають місце випадки вивільнення ГМО);

стаття 18 (вжиття необхідних заходів із метою, щоб ГМО, які є об'єктом умисного транскордонного переміщення в рамках сфери дії Протоколу, оброблялись, пакувались і транспортувались із дотриманням умов безпеки, з урахуванням відповідних міжнародних правил і норм);

стаття 19 (призначення одного національного координаційного центру, який від імені України відповідає за зв'язок із Секретаріатом, один або декілька компетентних національних органів, які відповідають за виконання адміністративних функцій. Повідомлення Секретаріату назви та адреси цих органів);

стаття 20 (надання Механізму посередництва з біобезпеки інформації, визначеної Протоколом);

стаття 21 (визначення конфіденційної інформації та її захист);

стаття 23 (сприяння інформуванню та просвіті громадськості та її участі в забезпеченні безпеки при передачі, обробці та використанні ГМО для збереження й сталого використання біологічного різноманіття, з урахуванням ризиків для здоров'я людини);

стаття 25 (вжиття необхідних внутрішніх заходів, спрямованих на попередження та, у відповідних випадках, на покарання за транскордонне переміщення ГМО, які здійснюються з

порушенням внутрішніх заходів із виконання Протоколу. Надання Механізму посередництва з біобезпеки інформації про випадки незаконних транскордонних переміщень, які стосуються України).

Основні напрями співпраці: сприяння забезпеченню належного рівня захисту в галузі безпечної передачі, оброблення та використання ГМО, отриманих у результаті сучасної біотехнології, які можуть мати несприятливий вплив на збереження та стале використання біологічного різноманіття, з урахуванням також ризиків для здоров'я людини та з приділенням особливої уваги транскордонному переміщенню.

Кожні чотири роки країни-Сторони готують і надають Секретаріату національні звіти про виконання країною Картахенського протоколу. Україна подала проміжний звіт у 2005 році, перший національний – у 2007 р., другий національний – у 2011 р., у 2015 році країни мають надати третій національний звіт про виконання Картахенського протоколу.

У 2010 році був укладений Нагоя-Куала-Лумпурський додатковий до Картахенського протоколу про біобезпеку протокол про відповідальність і відшкодування, підписаний Міністром екології та природних ресурсів України М.В. Злочевським від імені України 30 січня 2012 року в штаб-квартирі ООН, м. Нью-Йорк, США.

НАГОЯ-КУАЛА-ЛУМПУРСЬКИЙ ДОДАТКОВИЙ ПРОТОКОЛ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І ВІДШКОДУВАННЯ ДО КАРТАХЕНСЬКОГО ПРОТОКОЛУ ПРО БІОБЕЗПЕКУ

Дата та місце укладення: 15 жовтня 2010 року на П'ятій нараді Конференції Сторін Конвенції про біорізноманіття, що виступає як нарада Сторін Картахенського протоколу про біобезпеку, м. Нагоя, Японія

Дата підписання Україною: 30 січня 2012 року

Дата набрання чинності договором: не набрав чинності (Протокол не буде чинності на 90-ий день після надання 40-го інструменту ратифікації, прийняття, погодження або приєднання)

Дата ратифікації Україною: не ратифікований

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: не визначені

Нагоя-Куала-Лумпурський додатковий протокол про відповідальність і відшкодування до Картахенського протоколу про біобезпеку укладений 15 жовтня 2010 року на П'ятій нараді Конференції Сторін Конвенції про біорізноманіття, що виступає як нарада Сторін Картахенського протоколу про біобезпеку, м. Нагоя, Японія. Текст протоколу погоджений представниками 160 держав – Сторін Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біорізноманіття.

Протокол установлює міжнародні правила та процедури щодо відповідальності та відшкодування шкоди, яку можуть заподіяти біорізноманіттю генетично модифіковані організми (далі – ГМО).

Метою Протоколу є сприяння збереженню та сталому використанню біологічного різноманіття з урахуванням також ризиків для здоров'я людини, шляхом забезпечення міжнародних правил і процедур відповідальності та відшкодування, пов'язаних із генетично модифікованими організмами.

Протокол застосовується у випадку нанесення збитків у результаті транскордонного переміщення ГМО, призначених для використання в якості харчових продуктів або корму, переробки, в замкнених системах і навмисного вивільнення в навколишнє середовище, а також до збитків, завданих у результаті неумисного та незаконного транскордонного переміщення ГМО. Протокол не застосовується до збитків, нанесених у результаті транскордонного переміщення ГМО, яке почалося до набрання чинності Протоколу.

Україна зацікавлена в ратифікації Додаткового протоколу, оскільки визначені Додатковим протоколом міжнародні правові механізми відшкодування й відповідальності за шкоду, завдану ГМО, дозволять компенсувати нанесені збитки за рахунок винних у завданні такої шкоди осіб, у т. ч. іноземних, які розмістили ці ГМО на ринку України (розробників, виробників, експортерів, імпортерів, перевізників або постачальників ГМО), й не витратити на це кошти державного бюджету.

НАГОЙСЬКИЙ ПРОТОКОЛ ПРО ДОСТУП ДО ГЕНЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ І РОЗПОДІЛ НА СПРАВЕДЛИВІЙ І РІВНІЙ ОСНОВІ ВИГОД ВІД ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ

Дата та місце укладення: 29 жовтня 2010 року на Десятій нараді Конференції Сторін Конвенції про біорізноманіття, м. Нагоя, Японія

Дата підписання Україною: 30 січня 2012 року

Дата набрання чинності договором: не набрав чинності (Протокол набуде чинності на 90-ий день після надання 50-го інструменту ратифікації, прийняття, погодження або приєднання)

Дата ратифікації Україною: не ратифікований

Органи влади, відповідальні за реалізацію положень договору: не визначені

Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів і справедливий, рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про біологічне різноманіття прийнятий Десятою нарадою Конференції Сторін Конвенції про біологічне різноманіття 29 жовтня 2010 року в м. Нагоя, Японія. Текст протоколу погоджений представниками 180 держав – Сторін Конвенції про біорізноманіття.

Метою протоколу є виконання однієї з трьох цілей Конвенції про біологічне різноманіття – справедливий і рівноправний розподіл вигід від використання генетичних ресурсів, у тому числі шляхом надання необхідного доступу до них і шляхом належної передачі відповідних технологій із урахуванням усіх прав на такі ресурси та технології, а також шляхом належного фінансування, сприяючи таким чином збереженню біологічного різноманіття та сталому використанню його компонентів.

Протокол застосовується до генетичних ресурсів і до вигід від використання таких ресурсів, а також до традиційних знань, пов'язаних із

генетичними ресурсами, та до вигід від застосування таких знань.

Вигоди від застосування генетичних ресурсів спільно використовуються на справедливій і рівній основі зі Стороною, що поставляє такі ресурси та є країною походження таких ресурсів або Стороною, яка придбала генетичні ресурси відповідно до положень Конвенції. Таке спільне використання вигід здійснюється на взаємоузгоджених умовах. Вигоди можуть включати грошові та негрошові вигоди.

Протокол не розповсюджується на товари.

Доступ до генетичних ресурсів здійснюється на основі попередньої обґрунтованої згоди Сторони протоколу, яка надає такі ресурси та є країною походження таких ресурсів, або Стороною, яка придбала генетичні ресурси згідно з Конвенцією про біологічне різноманіття. Вигоди від використання генетичних ресурсів розподіляються на справедливій і рівній основі на взаємопозгоджених умовах. Вигоди можуть бути грошовими та негрошовими.

АКТУАЛЬНІ ВИМОГИ ТА МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ З РАМКОВОЇ КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ ЯК ОДНІЄЇ З КОНВЕНЦІЙ РІО

Із 11 серпня 1997 року Україна є Стороною Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату (РКЗК). Цій події передувало підписання РКЗК Україною в червні 1992 р. у м.Ріо-де-Жанейро та ратифікація її Законом України від 29 жовтня 1996 року № 435/96-ВР.

Рамкова Конвенція ООН про зміну клімату та будь-які пов'язані з нею правові документи передбачають, що кінцевою метою є стабілізація концентрації парникових газів у атмосфері на тому рівні, який не допускатиме шкідливого впливу на кліматичну систему.

Із цією метою РКЗК визначає певні зобов'язання Сторін Конвенції. Однак РКЗК також передбачає принцип спільної але диференційованої відповідальності між Сторонами РКЗК. Відповідно до цього принципу застосовуються різні зобов'язання за РКЗК для двох груп країн, а саме: Сторони додатку I до РКЗК і Сторони, які не включені в додаток I до РКЗК. До першої групи країн відносяться країни, які на 1992 рік були членами ОЕСР, а також країни, в яких відбувається процес переходу до ринкової економіки. Більше того, розвинуті країни з додатку I – країни-члени ОЕСР, окремо відображені в додатку II до РКЗК. Іншими словами, перелік Сторін додатку II відрізняється від переліку Сторін додатку I тим, що він не містить країни, в яких відбувається процес переходу до ринкової економіки. Інша група – Сторони, які не включені до додатку I, містять країни, що розвиваються. Ця група також не є однорідною, включає країни, що розвиваються із зазначенням декількох

підгруп, як то: малі острівні країни, країни з низькими прибережними районами, країни, вразливі до стихійних лих тощо, а також включає окрему групу країн, у кількості 49, які є найменш розвинутими.

Відповідно до групувань Сторін РКЗК накладає різні зобов'язання. Так, Сторони додатку I приймають більш широкі зобов'язання порівняно зі Сторонами, що не входять до додатку I.

Україна входить до додатку I РКЗК із позначкою про те, що вона є країною, в якій відбувається процес переходу до ринкової економіки. Крім України до цієї групи Сторін РКЗК включені країни Центральної та Східної Європи. Враховуючи статус країн, у яких відбувається процес переходу до ринкової економіки, ця група Сторін має дещо гнучкіші зобов'язання щодо участі в РКЗК у порівнянні із зобов'язаннями розвинутих країн.

Зобов'язання Сторін викладені в **Статті 4 РКЗК**, які відповідно до принципів РКЗК, викладених у **Статті 3 РКЗК**, мають бути виконані із забезпеченням сталого економічного розвитку Сторін. Такі зобов'язання умовно можна поділити на загальні та конкретні.

1) Загальні зобов'язання стосуються всіх Сторін РКЗК, у тому числі України як однієї з групи країн, у яких відбувається процес переходу до ринкової економіки, та передбачають, що всі Сторони:

а) розробляють, періодично поновлюють, публікують і надають Конференції Сторін у відповідності зі Статтею 12 національні кадастри

антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, використовуючи порівняльні методології, які будуть узгоджені Конференцією Сторін;

b) формулюють, здійснюють, публікують і регулярно поновлюють національні та, в деяких випадках, регіональні програми, які містять у собі заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом вирішення проблеми антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, і заходи зі сприяння адекватній адаптації до зміни клімату;

c) сприяють і співпрацюють у розробці, застосуванні та розповсюдженні, включаючи передачу технологій, методів і процесів, які дають можливість обмежити, знизити або припинити антропогенні викиди парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом, у всіх відповідних секторах, включаючи енергетику, транспорт, промисловість, сільське господарство, лісове господарство й вилучення відходів;

Більше того, **Стаття 5 РКЗК** стверджує, що Сторони при виконанні зобов'язання за цим пунктом:

a) у міру необхідності підтримують і зміцнюють діяльність міжнародних і міжурядових програм і мереж або організацій, які мають на меті визначення, проведення, оцінку та фінансування досліджень, збирання даних і систематичне спостереження, зважаючи на необхідність зведення до мінімуму дублювання зусиль;

b) підтримують міжнародні та міжурядові зусилля зі зміцнення систематичного спостереження та національного потенціалу та можливостей у галузі наукових і технічних досліджень, особливо в

країнах, що розвиваються, та зі сприяння доступу до даних і результатів їх аналізу, одержаних із районів, що знаходяться за межами дії національної юрисдикції, та обміну ними;

c) враховують особливі інтереси та потреби країн, які розвиваються, співпрацюють у зміцненні їх національного потенціалу та можливостей участі в зусиллях, згаданих у підпунктах a) і b) вище;

h) сприяють і співпрацюють у питаннях повного, відкритого та оперативного обміну відповідною науковою, технологічною, технічною, соціально-економічною та юридичною інформацією, пов'язаною з кліматичною системою та зміною клімату, а також із економічними й соціальними наслідками різних стратегій реагування;

i) сприяють і співпрацюють у галузі освіти, підготовки кадрів і просвіти населення в питаннях зміни клімату та підтримують найширшу участь у цьому процесі, в тому числі неурядових організацій.

Більше того, **Стаття 5 РКЗК** підкреслює, що Сторони при виконанні зобов'язання за цим пунктом:

a) на національному та, за необхідністю, субрегіональному, регіональному рівнях і відповідно з національними законами та нормами, своїми відповідними можливостями підтримують і полегшують:

i) розроблення та здійснення програм просвіти та інформування громадськості з проблем зміни клімату та наслідків;

ii) доступ громадськості до інформації про зміни клімату та їх наслідки;

iii) участь громадськості в розгляді питань зміни клімату та їх наслідків і в розробленні відповідних заходів реагування;

iv) підготовку наукового, технічного та управлінського персоналу;

б) на міжнародному рівні, використовуючи якщо це необхідно існуючі органи, співпрацюють і сприяють у:

i) розробленні матеріалів із метою просвіти та інформування громадськості з питань змін клімату, їх наслідків і обміну такими матеріалами;

ii) розробленні та здійсненні програм у галузі освіти та підготовки кадрів, включаючи зміцнення національних установ і обмін персоналом або його відрядження для підготовки експертів у цій галузі, особливо в інтересах країн, які розвиваються;

j) у відповідності до **Статті 12** направляють Конференції Сторін інформацію, що стосується здійснення;

2) Окрім загальних зобов'язань **пункт 2 Статті 4** РКЗК також установлює конкретні зобов'язання, які стосуються виключно країн Додатку I, у тому числі й України, та передбачають наступне:

а) кожна з цих Сторін проводить національну політику та застосовує відповідні заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом обмеження своїх антропогенних викидів парникових газів і захисту та підвищення якості своїх поглиначів і накопичувачів парникових газів. Такі політика та заходи продемонструють лідерство розвинутих країн у зміні довгострокових тенденцій щодо антропогенних викидів відповідно до мети Конвенції з визнанням того факту, що повернення до кінця нинішнього десятиліття колишніх рівнів антропогенних викидів двоокису вуглецю та інших парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, буде сприяти такій зміні, беручи до уваги відмінності вихідних точок і підходів цих Сторін в їх економічних структурах і базах ресурсів, необхідність збереження високих і стійких темпів економічного росту, наявні технології та інші конкретні

обставини, необхідність справедливого та належного внеску кожної з цих Сторін у глобальні зусилля з реалізації цієї мети. Ці Сторони можуть здійснювати таку політику та заходи разом із іншими Сторонами та допомагати іншим Сторонам робити свій внесок у досягнення мети Конвенції, зокрема мети цього підпункту;

б) із метою сприяння прогресу в цьому напрямку кожна з цих Сторін відповідно до статті 12 надає протягом шести місяців після набрання чинності для неї Конвенцією, а згодом на періодичній основі, докладну інформацію про свої політику та заходи, про які йдеться в підпункті а) вище, також про спрогнозовані в зв'язку з ними антропогенні викиди з джерел і абсорбцію поглиначами парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, протягом періоду, вказаному в підпункті а) з тим, щоб індивідуально або спільно повернутися до своїх рівнів антропогенних викидів двоокису вуглецю, інших парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, 1990 року. Конференція Сторін розгляне цю інформацію на своїй першій сесії, а згодом буде проводити такі розгляди на періодичній основі відповідно до статті 7;

е) кожна з цих Сторін:

i) координує, в міру необхідності, з іншими такими Сторонами відповідні економічні та адміністративні документи, розроблені для досягнення мети Конвенції; ii) визначає та періодично розглядає свою власну політику та практичні методи, які заохочують діяльність, що призводить до більш високих рівнів антропогенних викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, порівняно з цифрами, які б інакше мали місце;

Стаття 12 РКЗК надає подальші роз'яснення щодо форми, змісту та

періодичності інформації, яку Сторони мають надавати з ціллю демонстрації здійснення Сторонами своїх зобов'язань, визначених у пункті 1 Статті 4, а саме:

а) національний кадастр антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, тією мірою, якою це можливо, використовуючи порівняльні методології, які будуть запропоновані та узгоджені на Конференції Сторін;

б) загальний опис заходів, ужитих або передбачених Стороною для здійснення Конвенції;

с) будь-яку іншу інформацію, яку Сторона вважає за таку, що стосується досягнення мети Конвенції, є доречною для внесення в повідомлення, в тому числі, якщо це можливо, матеріали, що стосуються розрахунків глобальних тенденцій викидів;

Також **Стаття 12 РКЗК** визначає, що кожна Сторона, яка є розвинутою країною, й кожна інша Сторона, включена до додатка 1, вміщує в своє повідомлення наступні види інформації:

2)(а) докладний опис політики та заходів, які вона вжила для виконання своїх зобов'язань за статтею 4, пункти 2а та 2б;

2)(b) конкретну оцінку впливу, який політики та заходи, вказані в попередньому підпункті а), справлять на антропогенні викиди з її джерел і абсорбцію її поглиначами парникових газів протягом періоду, вказаному в статті 4, пункт 2а.

Пункт 5) Статті 12 запроваджує графік подання початкових повідомлень для Сторін залежно від ступеню економічного розвитку та приналежності Сторони до відповідної групи;

5) Кожна Сторона, яка є розвинутою країною, та кожна інша Сторона, включена до додатка I, надає своє початкове повідомлення протягом трьох років після набрання чинності Конвенцією для даної Сторони. Кожна Сторона, не включена до такого списку, надає своє початкове повідомлення протягом трьох років після набрання чинності Конвенцією для цієї Сторони або з моменту появи фінансових ресурсів відповідно до **Статті 4, пункт 3**. Сторони, що є найменш розвинутими країнами, можуть подавати свої початкові повідомлення на свій розсуд. Частотність наступних повідомлень усіх Сторін визначається Конференцією Сторін із урахуванням диференційованого графіка, установленого цим пунктом.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЗА КІОТСЬКИМ ПРОТОКОЛОМ

Для досягнення кінцевої мети Конвенції, як вона викладена в **Статті 2 РКЗК**, Сторони домовилися та уклали Кіотський протокол до РКЗК. Україна підписала Кіотський протокол 15 березня 1999 р. і ратифікувала Законом України № 1430-IV від 4 лютого 2004 року. Відповідно до Статті 25 Кіотського протоколу документ вступив у силу 16 лютого 2005 року.

Пункт 1)(а) Статті 2 Кіотського протоколу визначає певні кроки, які мають здійснити Сторони додатку I РКЗК із дотримання принципів сталого розвитку, викладених у **Статті 3 РКЗК**.

Стаття 2 містить наступні вимоги:

1) Кожна зі Сторін, зазначених у Додатку I, при виконанні своїх визначених зобов'язань щодо кількісних обмежень і скорочень викидів відповідно до **Статті 3** із метою сприяння сталому розвитку:

а) здійснює та/або продовжує розробляти відповідно до своїх національних умов такі політику та заходи як:

i) підвищення ефективності використання енергії у відповідних секторах національної економіки;

ii) охорона та поліпшення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів, що не регулюються Монреальським протоколом, із урахуванням своїх зобов'язань за відповідними міжнародними природоохоронними угодами; сприяння поширенню раціональних методів ведення лісового господарства, лісонасадження та лісооновлення на стабільній основі;

iii) заохочення форм сталого та раціонального ведення сільського господарства в контексті врахування особливостей зміни клімату;

iv) проведення досліджень, розроблення, сприяння широкому

використанню та впровадженню нових і відновлюваних видів енергії, технологій поглинання двоокису вуглецю та передових сучасних екологічно безпечних технологій;

v) поступове скорочення або усунення ринкових диспропорцій, фіскальних стимулів, звільнення від податків і мита та субсидій, що суперечать цілям Конвенції, в усіх галузях, які є джерелами викидів парникових газів, застосування ринкових механізмів;

vi) заохочення належних реформ у відповідних галузях із метою сприяння реалізації політики та заходів обмеження або скорочення викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом;

vii) заходи з обмеження та/або скорочення викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, у транспортній галузі;

viii) обмеження та/або скорочення викидів метану шляхом рекуперації та його повторного використання в процесі видалення відходів, а також у виробництві, транспортуванні та розподілі енергії;

б) співробітничать з іншими такими Сторонами з метою підвищення індивідуальної та сукупної ефективності їхньої політики та заходів, які вживаються згідно з цією статтею, відповідно до пункту 2 е) і) статті 4 Конвенції.

З цією метою Сторони здійснюють заходи для обміну своїм досвідом, інформацією щодо таких заходів і політики, включаючи розроблення методик підвищення їхньої сумісності, прозорості та ефективності. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, на своїй першій сесії або згодом, як тільки це буде практично можливо, розгляне шляхи сприяння

такому співробітництву з урахуванням усієї відповідної інформації.

2. Сторони, зазначені в Додатку І, прагнуть обмеження або скорочення викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом

і є результатом використання авіаційного пального та мазуту під час повітряних і морських перевезень, діючи відповідно через Міжнародну організацію цивільної авіації та Міжнародну морську організацію.

3. Сторони, зазначені в Додатку І, прагнуть здійснювати політику та вживати заходи відповідно до цієї статті таким чином, щоб звести до мінімуму несприятливі наслідки, в тому числі несприятливі наслідки зміни клімату, впливу на міжнародну торгівлю, а також соціальні, екологічні та економічні наслідки для інших Сторін, особливо для Сторін, які є країнами, що розвиваються, зокрема для тих, що зазначені в пунктах 8 і 9 статті 4 Конвенції, з урахуванням статті 3 Конвенції. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, може також вживати надалі інші заходи, які можуть бути необхідними, з метою сприяння виконанню положень цього пункту.

4. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, якщо вона, з урахуванням особливостей національних умов і потенціальних наслідків, ухвалить рішення про доцільність координації будь-яких заходів і політики, передбачених пунктом 1а) вище, розглядає шляхи та засоби налагодження координації таких заходів і політики.

Стаття 3 Кіотського протоколу визначає зобов'язання Сторін додатку І РКЗК, визначені в кількісних обмеженнях викидів парникових газів, на перший період дії якого поширюються обмеження, а також базовий рік, який має слугувати порівняльною базою з виконань кількісних обмежень. Стаття 3

передбачає механізм розрахунку встановленої кількості кожної зі Сторін додатку І. Зокрема, Стаття 3 Кіотського протоколу передбачає наступне:

1. Сторони, зазначені в Додатку І, окремо або разом забезпечують умови для того, щоб їхні сукупні антропогенні викиди парникових газів, перелічених у Додатку А, в еквіваленті двоокису вуглецю не перевищували встановлені для них кількісні показники, визначені з урахуванням установлених для них зобов'язань із кількісного обмеження та скорочення викидів, визначених у Додатку В, і відповідно до положень цієї статті з метою скорочення їхніх сукупних викидів таких газів принаймні на п'ять відсотків щодо базового рівня 1990 року за період дії зобов'язань із 2008 по 2012 роки.

Додаток В до Кіотського протоколу визначає кількісні зобов'язання з обмеження чи скорочення викидів парникових газів для України на рівні 100% у порівнянні з базовим 1990 роком. Це означає, що середньоарифметичне значення рівня викидів парникових газів України в період із 2008 по 2012 рік (включно) не має перевищувати значення викидів парникових газів базового року – 1990-го. Іншими словами, на Україну покладене зобов'язання вжити заходи, щоб рівень викидів парникових газів у перший період дії Кіотського протоколу (2008-2012 рр.) залишився на рівні не вищому за рівень викидів парникових газів країни в 1990 році.

Таким чином Україна отримала зобов'язання на рівні 0% щодо скорочення викидів парникових газів у першому періоді дії Кіотського протоколу відносно 1990 року.

2. Кожна зі Сторін, зазначених у Додатку І, до 2005 року повинна досягти суттєвого прогресу у виконанні своїх зобов'язань за цим Протоколом.

3. Для виконання кожною Стороною, зазначеною в Додатку І, зобов'язань за цією статтею використовуються чисті

зміни в кількості викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів, які є прямим результатом діяльності людини в сфері змін землекористування і в лісовому господарстві, яка обмежується, починаючи з 1990 року, лісонасадженням, лісооновленням і збезлісенням, які розглядаються як такі, що можуть бути перевірені за змінами накопичення вуглецю в кожний період дії зобов'язань. Доповіді та звіти про пов'язані з цими видами діяльності викиди з джерел і абсорбції поглиначами парникових газів надаються в прозорому вигляді й можуть бути перевірені, розглядаються згідно зі статтями 7 і 8.

4. До першої сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, кожна Сторона, зазначена в Додатку I, надає на розгляд Допоміжного органу з наукових і технологічних консультацій дані для визначення її рівня накопичення вуглецю в 1990 році та для проведення оцінки змін у накопиченні вуглецю в наступних роках. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, на своїй першій сесії або згодом, як тільки це буде практично можливо, приймає рішення щодо умов, правил і керівних принципів стосовно того, яким чином і які інші види людської діяльності, пов'язані зі зміною викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів у категоріях сільськогосподарських угідь, змін у землекористуванні та лісовому господарстві, додаються до кількісних показників, визначених для Сторін, зазначених у Додатку I, або віднімаються від них із урахуванням невизначеностей, прозорості доповідей, можливості їхньої перевірки, методологічної роботи Міжурядової групи експертів із питань зміни клімату, рекомендацій, які надаються Допоміжним органом із наукових і технологічних консультацій згідно зі статтею 5 і рішень Конференції Сторін. Таке рішення застосовується протягом другого та наступних періодів

дії зобов'язань. Сторона може вирішувати, чи застосовувати таке рішення про ці додаткові види людської діяльності протягом свого першого періоду дії зобов'язань за умови, що такі види діяльності мали місце, починаючи з 1990 року.

5. Сторони, які зазначені в Додатку I та знаходяться в процесі переходу до ринкової економіки, для яких базовий рік або період був установлений згідно з рішенням 9/CP.2 другої сесії Конференції Сторін Конвенції, використовують цей базовий рік або період для виконання своїх зобов'язань за цією статтею. Будь-яка інша Сторона, зазначена в Додатку I, знаходиться в процесі переходу до ринкової економіки й ще не представила своє перше офіційне національне повідомлення згідно зі статтею 12 Конвенції, може також повідомити Конференцію Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, про те, що для виконання своїх зобов'язань за цією статтею вона має намір використовувати як базовий рік або період не 1990-й, а будь-який інший рік. Рішення про прийнятність такого повідомлення виноситься Конференцією Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу.

Україна не вносила відповідного повідомлення про обрання іншого базового року або періоду замість 1990 року. Таким чином 1990 рік слугує базовим для обчислення всіх парникових газів, зазначених у Додатку А до Кіотського протоколу.

6. З урахуванням **пункту 6 статті 4 Конвенції** Сторонам, зазначеним у Додатку I, які знаходяться в процесі переходу до ринкової економіки, в ході виконання ними своїх зобов'язань за цим Протоколом, крім передбачених цією статтею, Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, надаватиме певний ступінь гнучкості.

7. Протягом першого періоду дії визначених зобов'язань щодо кількісних

обмежень і скорочення викидів із 2008 по 2012 роки для кожної Сторони, зазначеної в Додатку I, установлений кількісний показник дорівнює зафіксованій для неї в Додатку В відсотковій частці її чистих сукупних антропогенних викидів парникових газів, перелічених у Додатку А, в еквіваленті двоокису вуглецю за 1990 рік або за базовий рік чи період, визначений згідно з пунктом 5 вище, помножений на коефіцієнт п'ять. Ті Сторони, зазначені в Додатку I, для яких зміни в землекористуванні та лісовому господарстві в 1990 році були чистими джерелами викидів парникових газів, для розрахунку визначених для них кількісних показників включають до своїх викидів за базовий 1990 рік або базовий період сукупні антропогенні викиди в еквіваленті двоокису вуглецю за винятком абсорбції викидів поглиначами за 1990 рік у результаті зміни землекористування.

8. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, для розрахунків, згаданих у **пункті 7** вище, для таких речовин, як воднефторвуглець, перофторвуглець, гексафторид сірки, може взяти 1995 рік за базовий.

9. Зобов'язання на наступні періоди для Сторін, зазначених у Додатку I, установлюються у вигляді змін і доповнень до Додатку В до цього Протоколу, які приймаються відповідно до положень пункту **7 статті 21**. Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, починає розгляд таких зобов'язань принаймні за сім років до закінчення першого періоду їх дії, згаданих у **пункті 7** вище.

10. Будь-які величини зменшення викидів або будь-яка частина встановленої кількості викидів, що їх одна Сторона отримує від іншої Сторони згідно з положеннями **статті 6** або **статті 17**, додаються до встановленої кількості Сторони, що набуває.

11. Будь-які величини зменшення викидів або будь-яка частина встановленої кількості викидів, які одна Сторона передає іншій Стороні згідно з положеннями **статті 6** або **статті 17**, віднімаються від встановленої кількості Сторони, що передає.

12. Будь-які офіційно оформлені величини скорочення викидів, що їх одна Сторона отримує від іншої Сторони згідно з положеннями **статті 12**, додаються до встановленої кількості Сторони, що набуває.

13. Якщо кількість викидів Сторони, зазначеної в Додатку I, за будь-який період дії зобов'язань буде меншою за кількість, установлену для неї згідно з цією статтею, тоді така різниця на прохання цієї Сторони додається до кількості, встановленої для цієї Сторони на наступний період дії зобов'язань.

14. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, прагне виконати зобов'язання, згадані в **пункті 1** вище, таким чином, щоб звести до мінімуму несприятливі соціальні, екологічні та економічні наслідки для Сторін, які є країнами, що розвиваються, особливо Сторін, зазначених у **пунктах 8 і 9 статті 4** Конвенції. Згідно з відповідними рішеннями Конференції Сторін із виконання цих пунктів, Конференція Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, на своїй першій сесії розглядатиме, до яких дій необхідно вдатися для того, щоб звести до мінімуму несприятливі наслідки зміни клімату та/або наслідки від ужитих заходів реагування для Сторін, зазначених у вищезгаданих пунктах. Питання, які розглядатимуться, також включатимуть фінансування, страхування та передачу технологій.

Стаття 5 Кіотського протоколу закріплює зобов'язання за Сторонами додатку I створити протягом року з дати початку першого періоду зобов'язань національну систему оцінки антропогенних викидів із джерел і

абсорбції поглиначами всіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом.

Стаття 7 Кіотського протоколу накладає зобов'язання для Сторін додатку I щодо надання додаткової інформації, яка вимагається згідно **Статті 12 РКЗК**. Зазначені зобов'язання визначені Статтею 7 наступним чином:

1. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, заносить до свого щорічного кадастру антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, необхідну додаткову інформацію, яка надається згідно з відповідними рішеннями Конференції Сторін, із метою забезпечення виконання вимог **статті 3**, що регламентується **пунктом 4** нижче.

2. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, включає до свого національного повідомлення, яке надається відповідно до **статті 12 Конвенції**, додаткову інформацію, що визначається відповідно до **пункту 4** нижче та є необхідною для того, щоб підтвердити виконання своїх зобов'язань за цим Протоколом.

3. Кожна Сторона, зазначена в Додатку I, щорічно надає інформацію,

яка вимагається згідно з **пунктом 1** вище, починаючи з першого кадастру, який необхідно надати згідно з Конвенцією за перший рік строку дії зобов'язань після набуття чинності цим Протоколом для цієї Сторони. Кожна така Сторона надає інформацію, яка вимагається згідно з **пунктом 2** вище, як частину свого першого національного повідомлення, надання якого вимагається згідно з Конвенцією після набуття чинності цим Протоколом для цієї Сторони та після прийняття керівних принципів, як це передбачено **пунктом 4** нижче. Періодичність наступного подання інформації, яка вимагається згідно з цією статтею, визначається Конференцією Сторін, яка є нарадою Сторін цього Протоколу, з урахуванням будь-якого графіка надання національних повідомлень, прийнятого Конференцією Сторін.

Необхідно зауважити, що крім РКЗК і Кіотського протоколу необхідні розширення та пояснення щодо зобов'язань Сторін можуть також вноситись на підставі Рішень Конференції Сторін РКЗК або Рішень Зустрічі Сторін Кіотського протоколу.

РІШЕННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ СТОРІН РКЗК І РІШЕННЯ ЗУСТРІЧІ СТОРІН КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ, ЩО ДОПОВНЮЮТЬ АКТУАЛЬНИЙ ПЕРЕЛІК МІЖНАРОДНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ ЗА РКЗК

Канкунські домовленості, погоджені Рішенням Конференції Сторін РКЗК **1/СР.16**, зобов'язують розвинуті країни надавати крім щорічних національних кадастрів і періодичних національних повідомлень, дворічні звіти. Також окремим рішенням Конференції Сторін РКЗК **2/СР.17** було визначено, що перший дворічний звіт Сторони надають до 1 січня 2014 року.

Рішення Зустрічі Сторін Кіотського протоколу **1/СМР.7** визначило, що Кіотський протокол має бути продовжений другим періодом зобов'язань Сторін і запрошує Сторони до подання пропозицій щодо кількісних зобов'язань із обмеження або скорочення викидів парникових газів на другий період дії зобов'язань за Кіотським протоколом. Другий період зобов'язань

за Кіотським протоколом має розпочатись 1 січня 2013 року.

Рішення Зустрічі Сторін Кіотського протоколу **1/СМР.8** ухвалило Дохійську поправку до Кіотського протоколу. Поправка визначає, що другий період дії Кіотського протоколу має розпочатися 1 січня 2013 року та тривати до 31 грудня 2020 року. Крім іншого, Дохійська поправка вносить суттєву зміну до формули обчислення обсягу одиниць установленної кількості для деяких країн, чії викиди парникових газів у перших трьох роках дії першого періоду зобов'язань за Кіотським протоколом були нижче, ніж викиди базового року. Такі країни мають забезпечити списання такої надлишкової кількості одиниць щодо установленної кількості одиниць у другому періоді зобов'язань за Кіотським протоколом. Необхідно зауважити, що набуття чинності поправок до Кіотського

протоколу, як то Дохійських поправок, для кожної Сторони передбачає затвердження відповідним нормативним актом на національному рівні. У випадку України передбачається ратифікація таких поправок. На теперішній час Україна не ратифікувала Дохійські поправки.

Конференція Сторін РКЗК затвердила Рішення **2/СР.19** про Варшавський міжнародний механізм зі втрат і збитків унаслідок впливу змін клімату, в тому числі з екстремальними явищами та явищами, що повільно відбуваються у країнах, які розвиваються, найбільш вразливих до несприятливих наслідків зміни клімату. Цей міжнародний механізм передбачає всебічне, комплексне та узгоджене сприяння в застосуванні відповідних підходів до вирішення проблем, пов'язаних із втратами та збитками внаслідок несприятливих змін клімату.

ОСНОВНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ, ЯКІ ВИПЛИВАЮТЬ ІЗ ЇЇ ЧЛЕНСТВА В КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ У ТИХ КРАЇНАХ, ЯКІ ПОТЕРПАЮТЬ ВІД СЕРЬОЗНОЇ ПОСУХИ ТА/АБО ОПУСТЕЛЮВАННЯ, ОСОБЛИВО В АФРИЦІ

Довідкова інформація щодо КБО

У 1992 році Конференція ООН щодо довкілля та розвитку (UNCED), яка відбулась у м. Ріо-де-Жанейро, Бразилія, звернулася із закликом до Генеральної Асамблеї ООН щодо створення Міждержавного переговорного комітету з метою підготовки до червня 1994 року Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці (далі – **КБО**).

17 червня 1994 року в м. Париж, Франція, **КБО** була ухвалена та відкрита для підписання.

26 грудня 1996 року, через 90 днів після того, як **КБО** ратифікували 50 країн, вона набрала чинності.

Вищим органом **КБО** є Конференція Сторін (далі – **КСК**). Вона ухвалює в межах свого мандату рішення, необхідні для сприяння її ефективному втіленню. За час існування **КБО** відбулося дванадцять сесій **КСК**:

КСК-1 – у жовтні 1997 року, в м. Рим, Італія

КСК-2 – в грудні 1998 року, в м. Дакар, Сенегал

КСК-3 – в листопаді 1999 року, в м. Ресифі, Бразилія

КСК-4 – в грудні 2000 року, в м. Бонн, Німеччина

КСК-5 - в жовтні 2001 року, в м. Женева, Швейцарія

КСК-6 – у серпні – вересні 2003 року, в м. Гавана, Куба

КСК-7 – у жовтні 2005 року, в м. Найробі, Кенія

КСК-8 – у вересні 2007 року, в м. Мадрид, Іспанія

КСК-1 - позачергова – в листопаді 2007 року, в м. Нью-Йорк, США

КСК-9 – у вересні – жовтні 2009 року, в м. Буенос-Айрес, Аргентина

КСК-10 – у жовтні 2011 року, в м. Чангвон, Республіка Корея

КСК-11 – у вересні 2013 року, в м. Віндхук, Республіка Намібія.

На першій сесії **КСК** був призначений Постійний секретаріат **КБО**, розташований у місті Бонн (Німеччина).

Адреса сайту **КБО**: www.unccd.int.

Виконавчим секретарем Конвенції з жовтня 2013 року й донині є **пані Монік Барбю**.

При **КСК** створені допоміжні органи, зокрема:

Комітет із науки й техніки – для надання КСК інформації та консультацій із науково-технічних питань, що стосуються боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи (далі – КНТ). У 2007 році на КСК-8 було прийнято рішення, що сесії КНТ мають проводитися переважно в форматі науково-технічних конференцій. Також було вирішено запровадити посади національних кореспондентів із питань науки та технологій при КНТ. За поданням УААН таким кореспондентом від України призначена п. Ракоїд Олена Олександрівна (на сьогодні – доцент Кафедри загальної екології та безпеки життєдіяльності Науково-дослідного інституту рослинництва й сталого природокористування Національного університету біоресурсів і природокористування). На травень 2014 року відбулося одинадцять звичайних

сесій КНТ, три спеціальні сесії та дві науково-технічні конференції: I на тему: «*Біофізичний і соціально-економічний моніторинг та оцінка опустелювання і деградації земель для підтримки прийняття рішень щодо управління землями та водами (22 – 24 вересня 2009 року, м. Буенос-Айрес, Аргентина)*»; II на тему: «*Економічна оцінка опустелювання, збалансованого управління землями та стійкості аридних, семіаридних і сухих субгумідних територій*» (9 – 12 квітня 2013 року, м. Бонн, Німеччина).

Глобальний механізм для підвищення ефективності існуючих фінансових механізмів сприяння заходам, що ведуть до мобілізації та направлення істотних фінансових ресурсів, включаючи передачу технологій на безоплатній основі та/чи на пільгових умовах ураженим країнам.

Окрім цього в 2001 році на **КСК-5** було прийнято рішення про створення **Комітету з огляду впровадження Конвенції** (далі – КОВК); на травень 2014 року відбулося дванадцять сесій КОВК.

Депозитарієм **КБО** є Генсек ООН.

*Сторонами **КБО** на сьогодні є 193 країни світу та Європейський Союз.*

Текст **КБО** має п'ять додатків про її здійснення на регіональному рівні, які є невід'ємними складовими **КБО**, а саме:

I – для Африки

II – для Азії

III – для Латинської Америки та країн Карибського басейну

IV – для північного Середземномор'я

V – для Центральної та Східної Європи.

*Обрання представників до складу Бюро КСК і допоміжних органів **КБО** здійснюється від груп держав ООН, до яких належать:*

1. Група африканських держав

2. Група азійських держав

3. Група східноєвропейських держав

4. Група держав Латинської Америки та Карибського басейну

5. Група західноєвропейських та інших держав.

4 липня 2002 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 61-IV «Про приєднання України до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці». Після надання документу про приєднання до Депозитарію 27 серпня 2002 року Україна стала повноправною стороною **КБО**. До цього часу представники країни брали участь у відповідних офіційних подіях як спостерігачі.

Україна входить до V додатку Конвенції, в якому об'єднані 15 країн Центральної та Східної Європи: *Азербайджан, Білорусь, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Вірменія, Грузія, Латвія, Македонія, Молдова, Росія, Румунія, Сербія, Словаччина, Україна, Чорногорія.*

Україна також відноситься до групи східноєвропейської держав ООН, у якій об'єднані 23 країни: *Азербайджан, Албанія, Білорусь, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Вірменія, Грузія, Естонія, Латвія, Литва, Македонія, Молдова, Польща, Росія, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Україна, Хорватія, Чехія, Чорногорія.*

Представник України – завідувач сектору земельних ресурсів Мінприроди Колмаз Юрій Томович – під час КСК-8 і КСК-9 двічі обирався до складу Бюро цих КСК (на 2 роки), під час КСК-10 був обраний до складу Комітету з науки й техніки Конвенції, а під час КСК-11 – до складу Бюро комітету з огляду впровадження Конвенції.

17 червня відзначається людством як Всесвітній день боротьби з опустелюванням.

Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 19.12.2007 № 62/195 була проголошена Декада ООН щодо пустель і опустелювання (2010–2020 роки).

4 липня 2002 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 61-IV «Про приєднання України до Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці» (далі – КБО, довідкова інформація щодо неї наведена в додатку 1).

Прийняття цього Закону визначило місце КБО в правовому полі України, оскільки згідно зі статтею 19 Закону України «Про міжнародні договори України» (від 29 червня 2004 року № 1906-IV) чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства та застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства.

У рамках КБО використовується поділ країн на «уражені» та «розвинуті». Цей поділ базується не на наявності чи відсутності на території країни деградованих земель, а на її фінансово-економічних можливостях і потребах. Загальні зобов'язання всіх Сторін КБО регламентовані **статтею 4 Конвенції**, відповідно до якої як «уражені», так і «розвинуті» країни:

а) приймають комплексний підхід щодо фізичних, біологічних і соціально-економічних аспектів процесів опустелювання й посухи;

б) приділяють належну увагу, в рамках відповідних міжнародних і регіональних органів, стану уражених країн, що розвиваються, - Сторін Конвенції, в тому, що стосується міжнародної торгівлі, угод про маркетинг і заборгованостей для створення сприятливої міжнародної економічної атмосфери, що сприяє досягненню цілей стійкого розвитку;

в) інтегрують стратегії, спрямовані на викорінення зубожіння, в зусилля з боротьби з опустелюванням і пом'якшенню наслідків посухи;

г) сприяють співробітництву між ураженими країнами - Сторонами Конвенції в галузі охорони навколишнього середовища й збереження земельних і водних ресурсів, оскільки це сприяє боротьбі з опустелюванням і посухою;

д) зміцнюють субрегіональне, регіональне та міжнародне співробітництво;

е) співпрацюють в рамках відповідних міжурядових організацій;

є) визначають, де це необхідно, організаційні механізми з урахуванням необхідності уникнення дублювання;

Під час приєднання до КБО Україна задекларувала себе як «вражена» країна. В зв'язку з цим, відповідно до **статті 5 КБО**, на додаток до своїх зобов'язань, передбачених статтею 4 КБО, Україна взяла на себе такі зобов'язання:

а) приділяти першочергову увагу боротьбі з опустелюванням і пом'якшенню наслідків посухи й виділяти адекватні ресурси відповідно з їх власними обставинами та можливостями;

б) розробляти стратегії та встановлювати пріоритети в рамках планів і/чи стратегій стійкого розвитку в боротьбі з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи;

в) розглядати питання усунення причин, що лежать в основі опустелювання й приділяти особливу увагу соціально-економічним факторам, що сприяють розвитку процесів опустелювання;

г) сприяти обізнаності місцевого населення та його участі, особливо жінок і молоді, за підтримки неурядових організацій, у зусиллях із боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи;

д) створювати сприятливу атмосферу за допомогою належного посилення відповідних існуючих законів, а в тих випадках, коли вони відсутні, за допомогою видання нових законів і формування довготермінової політики та програм дій.

Відповідно до **статті 9 КБО** основним підходом до виконання ураженими країнами, включаючи Україну, своїх зобов'язань є розроблення, оприлюднення і здійснення національних програм дій (далі – НПД).

Згідно зі **статтею 10 КБО** метою НПД є визначення факторів, що сприяють опустелюванню, та практичних заходів, необхідних для боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи.

У НПД обумовлюються відповідні ролі уряду, місцевих громад і землекористувачів і визначаються наявні та необхідні ресурси.

Вони, зокрема:

а) включають у себе довготермінові стратегії боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи, наголошують на практичних заходах і узгоджуються з національною політикою стійкого розвитку;

б) допускають внесення змін із урахуванням обставин, що змінюються, є досить гнучкими на місцевому рівні для прийняття рішень у різних соціально-економічних, біологічних і геофізичних умовах;

в) приділяють особливу увагу здійсненню превентивних заходів щодо земель, які ще не зазнали деградації чи зазнали її лише незначною мірою;

г) передбачають зміцнення національної бази кліматичних, метеорологічних і гідрологічних досліджень і розширення можливостей для створення системи раннього попередження про посуху;

д) сприяють проведенню політики та зміцненню організаційних механізмів, спрямованих на розвиток співробітництва та координації в дусі партнерства між громадою-донором, урядовими органами на всіх рівнях, місцевим населенням і групами громад і вживають заходи для полегшення доступу місцевого населення до відповідної інформації та технологій;

НПД можуть, між іншим, включати деякі чи всі наступні заходи із пом'якшення наслідків посухи:

а) створення та/чи зміцнення, залежно від обставин, систем раннього оповіщення, включаючи місцеві та національні заходи, спільні системи на субрегіональному та регіональному рівнях, механізми надання допомоги особам, переміщеним із екологічних міркувань;

б) зміцнення потенціалу готовності до посухи та ліквідації її наслідків, включаючи надзвичайні плани боротьби з посухою на місцевому, національному, субрегіональному та регіональному рівнях, із урахуванням як сезонних, так і середньорічних кліматичних прогнозів;

в) створення та/чи зміцнення, залежно від обставин, систем продовольчої безпеки, включаючи засоби збереження й збуту, особливо в сільських районах;

г) складання проектів із альтернативних джерел засобів існування, які можуть забезпечити одержання прибутків у районах, що схильні до посухи;

д) розроблення стійких іригаційних програм для потреб як землеробства, так і тваринництва.

Із урахуванням конкретних умов і потреб кожної ураженої країни – Сторони Конвенції НПД, залежно від обставин, містять, зокрема, заходи в деяких нижче перерахованих пріоритетних галузях або в усіх цих галузях у тій мірі,

в якій вони стосуються боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи в уражених районах і відповідають інтересам їх населення:

а) заохочення альтернативних джерел засобів існування й поліпшення національної економічної ситуації в цілях зміцнення програм, спрямованих на викорінення зубожіння та забезпечення продовольчої безпеки;

б) динаміка демографічного розвитку;

в) стійке управління природними ресурсами;

г) стійкі методи ведення сільського господарства;

д) розвиток і ефективне використання різних джерел енергії;

е) інституціональні та правові рамки; зміцнення можливостей у галузі оцінки та моніторингу, включаючи гідрологічні та метеорологічні служби; нарощування потенціалу; освіта та інформування громадськості.

У 2001 році на КСК-5 був прийнятий **додаток V** до КБО про її регіональну імплементацію для Центральної та Східної Європи. Метою цього додатка є надання керівних принципів і механізмів для ефективної імплементації Конвенції в уражених країнах регіону в світлі його особливих умов.

Статтею 4 додатка V до КБО регламентовано, що при підготовці та імплементації НПД у відповідності до статей 9 і 10 Конвенції кожна уражена країна регіону, включаючи Україну, відповідно:

а) визначає відповідні органи, які відповідають за підготовку, координацію та імплементацію своєї програми;

б) залучає уражене населення, включаючи місцеві общини, в розробку, координацію та імплементацію програми шляхом місцевого процесу консультацій у співробітництві з місцевими органами влади та відповідними неурядовими організаціями;

в) вивчає стан навколишнього середовища в уражених зонах для оцінки причин і наслідків опустелювання та визначення першочергових напрямків дій;

г) оцінює за участі ураженого населення попередні та наявні програми для визначення стратегії розроблення дій, що містяться в програмі дій;

Окрім цього **додатком V до КБО** визначені інші зобов'язання країн регіону, включаючи Україну. Зокрема передбачено, що вони індивідуально чи спільно:

- у частині технічного, наукового й технологічного співробітництва (стаття 6):

а) сприяють підсиленню мереж науково-технічного співробітництва, систем моніторингу та інформаційних систем на всіх рівнях, а також їх інтеграції, де це можливо, у *всесвітні інформаційні системи*;

б) сприяють розвитку, адаптації та передачі відповідних існуючих і нових екологічно чистих технологій у рамках регіону та за його межами;

- у частині фінансових ресурсів і механізмів (стаття 7):

в) вживають заходи для раціоналізації та підсилення механізмів надання коштів шляхом державних і приватних інвестицій із метою досягнення конкретних результатів у боротьбі з деградацією земель і опустелюванням і зменшення наслідків посухи;

г) визначають вимоги до міжнародного співробітництва для підтримки національних заходів і цим створюють, зокрема, сприятливе інвестиційне середовище, і заохочують активну інвестиційну політику та інтегрований підхід до ефективної боротьби з опустелюванням, включаючи раннє визначення проблем, спричинених цим процесом;

д) намагаються залучити двосторонніх і/або багатосторонніх партнерів і установи з фінансового співробітництва з метою забезпечення імплементації Конвенції, включаючи програмні заходи, які беруть до уваги конкретні потреби уражених країн регіону, що є Сторонами;

- у частині інституційних рамок (стаття 8):

е) засновують і/чи підсилюють національні центри з координації дій із боротьби з опустелюванням і/чи зменшення наслідків посухи;

є) розглядають можливість створення механізмів для підсилення

регіонального співробітництва, де це можливо.

Україна, як і інші Сторони КБО, має звітувати про її виконання. Згідно зі **статтею 26 КБО**, кожна Сторона через Секретаріат КБО надає КСК для розгляду на її чергових сесіях доповіді про заходи, які вона вживає для здійснення цієї Конвенції. КСК визначає графік надання і формат таких доповідей.

У 2001 році під час КСК-5 створений Комітет із огляду впровадження Конвенції, який попередньо розглядає ці доповіді, готує рекомендації для прийняття рішень КСК.

Під час КСК-8 у 2007 році була затверджена **10-річна Стратегія впровадження КБО** (далі – Стратегія), якою визначені:

чотири стратегічні цілі:

1) покращити умови життя населення уражених територій;

2) покращити стан уражених екосистем;

3) генерувати глобальні вигоди через ефективне впровадження Конвенції;

4) мобілізувати ресурси в підтримку впровадження Конвенції шляхом налагодження ефективного партнерства між національними та міжнародними суб'єктами;

п'ять оперативних цілей за такими напрямками:

1) пропагандистська, інформаційна та просвітницька робота;

2) рамки політики;

3) науково-технічні знання;

4) нарощування потенціалу;

5) фінансування та передача технологій.

НПД уражених країн, включаючи Україну, мають бути гармонізовані зі Стратегією, а національні доповіді про стан впровадження КБО повинні відображати стан досягнення вищенаведених стратегічних і оперативних цілей Стратегії за визначеними індикаторами.

КСК-9 у 2009 році, беручи до уваги чисельні зауваження її учасників, попередньо схвалила:

- 11 «індикаторів впливу» для оцінки досягнення стратегічних цілей 1-3 Стратегії;

- 7 «індикаторів впливу» для оцінки досягнення стратегічної цілі 4 Стратегії;

- 18 «індикаторів виконання» для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії.

При цьому, відповідно до рішення КСК-9, починаючи з 2012 року в рамках цього звітування Україною повинні були використовуватися:

- 2 «індикатори впливу» для оцінки виконання стратегічних цілей 1-3 Стратегії: «зміни в землекористуванні» та «частка населення, що живе над межею бідності» (інші 9 індикаторів є бажаними);

- 14 «індикаторів виконання» для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії.

У 2013 році КСК-11 прийняла рішення щодо вдосконалення системи оцінки виконання стратегічних цілей 1-3 Стратегії. Принциповою відмінністю нової системи є запровадження мінімального набору індикаторів, інформація щодо яких збиратиметься з джерел Світового банку, Всесвітньої організації охорони здоров'я, Дитячого фонду ООН, інших міжнародних організацій і глобальних проектів.

КСК-11 також прийняла рішення, яким Секретаріату та Глобальному

механізму Конвенції (далі – ГМ) доручено забезпечити вдосконалення керівних документів із підготовки звітів, які мають надаватися на розгляд КСК, спрощення та покращення системи звітності, а також опрацювати належні критерії та методологічні підходи.

Кількість індикаторів щодо оцінки виконання оперативних цілей Стратегії (*1 – пропагандистська, інформаційна та просвітницька робота, 2 – рамки політики, 3 – науково-технічні знання, 4 – нарощування потенціалу, 5 – фінансування та передача технологій*) була скорочена до 11 (додаток 2).

На сьогодні, за рішеннями КСК КБО, триває «ітеративний» процес удосконалення індикаторів, на основі «e-SMART» критеріїв, згідно з якими вони повинні бути економічно доцільними (Economic), специфічними (Specific), вимірюваними (Measurable), досяжними (Achievable), належними (Relevant) та мати часові рамки (Time-bound).

Сторонам Конвенції також запропоновано використовувати додаткові індикатори, виходячи з національних особливостей і обставин.

Звітування має здійснюватися через спеціально створений портал «PRAIS» за формами та відповідно до керівних документів, розроблених Секретаріатом КБО.

Додаток 1

Очікувані кінцеві результати та індикатори для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні (після їх скорочення в 2013 році Секретаріатом КБО)

Оперативна ціль I. Пропагандистська, інформаційна та просвітницька робота

Оперативною ціллю I передбачені 3 кінцеві результати та 3 індикатори впливу для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
1.А. Ефективне інформування ключових аудиторій на міжнародному, національному та місцевому рівнях про проблеми опустелювання/деградації земель і посухи, про можливість синергійно поєднувати їх розв'язання із заходами з адаптації до змін клімату та пом'якшенню їх наслідків щодо збереження біорізноманіття.	1.1. Кількість і масштаби організованих інформаційних заходів за темою «опустелювання/ деградація земель, посухи» (далі – ОДЗП) і/або синергії між боротьбою з ОДЗП і діяльністю в сфері змін клімату та біорізноманіття, масштаби аудиторії, яка охоплюється засобами масової інформації, які висвітлюють ці теми.
1.В. Розгляд проблем опустелювання/деградації земель і посух на відповідних форумах, у тому числі з питань торгівлі сільськогосподарською продукцією, адаптації до змін клімату, збереження та сталого використання біорізноманіття, розвитку сільських територій, сталого розвитку та скорочення масштабів бідності.	1.2. Кількість офіційних документів і рішень із питань ОДЗП, прийнятих на міжнародному, субрегіональному та регіональному рівнях (на національному рівні не використовується) .
1.С. Ширше залучення організацій громадянського суспільства (далі – ОГС) і наукових кіл у країнах Півночі та Півдня як зацікавлених сторін у процесі впровадження Конвенції; включення проблем ОДЗП у тематику їх інформаційно-пропагандистських і просвітніх ініціатив.	1.3. Число ОГС і науково-технічних установ, які беруть участь у процесі впровадження Конвенції. 1.4. Кількість і види ініціатив ОГС і науково-технічних установ із проблем ОДЗП у сфері освіти.

Оперативна ціль II. Рамки політики

Оперативною ціллю II передбачені 5 кінцевих результатів і 2 індикатори для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
2.А. Оцінка програмних, організаційних, фінансових і соціально-економічних факторів, які перешкоджають сталому землекористуванню, внесення рекомендацій щодо відповідних заходів із усунення цих перешкод.	2.1. Кількість уражених країн – Сторін Конвенції, субрегіональних і регіональних суб'єктів, які завершили складання/перегляд національних програм дій (далі – НПД)/субрегіональних програм дій (далі – СРПД)/регіональних програм дій (далі – РПД) відповідно до Стратегії з
2.В. Переробка ураженими країнами – Сторонами Конвенції своїх НПД у стратегічні документи, підкріплені вихідною	

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
біофізичною та соціально-економічною інформацією, їх включення в комплексні інвестиційні програми.	урахуванням біофізичної та соціально-економічної інформації, національного планування, політики та практики їх інтеграції в рамкові інвестиційні програми.
2.С. Урахування ураженими країнами – Сторонами Конвенції своїх НПД, а також проблем сталого землекористування та деградації земель під час планування розвитку та розроблення відповідних секторальних та інвестиційних планів і стратегій.	
2.D. Включення розвиненими країнами – Сторонами Конвенції цілей Конвенції та заходів зі сталого землекористування в їх програми/проекти співробітництва в сфері розвитку в контексті підтримки ними секторальних і інвестиційних планів національного рівня.	2.2. Кількість партнерських угод, укладених у рамках Конвенції між розвиненими країнами – Сторонами Конвенції/ООН і міжурядовими організаціями та ураженим країнами – Сторонами Конвенції (на національному рівні не використовується) .
2.E. Прийняття чи активізація заходів, що посилюють один одного, з метою збільшення ефекту від діяльності в рамках програм дій щодо боротьби з опустелюванням/деградацією земель і зусиль щодо збереження біорізноманіття, адаптації до змін клімату та пом'якшення їх наслідків.	2.3. Кількість ініціатив із синергійного планування/програмування щодо трьох Ріо – Конвенцій або механізмів спільного впровадження на всіх рівнях.

Оперативна ціль III. Науково-технічні знання

Оперативною ціллю III передбачені 6 кінцевих результатів і 2 індикатори для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
3.A. Підтримка національних зусиль із моніторингу біофізичних і соціально-економічних тенденцій і оцінки пов'язаних із ними факторів уразливості в уражених країнах.	3.1. Кількість уражених країн – Сторін Конвенції, що створили та використовують національну/ субрегіональну/ регіональну систему моніторингу ОДЗП.
3.B. Створення бази вихідних даних на основі найбільш надійної наявної інформації про біофізичні та соціально-економічні тенденції та поступове узгодження відповідних наукових підходів.	
3.C. Поповнення знань про біофізичні та соціально-економічні фактори, а також про їх взаємодію в уражених районах із метою прийняття більш обґрунтованих рішень.	3.2. Число переглянутих НПД/СРПД/РПД, у яких відображені знання про рушійні сили ОДЗП і їх взаємодію та взаємодію між зміною клімату та біорізноманіттям.
3.D. Поповнення знань про взаємозв'язок між адаптацією до змін клімату, пом'якшенням наслідків посух і відновленням деградованих земель в уражених районах із метою розроблення інструментів, які полегшують прийняття рішень.	
3.E. Створення на глобальному, регіональному, субрегіональному та національному рівнях для	

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
допомоги органам влади та кінцевим користувачам ефективних систем передачі знань, включаючи традиційні знання, що дозволяють, зокрема, виявляти та поширювати передову практику та успішний досвід.	
3.Ф. Залучення науково-технічних мереж і установ, що мають відношення до вирішення проблем опустелювання/деградації земель і посух, до надання підтримки впровадженню Конвенції.	3.5. Кількість науково-технічних мереж, установ або науковців, залучених до досліджень, визначених Конференцією Сторін (на національному рівні не використовується).

Оперативна ціль IV. Нарощування потенціалу

Оперативною ціллю IV передбачені 2 кінцеві результати та 1 індикатор для оцінки досягнення оперативних цілей Стратегії на національному рівні:

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
4.А. Упровадження країнами, в яких була проведена самооцінка національного потенціалу, розроблених за її результатами планів дій із розвитку необхідного потенціалу на індивідуальному, інституційному та системному рівнях із метою вирішення проблем опустелювання/деградації земель і посух на рівні країн і на місцях.	4.1. Кількість країн, субрегіональних і регіональних суб'єктів звітування, що здійснюють заходи з нарощування потенціалу для боротьби з ОДЗП на основі самооцінки національного потенціалу (далі – СОНП) чи інших методологій або засобів.
4.В. Проведення країнами, в яких оцінка потреб у нарощуванні потенціалу ще не проводилась, відповідних оцінок, спрямованих на виявлення загальнонаціональних і місцевих потреб у потенціалі для розв'язання проблем опустелювання/деградації земель і посух.	

Оперативна ціль V. Фінансування та передача технологій

Оперативною ціллю V передбачені 5 кінцевих результатів і 3 індикатори

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
5.А. Розроблення в уражених країнах – сторонах Конвенції комплексних інвестиційних програм для залучення національних, двосторонніх і багатосторонніх ресурсів із метою підвищення ефективності та дієвості заходів, які вживаються.	5.1. Кількість уражених країн – Сторін Конвенції субрегіональних і регіональних суб'єктів, у яких рамкові інвестиційні програми, створені з урахуванням розробленої Глобальним механізмом інтегрованої фінансової стратегії або інших таких стратегій, відображають практику залучення національних, двосторонніх і багатосторонніх ресурсів на боротьбу з ОДЗП.
5.В. Своєчасне виділення розвиненими країнами – Сторонами Конвенції суттєвих, адекватних і передбачуваних фінансових ресурсів на підтримку	5.2. Обсяги фінансових ресурсів, що надаються розвиненими країнами – Сторонами Конвенції для боротьби з

Кінцеві результати	Назва індикатора (CONS) (СВОД)
внутрішньодержавних ініціатив із запобігання процесу опустелювання/деградації земель і пом'якшення наслідків посух.	ОДЗП (використовується для звітування лише розвиненими країнами).
5.С. Нарощування Сторонами зусиль із мобілізації фінансових ресурсів по лінії Міжнародних фінансових установ, механізмів і фондів, включаючи ГЕФ, шляхом привернення уваги керівних органів цих установ до актуальних проблем Конвенції та сталого землекористування.	5.3. Ступінь адекватності, своєчасності та передбачуваності надання фінансових ресурсів розвиненими країнами – Сторонами Конвенції для боротьби з ОДЗП.
5.Д. Пошук інноваційних джерел і механізмів фінансування зусиль у боротьбі з опустелюванням/деградацією земель і пом'якшення наслідків посух, включаючи приватний сектор, ринкові механізми, торгівлю, відповідні фонди та організації громадянського суспільства, інші механізми фінансування заходів із адаптації до змін клімату та пом'якшення їх наслідків, зі збереження та сталого використання біорізноманіття, в боротьбі з голодом і бідністю.	
5.Е. Полегшення доступу уражених країн – Сторін Конвенції до технологій за рахунок адекватного застосування дієвих економічних і політичних стимулів, технічної підтримки, в рамках співробітництва Південь – Південь і Північ – Південь.	5.5. Обсяги фінансових ресурсів і види стимулів, які забезпечили можливості доступу до технологій ураженим країнам – Сторонам Конвенції.

ОГЛЯД ГАЛУЗИ МІСЬКОГО РОЗВИТКУ

Станом на кінець 2014 р. близько 54% населення Землі проживало в містах. Україну за часткою міського населення відносять до високоурбанізованих країн (для переважної більшості регіонів – понад 50%).

У процесі створення та функціонування міст формуються урбанізовані ландшафти (урболандшафти) зі зміненими властивостями природних компонентів (рельєфу, ґрунтів, клімату, водних об'єктів, рослинного та тваринного світу).

Поряд із певними перевагами проживання в міських населених пунктах є й недоліки (особливо у великих містах): значне забруднення атмосферного повітря, поверхневих і підземних вод; трансформований або штучно створений рельєф із великими масивами асфальтованих, бетонних, кам'яних покриттів; значна кількість промислових і побутових відходів; електромагнітне, шумове, світлове забруднення, велике скупчення населення, щільна забудова, особливо високоповерховими будинками, інші негативні явища й процеси.

Саме в містах найбільше відчуваються наслідки порушення рівноваги між соціальною, економічною та екологічною складовими довкілля. Тому нині в світі набуває актуальності концепція «нового урбанізму» як соціально орієнтованої течії, яка акцентує увагу на поліпшенні якості життя в містах, збереженні їхньої ідентичності, історичної пам'яті, культури¹.

В Україні завдання вирішення проблем розвитку міських територій входять до компетенції Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, яке

діє на основі Положення «Про Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства»², згідно з яким Мінрегіонбуд України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної житлової політики й політики в сфері будівництва, архітектури, містобудування та житлово-комунального господарства.

Стратегічне екологічне планування та визначення пріоритетів екологічної політики залишаються значною проблемою для органів влади в Україні як на державному, так і регіональному рівнях, незважаючи на те, що створена значна правова база щодо охорони навколишнього природного середовища. Нині екологічне законодавство налічує понад 300 законів і підзаконних актів³. Крім національних законодавчих актів з охорони довкілля Україна ратифікувала й міжнародні угоди в сфері захисту довкілля, зокрема Конвенції Ріо, основна мета яких – спрямовувати країни на шлях збалансованого розвитку.

Програмно-стратегічними документами, що регулюють соціально-економічний розвиток регіонів України, є Указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 р. «Про стратегію сталого розвитку України 2020», закони України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про засади державної регіональної політики». Названим нормативно-правовим актам бракує комплексного підходу, орієнтації на принципи сталого розвитку, обов'язкового врахування в процесі

економічного та соціального програмування екологічних важелів.

Підвищена значущість саме регіональних аспектів розвитку зумовлюється зміною загальних принципів управління в Україні, оскільки відповідно до європейського вибору розвитку основні зусилля спрямовуються на вирішення потреб територіальної громади, а відтак – на задоволення інтересів громадян у всіх сферах життєдіяльності на відповідній території, в межах чітко окресленого простору життєдіяльності.

У 2014–2015 рр. розпочато реформування місцевого самоврядування на основі процесів децентралізації влади. 1 квітня 2014 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, відповідно до якої одним із завдань адміністративно-територіальної реформи в Україні є підвищення якості життя людини за рахунок створення умов для сталого розвитку територіальних громад як самостійних і дієздатних соціальних спільнот. На виконання цього та інших завдань Верховна Рада України 5 лютого 2015 року прийняла Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (далі – Закон). Закон регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст. Зокрема, він визначає основні умови добровільного об'єднання територіальних громад.

На виконання Закону 8 квітня 2015 р. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства розробило Методику формування спроможних територіальних громад. На 12 серпня 2015 р. обласна рада не схвалила Плани лише в трьох областях – Закарпатській, Київській, Тернопільській.

Перешкодами на цьому шляху є: погіршення якості та доступності

публічних послуг унаслідок ресурсної неспроможності переважної більшості органів місцевого самоврядування здійснювати власні й делеговані повноваження; зношеність теплових, каналізаційних, водопостачальних мереж і житлового фонду та ризик виникнення техногенних катастроф в умовах обмеженості фінансових ресурсів місцевого самоврядування; складна демографічна ситуація в більшості територіальних громад (старіння населення, знелюднення сільських територій і монофункціональних міст); неузгодженість місцевої політики щодо соціально-економічного розвитку з реальними інтересами територіальних громад; нерозвиненість форм прямого народовладдя, неспроможність членів громад до солідарних дій, спрямованих на захист своїх прав та інтересів у співпраці з органами місцевого самоврядування і місцевими органами виконавчої влади та досягнення спільних цілей розвитку громади; надмірна централізація повноважень органів виконавчої влади та фінансово-матеріальних ресурсів; відсторонення місцевого самоврядування від вирішення питань у сфері земельних відносин; посилення соціальної напруги серед сільського населення внаслідок відсутності повсюдності місцевого самоврядування⁴.

Слід підкреслити, що в умовах децентралізації управління та підвищення ролі соціально-економічного розвитку регіонів особливої актуальності набуває управління охороною довкілля, раціональним використанням природних ресурсів і безпекою життєдіяльності людини саме на регіональному рівні. У стратегічних документах України, зокрема в Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, прийнятій урядом у листопаді 2013 р., визначені небезпечні екологічні та техногенні виклики й загрози, які негативно впливають на стан довкілля, а також підходи до їх усунення. Однак

Стратегія не враховує необхідність інтеграції екологічної політики в стратегії та програми регіонального розвитку.

Аналіз планування та впровадження регіональної екологічної політики свідчить про те, що сьогодні її формування відбувається в двох напрямках: загальнотериторіальному та програмно-територіальному⁵.

Щороку згідно із Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного й соціального розвитку» розробляють державну програму економічного та соціального розвитку, яку узгоджують із проектом Державного бюджету на відповідний рік. У регіонах також розробляють обласні, місцеві, районні програми економічного та соціального розвитку.

Для оптимізації екологічної ситуації в Україні також розробляють і впроваджують обласні, місцеві, районні програми з охорони довкілля, які затверджуються відповідними рішеннями місцевих рад, як і цільові програми природоохоронного спрямування. Так, в Україні чинними є десятки програм і стратегій загальнодержавного, регіонального та місцевого значення, що прямо чи опосередковано стосуються сталого розвитку територій. Спостерігається неузгодженість загальнодержавних, регіональних і місцевих концепцій, стратегій, програм, зорієнтованих на сталий розвиток міст (територій).

Загальним недоліком зазначених щорічних програм соціально-економічного розвитку є відсутність або недостатнє висвітлення екологічних проблем конкретних територій і шляхів їх розв'язання, недосконалість організаційно-економічних механізмів виконання програмних заходів, відсутність розрахунку ефективності реалізації програм.

Обґрунтування пріоритетів регіонального розвитку в Україні потребує враху-

вання ключових тенденцій урбанізації, оскільки в 20 регіонах країни частка міського населення становить понад 50%. Зростаючі темпи урбанізації та домінуюча міська форма розселення на більшості території України зумовлюють необхідність розроблення заходів регіональної політики, спрямованих на досягнення сталого (збалансованого) розвитку та вдосконалення економічного та соціального комплексів міста, приміської території, сільської урбанізованої території. Міста є потужними фінансовими, промисловими, комунікаційними центрами, де зосереджений і динамічно розвивається значний виробничий, інноваційний, соціальний і культурний потенціал⁶. Водночас містам України властиві такі соціально-економічні та екологічні проблеми:

1. Спостерігається досить велика концентрація населення та виробництва у великих містах (мегаполісах) на тлі уповільненого розвитку більшості середніх і малих міст із малорозвиненим промисловим сектором, неконкурентним ринком послуг. Відтак, для великих міст зростають загрози екологічного характеру, а для малих і середніх міст притаманною є слабкість економічної складової сталого розвитку⁷.

2. Існуюча система державного управління та регулювання житлово-комунального господарства (ЖКГ) у містах України, особливо малих, українська не досконала та неефективна, що є істотним бар'єром на шляху до сталого міського розвитку й не дає можливості забезпечити баланс інтересів отримувачів і надавачів житлово-комунальних послуг. ЖКГ представлено переважно монополіями, які використовують природні ресурси (водо-, тепло-, енергопостачання, водовідведення), що пов'язано з технологічними особливостями надання послуг житлово-комунальними підприємствами (ЖКП). Результатом такого становища є: збитковість житлово-комунальних підприємств, низька якість їхніх послуг, необ-

грунтованість тарифів, великі бюджетні витрати, обмеженість інвестування. Сектор ЖКГ споживає близько 40% електроенергії та природного газу від загального споживання, має найбільш високий потенціал енергозбереження (понад 30%). За даними Мінрегіонбуду, для обігріву 1 м² житла в Україні витрачається в 2–2,5 рази більше газу, ніж у європейських країнах.

Особливим аспектом модернізації ЖКГ є сфера енергоефективності. Найбільшими споживачами теплової енергії є міста. Сьогодні міста в країнах ЄС споживають близько 70% енергоресурсів. У міру розвитку процесів урбанізації Україна наближається до цієї цифри. Проте в муніципалітетах відсутня система комплексного енергоменеджменту, у виконавчих комітетах не створені відділи моніторингу споживання енергоресурсів, скорочення енерговитрат і планування сталого енергетичного розвитку міст. Значну проблему також становить відсутність засобів обліку тепла, зношеність мереж транспортування, відсутність системи мотивування комплексної термомодернізації будівель.

Одним із головних документів у сфері енергозбереження є Державна цільова економічна програма енергоефективності та розвитку сфери виробництва енергоносіїв із відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки, затверджена постановою КМУ від 1 березня 2010 р. № 243. На виконання Програми в 2010-2011 рр. із усіх джерел фінансування передбачалося спрямувати 45,8 млрд грн. Фактично профінансовані заходи на 9,6 млрд грн., або 21% передбаченого. За період 2012-2014 рр. планові показники фінансування зменшувалися, але й вони не були забезпечені в повному обсязі. На 2015 рік обсяг бюджетних призначень становить 495 млн грн.

Дієвим інструментом вирішення проблем енергоефективності житлово-

комунального господарства є використання механізму державно-приватного партнерства. Саме на розвиток такого механізму спрямовані нещодавно прийняті Закони України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» та «Про внесення змін до Бюджетного кодексу щодо запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації».

Міжнародні інвестиційні проекти та проекти міжнародної технічної допомоги також є ефективними інструментами реформування ЖКГ. Так, Мінрегіонбуд спільно зі Світовим банком реалізує кілька інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток міської інфраструктури та підвищення енергоефективності в секторі централізованого теплопостачання України, на загальну суму в 732 млн доларів США. Ще один інфраструктурний проект «Підвищення енергоефективності в секторі централізованого теплопостачання України» впроваджується за фінансування Міжнародного банку реконструкції та розвитку в розмірі 382 млн доларів США.

Окремо можна виділити добровільну ініціативу мерів щодо зменшення викидів CO₂ за рахунок підвищення енергоефективності та нарощування використання НВДЕ – Угода мерів (започаткована ЄС, охоплює місцеві та регіональні органи влади). В Україні підписантами угоди вже є 38 муніципальних органів, отже передбачається використання грантів на суму 2,5 млн євро для фінансування відповідних проектів у цих містах⁸.

3. Нагальною проблемою, характерною для міст, є функціонування системи водопостачання та

водовідведення. В Україні склалася ситуація, за якою практично всі поверхневі, а в окремих регіонах і підземні води за рівнем забруднення не відповідають вимогам санітарного законодавства до джерел водопостачання. Разом із тим наявні очисні споруди, технології очищення та знезараження питної води не спроможні очистити її до рівня показників безпеки. Питне водопостачання України майже на 80% забезпечується з поверхневих джерел. Належний екологічний стан поверхневих водних об'єктів і якість води в них є вирішальними чинниками санітарного та епідемічного благополуччя населення. Водночас більшість басейнів річок, згідно з гігієнічною класифікацією водних об'єктів за ступенем забруднення, можна віднести до забруднених і дуже забруднених. Високий рівень техногенного навантаження на водойми та використання застарілих технологій підготовки питної води не дають можливості забезпечити населення якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою.

Основні забруднювачі поверхневих водойм – перевантажені каналізаційні очисні споруди та мережі, які перебувають у незадовільному технічному стані та потребують проведення капітальних ремонтів чи реконструкцій. Через недостатнє фінансування будівництво та реконструкцію більшості об'єктів водопостачання й водовідведення, запланованих державними та місцевими програмами розвитку водного господарства, охорони водних ресурсів і підвищення якості питної води, практично не здійснюють.

Із метою реалізації міжнародних зобов'язань, узятих Україною в сфері забезпечення населення якісною питною водою, та державної політики в цій сфері Законом України від 3 березня 2005 р. № 2455-IV була затверджена Загальнодержавна програма «Питна вода України» на 2006-2020 роки, фінансові

показники якої систематично не виконуються.

4. Спостерігається низький рівень благоустрою міст. Станом на 2014 р. затверджені програми з благоустрою мають лише 22% населених пунктів, у містах цей показник становить 88%; затверджені плани заходів із благоустрою – відповідно понад 39% і 100%; затверджені правила благоустрою – 41% і 93%; програми розвитку та збереження зелених зон населених пунктів – 12% і 57%; розроблені та затверджені схеми санітарного очищення – 38% і 82%; правила утримання домашніх тварин – 17% і 69%⁹.

Озеленення територій населених пунктів також є незадовільним. Загальна площа зелених насаджень у межах територій населених пунктів України становить 652 тис. га, площа зелених насаджень загального користування – 182 тис. га, що становить 28% загальної площі.

Загалом на 1 тис. мешканців України припадає в середньому 14,5 га зелених насаджень, із них зелених насаджень загального користування – 4 га. Частка охоплених доглядом зелених насаджень загального користування становить 72%. Цей показник щороку коливається залежно від економічної ситуації в країні та можливостей місцевих бюджетів.

Незабезпечення належним доглядом зелених насаджень і непроведення профілактичних заходів із боротьби зі шкідниками є причиною враження зелених насаджень хворобами (наразі 43% загальної площі вражені хворобами). Практично в усіх населених пунктах украї слабо проводиться реконструкція зелених насаджень, що призводить до їх деградації¹⁰.

5. Незадовільним залишається стан дорожнього господарства міст України. Загальна протяжність вулиць і доріг населених пунктів становить 243 тис. км, їх загальна площа – понад 1,9 млрд м². Стан переважної більшості їх можна визнати незадовільним. Лише близько 26%

вулично-дорожньої мережі населених пунктів має вдосконалене покриття проїзної частини. Причинами цього вважається понаднормативна зношеність дорожнього покриття, збільшення навантажень та інтенсивності дорожнього руху на вулицях і дорогах населених пунктів, низька обладнаність закритою дощовою каналізацією та інші¹¹.

6. Гострою проблемою є утворення твердих побутових відходів (ТПВ) і поводження з ТПВ, обсяги яких невпинно зростають. За даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України за 2014 р., в країні (без урахування даних АР Крим, Луганської області та м. Севастополь) утворилося близько 45 млн м³ побутових відходів, або близько 10 млн т. Лише 78% населення України охоплено послугами з вивезення побутових відходів.

Налічують 960 перевантажених сміттєзвалищ (16%) і 1138 (19%) таких, що не відповідають нормам екологічної безпеки. Неналежним чином проводиться робота з паспортизації та рекультивациі сміттєзвалищ. Із 3049 сміттєзвалищ, які потребують паспортизації, в 2014 р. фактично паспортизовані 432 (потребують паспортизації 44% сміттєзвалищ від загальної їх кількості). Найбільша кількість полігонів, які потребують паспортизації, – у Львівській (96% загальної кількості) та Харківській (81%) областях. Із 1268 сміттєзвалищ, які потребують рекультивациі, фактично рекультивовані 123 (19% потребують рекультивациі).

Системи утилізації фільтрату практично відсутні на всіх полігонах і звалищах, що збільшує їхню техногенну небезпеку. Значна частина сміттєзвалищ і полігонів знаходиться поряд із водними об'єктами та на ділянках, де активно відбуваються зсувні процеси, що зумовлює витіки фільтрату. Частим явищем на сміттєзвалищах є пожежі, під

час яких забруднюється атмосферне повітря.

Разом із тим в Україні станом на 1 жовтня 2014 р. у 496 населених пунктах (за винятком територій АР Крим, м. Севастополь, Луганської та Донецької областей) впроваджується роздільне збирання побутових відходів, у 16 населених пунктах працюють сміттєсортувальні лінії, на 31 полігоні функціонує система збирання фільтрату, в тому числі на 22 полігонах є система його знезараження. На 9 полігонах влаштована система вилучення біогазу (в м. Вінниця, с. Рожівка Броварського р-ну Київської обл., містах Ужгород, Запоріжжя, Кременчук, Львів, Чернігів, селах Нова Долина Овідіопольського р-ну Одеської обл., Підгірці Обухівського р-ну Київської обл.), із них на 6 полігонах біогаз спалюють факельним способом, на 1 полігоні влаштована система відведення біогазу, на 2 експлуатуються когенераційні установки¹².

7. У загальному контексті політики територіального розвитку управління містами охоплює комплекс різних напрямів державної політики, які розроблені та застосовуються на місцевому рівні для вирішення широкого кола питань у таких сферах як планування використання земель, транспортне сполучення, житлове будівництво, відновлення міст, реабілітація покинутих районів і забруднених територій, захист довкілля, утилізація відходів, енерго- та водопостачання, надання послуг, економічний розвиток, соціальне об'єднання та інтеграція, захист і розвиток культурної спадщини, розвиток культури тощо.

Механізми територіального планування та регулювання територіального розвитку ґрунтуються на сукупності спеціального інструментарію, що дає змогу досягати рівноваги територіальної системи, збалансування її соціально-економічного розвитку із урахуванням екологічних чинників. Серед

вагомих інструментів – розроблення й дотримання вимог містобудівної документації регіонального та місцевого рівнів, зокрема схем планування територій; генеральних планів населених пунктів; планів земельно-господарського устрою; регіональних і місцевих правил забудови; містобудівних кадастрів населених пунктів. Сьогодні діяльність у цій сфері регулюється законами України «Про основи містобудування», «Про планування і забудову територій», «Про архітектурну діяльність», «Про охорону культурної спадщини», «Про Генеральну схему планування території України» та державними будівельними нормами, нормативними документами тощо.

В Україні відсутня практика чіткого планування розвитку міст і прилеглих до них територій (зокрема в генеральних планах міст), що створює інституційні перешкоди для здійснення інтегрованого сталого розвитку урбанізованих територій. Обмеженість доступу громадськості до генеральних планів міст, наявність у них невідповідностей потребам громад призводять до забудови з порушенням базових положень генеральних планів, із порушенням будівельних, санітарно-гігієнічних, екологічних, протипожежних норм.

Найпоширенішими наслідками цієї проблеми є вирубування парків, забудова внутрішньодворової території, блокування протипожежних виїздів, знищення зливних водостоків, руйнування старих житлових будинків (у т. ч. тих, що мають історичну цінність), пошкодження пам'яток історії та архітектури, спотворення традиційних ландшафтів тощо¹³.

Запровадження політики сталого міського розвитку має стати невід'ємною складовою державної регіональної політики з викладеними нижче орієнтирами:

- Створення програмних документів сталого (збалансованого) розвитку для кожного регіону країни, враховуючи його

природно-ресурсний потенціал, ландшафти, клімат, демографічні тенденції, аналіз виробничих орієнтацій тощо.

- Створення дієвих правових і фінансових механізмів для забезпечення реалізації регіональних програм сталого (збалансованого) розвитку.

- Закріплення на інституціональному рівні механізму взаємовідносин між центром і регіонами, оптимального рівня децентралізації та оптимального міжрегіонального розподілу державних асигнувань.

- Розроблення й забезпечення процедур виконання положень Конвенцій Ріо в процесі формування регіональних програм сталого (збалансованого) розвитку.

- Розроблення системи прогнозних документів сталого (збалансованого) розвитку на рівні регіонів, зокрема регіональної системи індикаторів; комплексних коротко-, середньо- та довгострокових прогнозів, основним компонентом яких мають бути прогнози зміни природно-ресурсного потенціалу, стану довкілля та рівня життя населення; індикативних планів регіонального рівня.

Розвиток економічних механізмів стимулювання регіонів щодо ощадливого використання енергетичних ресурсів.

- Реалізація на регіональному рівні водогосподарської політики, що забезпечуватиме стале (збалансоване) водокористування та адекватної сучасним умовам політики поводження з твердими побутовими відходами.

- Розроблення, модернізація генеральних планів розвитку територій (міст) із урахуванням принципів сталого розвитку.

- Розвиток державно-приватного партнерства для сприяння процесу залучення екологічних інвестицій для сталого розвитку урбанізованих територій.

МЕТОДОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ ГАЛУЗЕВОГО АНАЛІЗУ

1. Для проведення детального галузевого аналізу в кожній галузі виділяються підгалузі.

2. Для кожної підгалузі проводяться SWOT-аналіз і аналіз прогалин галузевої політики, законодавчих актів, програм і планів відповідного міністерства з метою підготовки рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенції Ріо.

Положення Конвенції Ріо відображені як у текстах самих конвенцій, так і в протоколах, стратегіях і планах конвенцій, у рішеннях конференцій сторін і рекомендаціях міжнародних організацій щодо певних аспектів діяльності в рамках конвенцій. Зокрема:

1) Конвенція про охорону біологічного різноманіття. В 2010 р. на 10-й Конференції сторін був затверджений *Стратегічний план щодо біорізноманіття (2011-2020)*, який містить цілі Аіті щодо біорізноманіття.

2) Рамкова конвенція ООН про зміну клімату. Розроблені рекомендації ПРООН щодо зменшення викидів у довкілля та розроблення стратегій розвитку, які не мають наслідків для клімату. Розроблені рекомендації ОЕСР щодо застосування СЕО. 11 грудня 1997 р. у м. Кіото на I Конференції сторін щодо зміни клімату для досягнення кінцевої мети Конвенції був прийнятий Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

3) Конвенція про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання. Втілення положень конвенції переважно спирається на *10-річну стратегію (2008-2018)*.

3. SWOT-аналіз

SWOT-аналіз полягає в розділенні чинників галузевої політики на чотири категорії: сильні (Strengths) і слабкі сторони (Weaknesses) галузевої політики; можливості (Opportunities), які відкриваються внаслідок реалізації галузевої політики; загрози (Threats), які заважають реалізації галузевої політики. Результати аналізу представляють у вигляді таблиці:

	Позитивний вплив	Негативний вплив
Внутрішнє середовище	Strengths (сильні сторони)	Weaknesses (слабкі сторони)
Зовнішнє середовище	Opportunities (можливості)	Threats (загрози)

У контексті інтеграції положень Конвенції Ріо в національну політику України:

сильні сторони – це узагальнений опис тих положень Конвенції Ріо, які вже інтегровані в політику, програми та плани відповідного галузевого міністерства, а також у законодавчі акти, за розроблення яких відповідає це міністерство;

слабкі сторони – це узагальнений опис тих положень Конвенції Ріо, які ще не інтегровані в політику, програми та плани відповідного галузевого міністерства, а також у законодавчі акти, за розроблення яких відповідає це міністерство;

можливості – це зовнішні аспекти, які можна було б використати для інтеграції положень Конвенції Ріо в національну політику України;

загрози – це будь-які процеси або явища, зовнішні обмеження, які перешкоджають руху в напрямі інтеграції положень Конвенцій Ріо в національну політику України.

4. Аналіз прогалін

Аналіз прогалін (gap-аналіз) – метод аналізу первинної інформації, що вивчає стратегічне розходження між реальним і бажаним результатами. Аналіз прогалін галузевої політики – це порівняння фактичної реалізації галузевої політики, програм, планів, законодавства з положеннями та/або стратегічними цілями Конвенцій Ріо.

Результати аналізу прогалін відповідної галузевої політики теж представляють у вигляді, в якому:

положення та/або стратегічні цілі конвенції – це основні конкретні вимоги Конвенції Ріо, які необхідно інтегрувати в національну політику. Експерт на основі свого досвіду обирає основні положення Конвенцій Ріо, інтеграція яких є найбільш актуальною, доцільною та можливою, і саме для цих вимог визначає прогаліни;

нормативно-правові акти, галузеві плани та програми – це аналіз того, наскільки відповідне положення Конвенції Ріо інтегроване в національну політику України (*аналіз того, що зроблено*). В цьому стовпчику експерт вказує, як відповідне положення відповідної Конвенції Ріо відображене в політиці, програмах і планах відповідного галузевого міністерства, а також у законодавчих актах, за розроблення яких відповідає це міністерство;

прогаліна – це аналіз того, наскільки ситуація у відповідній галузевій політиці (планах, програмах, законодавстві) України відрізняється від конкретної вимоги Конвенції Ріо (*аналіз того, що необхідно зробити*);

рекомендація – це пропозиція експерта щодо внесення змін у конкретну стратегію галузевої політики,

план, програму або законодавчий акт щодо врахування відповідного положення Конвенції Ріо (*пропозиція, що саме необхідно зробити*).

5. Загальні висновки та рекомендації

Результати SWOT-аналізу та аналізу прогалін узагальнюються. На основі цих результатів експерт робить висновки щодо інтеграції положень Конвенцій Ріо в галузеву політику.

Експерт також надає **загальні рекомендації** щодо інтеграції Конвенцій Ріо в галузеву політику на основі узагальнення рекомендацій, представлених у аналізі прогалін.

6. Проведення експертного огляду галузевих аналізів.

Експертна оцінка галузевих аналізів має ґрунтуватися, в першу чергу, на оцінці виконання технічного завдання, яке використовувалося для проведення галузевих аналізів. Технічне завдання, зокрема, містить наступні пункти:

- Підготовка переліку аспектів галузевої політики, законодавства, програм і пов'язаних із ними планів дій для відповідного міністерства та відповідних державних органів, підпорядкованих цьому міністерству.

- Визначення групи національних експертів (принаймні 5) для експертної оцінки галузевого аналізу та пов'язаних із ним рекомендацій.

- Проведення SWOT-аналізу сильних і слабких сторін і Gap-аналізу (аналізу прогалін) відповідних галузевих політик, програм, планів і/або законодавчих актів із метою підготовки рекомендацій для їх удосконалення відповідно до положень Конвенцій Ріо.

- Забезпечення високої оцінки якості аналізів SWOT і Gap за шкалою від 1 до 9 щонайменше 10-ма рецензентами.

Процес експертної оцінки полягає у вивченні проектів звітів щодо якості з наданням коментарів, які стосуються

виключно змістовної частини, а не стилю або граматики.

Рецензент має:

- Ознайомитися з галузевим аналізом.

- Надати конкретні зауваження та коментарі до галузевого аналізу.

- Узагальнити свої зауваження до галузевого аналізу у висновках (не більше 1 стор.).

- Оцінити якість галузевого аналізу відповідно до переліку критеріїв оцінки.

1) Чи всі основні напрями діяльності відповідного галузевого міністерства та підпорядкованих йому державних органів представлені в звіті?

2) Чи проаналізовані основні галузеві законодавчі акти, програми та плани дій відповідного міністерства?

3) Чи використані коректні дані та інформація?

4) Наскільки ретельно проведений SWOT-аналіз у галузі в контексті Конвенцій Ріо?

5) Наскільки ретельно та ґрунтовно проведений Гар-аналізу (аналіз прогалин) відповідної галузевої політики та законодавчих актів щодо кожної Конвенції Ріо?

6) Наскільки ретельно й ґрунтовно проведений аналіз прогалин галузевих програм і планів щодо кожної Конвенції Ріо?

7) Чи охоплюють SWOT-аналіз і аналіз прогалин усі пріоритети галузевої політики, особливо щодо зміцнення системи державного управління?

8) Наскільки вагомими та реалістичними є надані рекомендації з інтеграції Конвенцій Ріо в галузеву політику?

9) Наскільки надані в звіті рекомендації враховують вимоги Конвенцій Ріо?

- Для оцінки аналізів галузевої політики запропоновано застосувати 9-бальну систему (1 – надзвичайно якісно, 2 – дуже якісно, 3 – відмінно, 4 – дуже добре, 5 – добре, 6 – відносно добре, 7 – задовільно, 8 – низька якість, 9 – дуже низька якість). У разі наявності балів оцінки 6, 7, 8 і 9 необхідно дати стисле пояснення, чим обумовлена така оцінка.

- Надати свої рекомендації та пропозиції щодо внесення змін у відповідну галузеву політику, якщо такі рекомендації та пропозиції з'являться в рецензента в процесі оцінювання.

7. Експерт зобов'язаний урахувати зауваження, рекомендації та пропозиції кожного рецензента. Якщо експерт не погоджується із зауваженнями, рекомендаціями та пропозиціями рецензента, він має обґрунтувати свою незгоду.

**SWOT-АНАЛІЗ І GAP-АНАЛІЗ
ПОЛІТИК, ПРОГРАМ, ПЛАНІВ
І ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ У ГАЛУЗІ
РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО
РОЗВИТКУ Й ПІДГОТОВКА
РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЇХ
УДОСКОНАЛЕННЯ ВІДПОВІДНО
ДО ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЙ РІО**

ПІДГАЛУЗЬ: РЕГІОНАЛЬНИЙ І МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК

Таблиця 1. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Національна політика України в сфері збереження біорізноманіття знайшла своє послідовне втілення в низці програмних документів, прийнятих на різних рівнях: загальнодержавному, регіональному, локальному, галузевому. Програми соціально-економічного розвитку регіонів України відображають, хоч і в невеликій мірі, пріоритети щодо збереження біорізноманіття, зафіксовані в КБР.</p> <p>2. У «Концепції сталого розвитку населених пунктів» ідеться про формування системи охоронних і рекреаційних об'єктів, визначення цінних природних територій, установлюється та забезпечується відповідний режим їх використання; також йдеться про необхідність відтворення лісів.</p> <p>3. «Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року» передбачає низку заходів на виконання положень КБР, зокрема: - збереження в регіонах біологічного та ландшафтного різноманіття, відтворення природних комплексів, земельних і водних ресурсів, формування національної екомережі; - раціональне використання рекреаційних ресурсів територій і об'єктів природно-заповідного фонду для формування економічного середовища та розвитку сфери зайнятості населення в регіонах; - розвиток економічних механізмів стимулювання регіонів у розвитку природно-заповідного фонду України; - підвищення рівня обізнаності населення щодо цінностей територій і об'єктів природно-заповідного фонду та залучення населення до управління ними; - створення умов для забезпечення в регіонах збереження самотньої народної культури, звичаїв, традицій, обрядів, у тому числі національних меншин.</p>	<p>1. Програми соціально-економічного розвитку регіонів України в частині збереження біорізноманіття значною мірою залишаються нереалізованими через брак засобів, які б забезпечували реалізацію відповідних положень зазначених програм.</p> <p>2. Заходи зі збереження й сталого використання біорізноманіття в зазначених програмах сформульовані скоріше у вигляді цільових настанов, ніж конкретно регламентованих вимог, забезпечених для виконання відповідними організаційними, фінансовими, іншими механізмами.</p> <p>3. Програмно-стратегічним документам, що регулюють соціально-економічний розвиток регіонів України (ЗУ «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку», ЗУ «Про стимулювання розвитку регіонів») бракує комплексного підходу, орієнтації та принципів сталого розвитку, обов'язкового врахування в процесі економічного та соціального програмування екологічних важелів, у тому числі щодо збереження й сталого використання біорізноманіття.</p> <p>4. Відсутність законодавчого регулювання щодо збереження та заохочення пов'язаних із біорізноманіттям знань, інновацій і традицій місцевих громад.</p>

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Наявність інституційної бази.</p> <p>2. Наявність міжнародних зобов'язань України щодо охорони навколишнього середовища (Україна є стороною більше 50 міжнародно-правових актів, тією чи іншою мірою спрямованих на збереження біорізноманіття).</p> <p>3. Наявність певної нормативної бази. Зокрема, в Методичних рекомендаціях із формування регіональних стратегій розвитку вказується: «При розробленні РСР ураховуються документи Конференції ООН із питань навколишнього середовища і розвитку Ріо-92, Порядок денний ХХІ ст., інші міжнародні нормативні акти». Це положення дозволяє вносити зміни до існуючих регіональних стратегій розвитку стосовно імплементації положень КБР.</p> <p>4. У стратегіях і планах соціально-економічного розвитку є розділи з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів, які можуть бути доопрацьовані з урахуванням вимог КБР.</p>	<p>1. Недостатня політична підтримка.</p> <p>2. Недостатнє усвідомлення виконавчими органами зобов'язань, що випливають із КБР.</p> <p>3. Слабкість технічних, адміністративних і фінансових можливостей в імплементації положень КБР у національну політику.</p> <p>4. Відсутність міжсекторальної інтеграції при вирішенні питань збереження та сталого використання біорізноманіття.</p> <p>5. Відсутність належної координації національних органів і інституцій.</p> <p>6. Нечіткість механізмів упровадження положень КБР.</p> <p>7. Відсутність належної бюджетної підтримки відповідних перетворень на регіональному рівні.</p>
<h2>2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ</h2>	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Розроблені проект Концепції боротьби з деградацією земель і опустелюванням і проект розпорядження КМУ щодо затвердження даної Концепції.</p> <p>2. У «Концепції сталого розвитку населених пунктів» йдеться про необхідність забезпечення раціонального використання земель населених пунктів і прилеглих до них територій, зокрема впроваджуються та вдосконалюються системи землекористування, комплексних землемеліорацій, спрямованих на підвищення якості земель і збереження родючості.</p> <p>3. Прийнятий Указ Президента України від 26.02.2010 № 274 «Про невідкладні заходи щодо подолання бідності», також затверджена Загальнодержавна програма подолання й запобігання бідності до 2015 року. У цих документах представлені загальні підходи до дій із подолання бідності.</p> <p>4. Майже кожна з проаналізованих програм соціально-економічного регіону містить завдання відновлення деградованих земель і підвищення родючості ґрунтів.</p>	<p>1. Відсутність законодавчих і нормативних документів прямої дії, тобто спрямованих на боротьбу з опустелюванням.</p> <p>2. Виконання конкретних завдань КБО піднімається або частково компенсується природоохоронними діями, в т. ч. з охорони та раціонального використання земельних ресурсів, головним чином у програмах і стратегіях регіонального розвитку у відповідних розділах із охорони довкілля. Зокрема, про це йдеться в Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, Концепції сталого розвитку населених пунктів, майже в усіх стратегіях розвитку окремих регіонів і міст.</p> <p>3. У жодному нормативно-правовому акті не відмічається прямиий зв'язок між процесами опустелювання/деградації земель і соціально-економічним станом регіонів.</p> <p>4. На національному рівні та на рівні регіонів України приймаються програми, в яких одним із пріоритетів є боротьба з бідністю. У цих програмах опустелювання/деградація земель не розглядаються в</p>

	<p>якості факторів зниження рівня життя населення.</p> <p>5. Питання подолання бідності не отримали належного відображення в короткострокових, середньострокових і довгострокових проектах по боротьбі з опустелюванням.</p> <p>6. Немає чітко визначених пріоритетів подолання бідності, сформульованих на основі світового досвіду.</p> <p>7. У програмах і стратегіях соціально-економічного розвитку не йдеться про розвиток традиційних промислів і ремесл у районах, які зазнали опустелювання/деградації земель.</p>
<p>Можливості</p> <p>1. Наявність інституційної бази.</p> <p>2. Наявність міжнародних зобов'язань України щодо охорони навколишнього середовища (Україна є стороною більше 50 міжнародно-правових актів, тією чи іншою мірою спрямованих на збереження біорізноманіття, подолання наслідків посухи та зміни клімату).</p> <p>3. Наявність певної нормативної бази. Зокрема, в Методичних рекомендаціях із формування регіональних стратегій розвитку вказується: «При розробленні РСР ураховуються документи Конференції ООН із питань навколишнього середовища і розвитку Ріо-92, Порядок денний XXI ст., інші міжнародні нормативні акти». Це положення дозволяє вносити зміни до існуючих регіональних стратегій розвитку стосовно імплементації положень КБО.</p>	<p>Загрози</p> <p>1. Недостатня політична підтримка.</p> <p>2. Недостатнє усвідомлення виконавчими органами зобов'язань, що випливають із КБО.</p> <p>3. Слабкість технічних, адміністративних і фінансових можливостей для імплементації положень КБО в національну політику.</p> <p>4. Відсутність міжсекторальної інтеграції при вирішенні питань боротьби з опустелюванням/деградацією земель.</p> <p>5. Відсутність належної координації національних органів та інституцій.</p> <p>6. Нечіткість механізмів впровадження положень КБО.</p> <p>7. Відсутність належної бюджетної підтримки відповідних перетворень на регіональному рівні.</p>
<p>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</p>	
<p>Сильні сторони</p> <p>1. Україна є лідером серед країн, які беруть участь у проектах спільного впровадження.</p> <p>2. «Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року» передбачає заходи на виконання положень РКЗК, зокрема: - диверсифікація джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності в регіонах; - зменшення енергоємності виробництва одиниці продукції, виконаних робіт, наданих послуг;</p>	<p>Слабкі сторони</p> <p>1. Навіть незначні зміни клімату на фоні складної екологічної ситуації в Україні можуть викликати значні соціально-економічні збитки, якщо не вжити комплекс заходів для запобігання їм. У той же час у програмно-прогнозних документах, які регулюють соціально-економічний розвиток регіонів України, ця проблема взагалі не окреслена.</p> <p>2. Відсутність рекомендацій до стратегії реагування на зміни клімату та адаптації соціально-економічних процесів до нових кліматичних</p>

<p>умов у стратегіях регіонального розвитку.</p> <p>3. Невраховання принципу інтегрованості кліматичної політики в розділах програм соціально-економічного розвитку регіонів і стратегій регіонального розвитку, які регулюють питання розвитку сільськогосподарства.</p> <p>4. Недостатність реалізації в програмах соціально-економічного розвитку регіонів і регіональних стратегіях розвитку зобов'язань у рамках РКЗК.</p> <p>5. Відсутність заходів із пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом зменшення антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами всіх ПГ і пом'якшення наслідків стихійних метеорологічних явищ, пов'язаних із глобальними змінами клімату у вищезазначених програмно-стратегічних документах.</p> <p>6. Не застосовуються заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом обмеження антропогенних викидів ПГ і захисту та підвищення якості поглиначів і накопичувачів ПГ.</p> <p>7. Не відбувається сприяння та співпраця в освіті, підготовці кадрів і просвіті населення в питаннях зміни клімату.</p>	<p>- запровадження на державному рівні системи стимулів, спрямованих на впровадження заходів із підвищення енергоефективності;</p> <p>- зменшення втрат паливно-енергетичних ресурсів шляхом здійснення організаційних, технічних, технологічних, інших заходів: оновлення основних фондів, модернізація виробничих потужностей, запровадження енергоефективних технологій;</p> <p>- оптимізація структури регіональних енергетичних балансів шляхом заміщення природного газу енергоресурсами, отриманими з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, насамперед на об'єктах соціальної сфери.</p> <p>3. У «Концепції сталого розвитку населених пунктів» задекларовано удосконалення структури паливно-енергетичного балансу населених пунктів з урахуванням регіональних ресурсів енергозабезпечення, в тому числі альтернативних видів палива.</p> <p>4. Майже кожна з проаналізованих програм соціально-економічного розвитку окремих регіонів містить завдання щодо підвищення енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики.</p>
<p style="text-align: center;">Загрози</p> <p>1. Належним чином не враховується вплив змін клімату при проведенні відповідної соціальної, економічної та екологічної політики.</p> <p>2. Не реалізується цілеспрямована політика з національного використання поглиначів і накопичувачів ПГ.</p> <p>3. Недостатнє усвідомлення виконавчими органами зобов'язань, що випливають із РКЗК.</p> <p>4. Діяльність із виконання РКЗК зосереджена на реалізації гнучких економічних механізмів. Впровадженню клімато-охоронної політики на регіональному рівні увага не приділяється.</p> <p>5. Відсутня міжсекторальна інтеграція при вирішенні питань пом'якшення зміни клімату.</p> <p>6. Відсутня належна координація національних органів та інституцій.</p> <p>7. Нечіткість механізмів упровадження положень РКЗК.</p> <p>8. Відсутня належна бюджетна підтримка відповідних перетворень на регіональному рівні.</p>	<p style="text-align: center;">Можливості</p> <p>1. Імплементация РКЗК і Кіотського протоколу в Україні пов'язана в основному з реалізацією гнучких економічних механізмів, які дозволяють залучити в Україну додаткові надходження, які можуть бути використані на екологічні цілі, зокрема на регіональному рівні.</p> <p>2. Наявність певної нормативної бази. Зокрема в Методичних рекомендаціях щодо формування регіональних стратегій розвитку вказується: «При розробленні РСР ураховуються документи Конференції ООН із питань навколишнього середовища і розвитку Ріо-92, Порядок денний XXI ст., інші міжнародні нормативні акти». Це положення дозволяє вносити зміни до існуючих регіональних стратегій розвитку стосовно імплементатії положень РКЗК.</p>

Таблиця 2. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галузеві плани та програми	Прогалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ				
1.1	1. Стаття 8. Кожна Договірна Сторона, наскільки це можливо й доцільно: а) встановлює систему охоронних територій або територій, у яких необхідно вживати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття	1. Постанова ВРУ від 24.12.1999 № 1359-XIV «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» містить вимогу встановлення системи охоронних територій природоохоронного спрямування.	Завдання розширення системи приміських природоохоронних територій і визначення територій цінних ландшафтів, передбачені Концепцією, не імплементоване в державні та регіональні програми соціально-економічного розвитку та плани соціально-економічного розвитку населених пунктів.	1. Забезпечити імплементацію завдань розширення системи приміських природоохоронних територій і визначення територій цінних ландшафтів у державні та регіональні програми соціально-економічного розвитку, плани соціально-економічного розвитку населених пунктів. 2. Доповнити розділ «Охорона довкілля» регіональних програм розвитку наступним завданням: « <i>встановлювати систему охоронних територій або територій, у яких необхідно реалізовувати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття та забезпечувати раціональне використання ресурсів території і об'єктів природно-заповідного фонду</i> ».
<p>2. «Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року» містить завдання 1.3.4 «Раціональне використання природно-ресурсного потенціалу та збереження культурної та природної спадщини регіонів», яке передбачає: - збереження в регіонах біологічного та ландшафтного</p>				
<p>Завдання не імплементовано в державні та регіональні програми соціально-економічного розвитку, плани соціально-економічного розвитку населених пунктів.</p>				
<p>Внести розділ «<i>Раціональне використання природно-ресурсного потенціалу та збереження культурної та природної спадщини</i>» до стратегії регіонального розвитку та планів соціально-економічного розвитку населених пунктів.</p>				

	<p>різноманіття, відтворення природних комплексів, земельних і водних ресурсів, формування національної екомережі; - раціональне використання рекреаційних ресурсів територій і об'єктів ПЗФ для формування економічного середовища та розвитку сфери зайнятості населення в регіонах.</p>	
<p>Доповнити підрозділ «Очікувані результати» операційної цілі 3.3 наступним: - забезпечений належний рівень утримання існуючих і створення нових об'єктів ПЗФ, <i>установлена система територій ПЗФ і виділені в натурі межі існуючих об'єктів ПЗФ.</i></p>	<p>3. Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року містить операційну ціль 3.3 «Розвиток екомережі та рекреаційних зон», у якій збереження біорізноманіття та розширення територій ПЗФ є одними з пріоритетних напрямків.</p>	
<p>Внести в Стратегію доповнення: «Розробка програми комплексної зеленої зони м. Києва і стандартів міського озеленення, згідно з якою будуть закріплені межі міських лісів, лісопарків, гідропарків і парків, у яких забудова буде жорстко контролюватися, <i>встановлені межі існуючих природоохоронних територій і надані пропозиції щодо розширення таких територій.</i>».</p>	<p>4. Стратегія розвитку міста Києва до 2025 року містить завдання «Розробка програми комплексної зеленої зони Києва та стандартів міського озеленення, згідно з якою будуть закріплені межі міських лісів, лісопарків, гідропарків і парків, у яких забудова буде жорстко контролюватися.</p>	<p>У Стратегії безпосередньо не йдеться про встановлення системи охоронних територій або територій, у яких необхідно реалізовувати спеціальні заходи для збереження біорізноманіття.</p>

1.2	<p>Стаття 8</p> <p>е) заохочує екологічно обґрунтований і сталий розвиток у зонах, які межують із охоронними територіями, з метою сприяння збереженню цих територій.</p>	<p>Постанова ВРУ від 24.12.1999 № 1359-ХІV «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» передбачає в розділі 3 «узгодженість соціального, економічного, містобудівного та екологічного аспектів розвитку населених пунктів і оточуючих територій.</p>	<p>У концепції безпосередньо не йдеться про заохочення екологічно обґрунтованого й сталого розвитку в зонах, які межують із охоронними територіями, з метою сприяння збереженню цих територій.</p>	<p>У розділі 4 Концепції пункт 4 абзац 6 викласти в редакції: «раціонально використовуються природно-ландшафтні комплекси міст і приміських територій, провадяться роботи щодо їх збереження та відтворення, <i>заохочуються заходи на їх виконання</i>, здійснюється упорядження та озеленення вулиць, майданів, території громадського призначення, житлової забудови».</p>
1.3	<p>1. Стаття 8</p> <p>і) відповідно до свого національного законодавства забезпечує повагу, збереження та підтримку тих знань, нововведень і практики корінних і місцевих общин, які зберігають традиційний спосіб життя, що мають значення для збереження й збалансованого використання біорізноманіття, сприяє їх ширшому застосуванню за схваленням і участю носіїв таких знань, нововведень практики та заохочує спільне користування на справедливій основі вигодами, які виходять із</p>	<p>1. «Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року» містить завдання 1.3.4 «Раціональне використання природно-ресурсного потенціалу та збереження культурної та природної спадщини регіонів», яке передбачає створення умов для забезпечення в регіонах збереження самобутньої народної культури, звичаїв, традицій, обрядів, у тому числі національних меншин.</p> <p>2. Постанова ВРУ від 24.12.1999 № 1359-ХІV «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» містить завдання щодо сприяння розвитку національних особливостей містобудування та архітектури, охорони й раціонального використання пам'яток культурної спадщини.</p>	<p>Завдання 1.3.4 Стратегії не повністю відображає вимогу ст. 8і КБР.</p>	<p>Доповнити завдання щодо «створення умов для забезпечення в регіонах збереження самобутньої народної культури, звичаїв, традицій, обрядів, у тому числі національних меншин» наступним: «<i>сприяння їх більш широкому застосуванню за схваленням і участю носіїв самобутньої народної культури, звичаїв, обрядів, у тому числі національних меншин</i>».</p>

<p>використання таких знань, нововведень і практики. 2. Цільова задача Айти 18: До 2020 р. традиційні знання, нововведення й практики корінних і місцевих громад, які мають значення для збереження й збалансованого використання біорізноманіття, їхні традиційні способи використання біологічних ресурсів, враховуються, відповідно до національного законодавства та відповідних міжнародних зобов'язань, і повністю інтегровані й відображені в реалізації Конвенції шляхом повної та ефективної участі корінних і місцевих громад на всіх відповідних рівнях.</p>	<p>3. Стратегія розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року. В Стратегії в операційній цілі 2.2 йдеться про «промоцію традиційних продуктів Дніпропетровської області».</p>	<p>У стратегію не імплементована норма КБР у частині «забезпечує повагу, збереження і підтримку знань, нововведень і практики корінних і місцевих обшин, які зберігають традиційний спосіб життя, що мають значення для збереження і збалансованого використання біорізноманіття».</p>	<p>Доповнити операційну ціль 2.2.2 наступним: «забезпечення права територіальних громад на збереження і підтримку знань, нововведень і практики, які зберігають традиційний спосіб життя, що мають значення для збереження і збалансованого використання біологічного різноманіття».</p>
	<p>4. ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні».</p>	<p>У закон не імплементована норма КБР у частині «забезпечує повагу, збереження й підтримку знань, нововведень і практики корінних і місцевих обшин, які зберігають традиційний спосіб життя, що мають значення для збереження й сталого використання біорізноманіття».</p>	<p>Розширити права територіальних громад стосовно забезпечення права територіальних громад на збереження і підтримку знань, нововведень і практики, які зберігають традиційний спосіб життя з метою розв'язання місцевих соціально-економічних проблем.</p>

<p>1.4</p>	<p>б) захищає та заохочує традиційні способи використання біологічних ресурсів відповідно до встановлених культурних звичаїв, які сумісні з вимогами щодо збереження або збалансованого використання.</p>	<p>1. «Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року».</p>	<p>Питання традиційного природокористування в Стратегії не розглядаються. Підтримка та впровадження традиційного природокористування не визнані одним із інструментів державної регіональної політики.</p>	<p>Доповнити операційну ціль 1.3. «Підвищення ефективності використання внутрішніх чинників розвитку регіонів» завданням «забезпечення ефективного реалізації механізму традиційного природокористування шляхом удосконалення відповідної нормативно-правової бази».</p>
	<p>2. ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні»</p>	<p>Традиційне природокористування не має відповідного регламентованого правового статусу в законодавстві про місцеве самоврядування.</p>	<p>1. Розширити права територіальних громад стосовно ініціювання та запровадження традиційних форм природокористування на відповідних територіях із метою розв'язання місцевих соціально-економічних проблем. 2. Розробити «Положення про території традиційного природокористування та господарювання в Україні», в якому визначити правовий статус традиційного природокористування, права й обов'язки місцевих громад на територіях традиційного природокористування, умови та порядок ведення економічної діяльності на цих територіях, порядок землекористування на цих територіях. 3. Розробити економічний (господарський) механізм функціонування традиційних форм природокористування, зокрема пільгове оподаткування діяльності, пов'язаної з традиційним природокористуванням.</p>	<p>1. Розширити права територіальних громад стосовно ініціювання та запровадження традиційних форм природокористування на відповідних територіях із метою розв'язання місцевих соціально-економічних проблем. 2. Розробити «Положення про території традиційного природокористування та господарювання в Україні», в якому визначити правовий статус традиційного природокористування, права й обов'язки місцевих громад на територіях традиційного природокористування, умови та порядок ведення економічної діяльності на цих територіях, порядок землекористування на цих територіях. 3. Розробити економічний (господарський) механізм функціонування традиційних форм природокористування, зокрема пільгове оподаткування діяльності, пов'язаної з традиційним природокористуванням.</p>
	<p>3. Стратегії регіонального розвитку окремих територій України</p>	<p>Питання традиційного природокористування в Стратегії не розглядаються.</p>	<p>Включити завдання щодо «підтримки та заохочення традиційного природокористування» до наявних регіональних програм соціально-економічного розвитку.</p>	<p>Включити завдання щодо «підтримки та заохочення традиційного природокористування» до наявних регіональних програм соціально-економічного розвитку.</p>

1.5	<p>Цільова задача Айті 1. До 2020 року люди обізнані про цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його у збалансований спосіб.</p>	<p>1. Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015р. «Про стратегію сталого розвитку України 2020».</p> <p>2. «Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року», затверджена Постановою КМУ від 06.08.2014 № 385.</p>	Цільова задача не імплементована.	Доповнити розділ «Стратегічні індикатори реалізації Стратегії» наступним пунктом: «29) До 2020 р. населення обізнано про цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберегти та використовувати його в збалансований спосіб».
1.6	<p>Цільова задача Айті 4. До 2020 уряди, бізнес і зацікавлені сторони на всіх рівнях вжили заходи для досягнення або впровадили плани збалансованого виробництва та споживання та не допустили перевищення екологічно безпечних лімітів використання природних ресурсів.</p>	<p>1. Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. «Про стратегію сталого розвитку України 2020».</p> <p>2. «Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року», затверджена Постановою КМУ від 06.08.2014 № 385.</p>	Цільова задача не імплементована.	<p>Доповнити розділ «Стратегічні індикатори реалізації Стратегії» наступним пунктом: «30) До 2020 р. вжиті заходи щодо впровадження планів збалансованого виробництва та споживання та недопущення перевищення екологічно безпечних лімітів використання природних ресурсів».</p> <p>Доповнити завдання «Підвищення ефективності та конкурентоспроможності промислового виробництва регіонів» розділу 5 «Цілі регіональної політики до 2020 року» наступним: «впровадження планів збалансованого виробництва та споживання, недопущення перевищення екологічно безпечних лімітів використання природних ресурсів».</p>

2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ				
2.1	Ст. 5 в) розглядати питання усунення причин, які лежать в основі опустелювання й приділяти особливу увагу соціально-економічним факторам, які сприяють розвитку процесів опустелювання.	1. ЗУ «Про стимулювання розвитку регіонів». Визначас одним із завдань стимулювання розвитку регіонів «підвищення рівня життя населення, подолання бідності та безробіття, формування середнього класу» 2. «Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року».	Закон не приділяє особливої уваги подоланню соціально-економічних факторів, які сприяють розвитку процесів опустелювання. У Стратегії не розглядаються питання усунення причин, які лежать в основі опустелювання, і не приділяється особлива увага соціально-економічним факторам, які сприяють розвитку процесів опустелювання.	Доповнити ЗУ наступним: «стимулювання розвитку регіонів здійснюється з метою: подолання депресивного стану окремих територій, своєчасного й комплексного розв'язання проблем охорони довкілля, удосконалення організації території із метою недопущення процесів опустелювання та деградації земель».
		3. У Стратегії розвитку міста Києва до 2025 року йдеться про загальне поліпшення екологічного стану міста. 2. Постанова ВРУ від 24.12.1999 № 1359-XIV «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів». Положення містять вимоги з поліпшення соціально-економічних факторів у розвитку населених пунктів.	У Стратегії не простежується зв'язок між підвищенням якості життя та безпосередньо процесами опустелювання та деградації земель. Безпосереднього зв'язку між процесами усунення причин опустелювання та соціально-економічними факторами, які сприяють розвитку цих процесів у Концепції не простежується.	Доповнити розділ 1.2.2 «Розвиток сільської місцевості» наступним: «підтримка процесу становлення малих господарств, реалізація заходів, спрямованих на поліпшення економічних умов із метою подолання бідності в сільській місцевості».
			У Стратегії не простежується зв'язок між підвищенням якості життя та безпосередньо процесами опустелювання та деградації земель.	Забезпечити інституціональну, матеріально-технічну та фінансову підтримку задекларованих у Стратегії цілей.
			Безпосереднього зв'язку між процесами усунення причин опустелювання та соціально-економічними факторами, які сприяють розвитку цих процесів у Концепції не простежується.	1. Забезпечити імплементацію заходів із забезпечення сталого розвитку населених пунктів у Концепціях сталого розвитку міст України. 2. Внести до основних цілей і завдань Концепції окремий пункт «формування повноцінного життєвого середовища, збалансування соціально-економічного та екологічного розвитку поселень і прилеглих до них територій».

<p>2.2</p>	<p>Ст. 5 д) створювати сприятливу атмосферу за допомогою належного посилення відповідних наявних законів, а в тих випадках, коли вони відсутні, за допомогою видання нових законів і формування довготермінової політики та програм дій.</p>	<p>1. Постанова ВРУ від 24.12.1999 № 1359-XIV «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» приділяє увагу подоланню процесів деградації земель</p>	<p>У Концепції зазначається, що «здійснюються заходи щодо поліпшення екологічного стану територій населених пунктів, захисту їх земель від ерозії, селів, зсувів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, забруднення відходами виробництва, хімічними, радіоактивними речовинами».</p>	<p>Відповідно до вимог Концепції забезпечити імплементацію зазначених заходів для забезпечення сталого розвитку населених пунктів у Концепціях сталого розвитку населених пунктів України. Зокрема визначити одним із завдань у розділах щодо охорони довкілля наступне: «забезпечувати здійснення заходів щодо поліпшення екологічного стану території населених пунктів, захисту їх земель від ерозії, селів, зсувів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, забруднення відходами виробництва, хімічними, радіоактивними речовинами».</p>
		<p>2. «Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року».</p>	<p>Операційна ціль 1.2.2 «Розвиток сільської місцевості» не передбачає вжиття заходів для зупинення процесів деградації земель і процесів опустелювання.</p>	<p>Доповнити операційну ціль 1.2.2 наступним: - забезпечення широкого впровадження екологічно збалансованих технологій землекористування, включаючи розвиток спеціальних сировинних зон, і органічного сільськогосподарського виробництва; - збільшення частки сільськогосподарських угідь екстенсивного використання з урахуванням регіональних особливостей і природно-кліматичних умов».</p>
	<p>3. Стратегія розвитку міста Києва до 2025 року</p>	<p>декларує необхідність раціонального використання земельних ресурсів.</p>		<p>Доповнити далі за текстом «з метою недопущення процесів деградації земель. Екологічно та економічно обґрунтоване використання земельних ресурсів на ландшафтно-екологічній і нормативній основі»</p>

3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ			
3.1	<p>а) Сторони РКЗК за можливість враховують пов'язані зі зміною клімату міркування при проведенні своєї відповідної соціальної, економічної, екологічної політики та при застосуванні заходів і використовують відповідні методи, наприклад, оцінки наслідків, складені та визначені на національному рівні з метою зменшити до мінімуму негативні для економіки, здоров'я суспільства та якості навколишнього середовища наслідки здійснення проектів чи заходів, спрямованих на пом'якшення впливу зміни клімату чи пристосування до нього.</p>	<p>1. У ЗУ «Про державне прогнозування та розроблення програми економічного та соціального розвитку України» ст. 13 визначено, що «прогноз розвитку галузей економіки на середньостроковий період повинен відображати пропозиції щодо структурної перебудови галузі, енергозбереження та підвищення виробництва».</p>	<p>У Законі при проведенні відповідної соціальної, економічної, екологічної політики не враховані міркування, пов'язані зі зміною клімату.</p>
	<p>2. ЗУ «Про стимулювання розвитку регіонів»</p>	<p>1. Доповнити Закон наступним: <i>врахування наслідків зміни клімату та адаптації до неї при розробці прогностичних і програмних документів економічного й соціального розвитку на середньо- та короткостроковий періоди.</i></p> <p>2. Внести зміни до коротко- та середньострокових програм соціально-економічного розвитку регіонів із урахуванням кліматичних ризиків, пом'якшення антропогенного впливу на клімат і адаптації до кліматичних змін.</p> <p>3. Визначити зміни клімату одним із ключових зовнішніх викликів для регіонів України.</p>	<p>1. Доповнити Закон наступним: <i>врахування наслідків зміни клімату та адаптації до неї при розробленні Програм подолання стану депресивності території.</i></p>
	<p>3. «Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року». В операційній цілі 1.3.6 Стратегії йдеться про диверсифікацію джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності в регіонах.</p>	<p>1. Питання, пов'язані зі врахуванням зміни клімату при проведенні відповідної соціальної, економічної та екологічної політики, не враховані.</p> <p>2. Заходи щодо пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї в Стратегії не наведені.</p>	<p>1. Доповнити операційну ціль 3.1. Стратегії «Удосконалення системи стратегічного планування регіонального розвитку на загальнодержавному та регіональному рівні» наступним:</p> <p>- <i>врахування органами місцевого самоврядування загальнонаціональних інтересів під час вирішення питань місцевого значення, в тому числі пов'язаних із пом'якшенням наслідків зміни клімату та адаптації до неї.</i></p> <p>2. Передбачити правову основу для розроблення та реалізації заходів із</p>

		<p>4. Регіональні стратегії підвищення енергоефективності.</p>	<p>1. На регіональному рівні єдиної політики з підвищення енергоефективності при розробці та прийнятті програм енергоефективності та їх виконанні немає. 2. Регіональні програми підвищення енергоефективності нерідко діють лише формально та не забезпечені реальними джерелами фінансування.</p>	<p>адаптації до зміни клімату на регіональному рівні. 3. Забезпечити організацію планування регіонального розвитку з урахуванням кліматичного фактора.</p> <p>1. Провести інтеграцію регіональних програм із енергоефективності, забезпечити їх перегляд у частині визначення заходів, джерел їх фінансування та конкретних показників, яких необхідно досягти. 2. Забезпечити розробку проектів нормативно-правових актів, спрямованих на практичне застосування державно-приватного партнерства, передбаченого ЗУ «Про державно-приватне партнерство», якими передбачити можливість отримання суб'єктами господарювання державної підтримки за впровадження енергоефективних заходів.</p>
<p>3.2</p>	<p>б) Сторони РКЗК підвищують ефективність використання енергії у відповідних секторах національної економіки</p>	<p>1. Постанова ВРУ від 24.12.1999 № 1359-XIV «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» Концепція передбачає «розвиток інженерної інфраструктури (впровадження нових технологій, мереж і споруд енергопостачання, теплозабезпечення, водопостачання, каналізації), впровадження енергозберігаючих систем інженерно-технічного забезпечення населених пунктів».</p>		<p>1. Забезпечити виконання заходів, зазначених у Концепції, з деталізацією конкретних показників, яких необхідно досягти. 2. Внести до Концепції сталого розвитку населених пунктів України окреме завдання: <i>-підвищити ефективність використання енергії, вдосконалити структуру паливно-енергетичного балансу населеного пункту з урахуванням регіональних ресурсів енергозабезпечення, в тому числі альтернативних видів рідкого та газового палива, з використанням нетрадиційних і відновних джерел енергії.</i></p>

<p>1. Внести до регіональних стратегій розвитку окреме завдання: - <i>підвищити ефективність використання енергії, збільшити частку енергії, отриманої з відновлюваних джерел і альтернативних видів палива.</i></p> <p>2. Визначити в регіональних стратегіях розвитку кількісні індикатори досягнення задекларованих цілей.</p>		<p>2. «Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року». Операційна ціль 1.3.2 «Підвищення інноваційної та інвестиційної спроможності регіонів» передбачає підтримку «бізнесу, спрямованого на підвищення рівня енергоефективності в регіонах, збільшення частки енергії, отриманої з відновлюваних джерел і альтернативних видів палива, в кінцевому споживанні енергії в регіонах».</p>	<p>1. Внести зміни до частини 1 «Загальні положення» «...належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових, еколого-безпечних умов становлення та розвитку України».</p> <p>2. Частина 4 «Стратегічні індикатори</p>
<p>Забезпечити виконання заходів, зазначених у Стратегії, з деталізацією конкретних показників, яких необхідно досягти.</p>	<p>Ключові індикатори розвитку в Стратегії не містять кількісних параметрів досягнення задекларованих цілей.</p>	<p>3. Стратегія розвитку м. Києва до 2025 року передбачає підвищення енергоефективності міста та збільшення використання частки відновлюваної енергетики. Містить пріоритетні завдання «Формування законодавчої бази та залучення приватних інвесторів до проектів термомодернізації будинків і «Промування будинкових і індивідуальних систем обліку ресурсів і енергії (ініціатива «Ощадлива енергетика»).</p>	<p>1. В Указі положення Конвенції Ріо не враховані. 2. У частині 1 «Загальні положення» Указу серед першочергових</p>
<p>4. ЗАГАЛЬНІ ДЛЯ ТРЬОХ КОНВЕНЦІЙ РІО ПРОГАЛИНИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ</p>			
<p>4.1</p>	<p>Сторони Конвенції: - беруть участь у процесах: розроблення та впровадження національних стратегій, планів чи програм із збереження й</p>	<p>1. Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. «Про стратегію сталого розвитку України 2020».</p>	<p>1. Внести зміни до частини 1 «Загальні положення» «...належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових, еколого-безпечних умов становлення та розвитку України».</p> <p>2. Частина 4 «Стратегічні індикатори</p>

<p>збалансованого використання біологічного різноманіття та інші заходи зі збереження та збалансованого використання біологічного різноманіття у відповідних секторальних або міжсекторальних планах, програмах і політиці; - зобов'язуються розробляти стратегії та встановлювати пріоритети в рамках планів і/чи стратегій збалансованого розвитку в боротьбі з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи;</p>		<p>пріоритетів і індикаторів не визначена екологічна складова як одна з умов становлення та розвитку України. 3. У частині 4 «Стратегічні індикатори реалізації Стратегії» серед 25 ключових показників, які оцінюють хід виконання реформ і програм, відсутні індикатори щодо стабілізації та поліпшення стану довкілля України шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку України.</p>	<p>реалізації Стратегії» доповнити наступним: 26) до 2020 року буде впроваджений екосистемний підхід в управлінську діяльність і адаптований законодавством України в сфері збереження довкілля відповідно до вимог директив Європейського Союзу; 27) до 2020 року буде створена система економічних важелів сприяння збереженню біо- та ландшафтного різноманіття та формуванню екомережі на землях усіх форм власності; 28) до 2020 року будуть визначені основні засади державної політики з адаптації до зміни клімату, розроблений і поетапно виконується національний план заходів пом'якшення наслідків зміни клімату».</p>
<p>2. ЗУ «Про державне прогнозування та розроблення програми економічного та соціального розвитку України». У ст. 10 та 11, які стосуються прогнозу економічного та соціального розвитку адміністративно-територіальних одиниць на середньостроковий і короткостроковий періоди, зазначається, що в таких документах повинна бути відображена екологічна ситуація.</p>	<p>2. ЗУ «Про державне прогнозування та розроблення програми економічного та соціального розвитку України» або «економічного, соціального та екологічного розвитку» 2. Внести зміни в ЗУ «Про державне прогнозування та розроблення програми економічного та соціального розвитку України». 3. Ст. 2 «Принципи державного прогнозування та розроблення...» доповнити наступним: - <i>принцип рівності трьох складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), який зумовлює орієнтування на пріоритети сталого розвитку.</i></p>	<p>1. Закон не містить прямо визначених пріоритетів щодо боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи; збереження та збалансованого використання біорізноманіття; пом'якшення наслідків зміни клімату. 2. Брак комплексного підходу, орієнтації на принципи Конвенції Ріо, які зокрема вимагають обов'язкового врахування в процесі економічного та</p>	<p>1. Внести зміни у назву ЗУ «Про державне прогнозування та розроблення програми сталого розвитку України» і далі по тексту «сталого розвитку України» або «економічного, соціального та екологічного розвитку» 2. Внести зміни в ЗУ «Про державне прогнозування та розроблення програми економічного та соціального розвитку України». 3. Ст. 2 «Принципи державного прогнозування та розроблення...» доповнити наступним: - <i>принцип рівності трьох складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), який зумовлює орієнтування на пріоритети сталого розвитку.</i></p>

	соціального програмування екологічних аспектів, а також взаємоузгодженості секторальних політик.		4. Ст. 3 «Законодавство про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку», яке визначає правові основи державного прогнозування та розроблення відповідних програм, доповнити наступним: «... документи Конференції Організації Об'єднаних Націй із питань навколишнього середовища та розвитку Ріо-92 "Порядок денний ХХІ ст.", інші міжнародні нормативні акти». 5. Положення ст. 6 «У прогнозі економічного й соціального розвитку України на середньостроковий період повинні бути відображені» доповнити наступним: - <i>екологічна політика</i> .
	1. Визначення терміну «сталій розвиток» у законі відсутнє. 2. Закон не містить прямо визначених пріоритетів щодо боротьби з опустелюванням і з пом'якшення наслідків посухи, збереження та збалансованого використання біорізноманіття; пом'якшення наслідків зміни клімату.	3. ЗУ «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 № 2850-IV визначає, що «стимулювання розвитку регіонів здійснюється з метою забезпечення їх сталого розвитку в інтересах усієї України» (ст. 2).	1. Визначити в ЗУ «Про стимулювання розвитку регіонів» термін «забезпечення сталого розвитку регіонів». 2. Внести зміни в закон ЗУ «Про стимулювання розвитку регіонів», доповнивши ст. 2 «Стимулювання розвитку регіонів здійснюється на засадах наступним: «збалансування економічної, соціальної та екологічної складових розвитку».
		4. ЗУ «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 № 156-8 має на меті вирішення проблем стратегічного	

	<p>планування на місцевому рівні. Ст. 6 визначає пріоритети державної регіональної політики, зокрема «створення ефективної системи навколишнього природного середовища шляхом врахування екологічної складової в стратегіях регіонального розвитку...»</p>		
<p>Закон не містить прямо визначених пріоритетів у боротьбі з опустелюванням і з пом'якшення наслідків посухи; збереження та збалансованого використання біорізноманіття; пом'якшення наслідків зміни клімату.</p>	<p>5. ЗУ «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 № 1508-VII визначає, що співробітництво територіальних громад – відносини між двома або більше територіальними громадами, які здійснюються на договірних засадах у визначених цим Законом формах із метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів і цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених Законом повноважень.</p>	<p>Закон не містить прямо визначених пріоритетів у боротьбі з опустелюванням і з пом'якшення наслідків посухи; збереження та збалансованого використання біорізноманіття; пом'якшення наслідків зміни клімату.</p>	<p>1. Внести зміни в ЗУ «Про співробітництво територіальних громад». 2. Ст. 1 «Визначення термінів» частина 1, п. 2 та 3 викласти в наступній редакції: «...з метою забезпечення соціально-економічного, еколого-безпечного, культурного розвитку територій...» 3. Ст. 2 «Принципи співробітництва» доповнити: 7) «збалансування економічної, соціальної та екологічної складових розвитку» 4. Ст. 9 «Договір про співробітництво» доповнити: забезпечити додержання вимоги екологічного законодавства щодо збереження біорізноманіття, пом'якшення наслідків зміни клімату та процесів опустелювання при укладанні договорів про співробітництво та виконанні спільних проектів.</p>
<p>1. У розділі «Принципи реформування місцевого самоврядування» замінити «... сталого розвитку територій» на рівності трьох складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної) як пріоритетної для сталого розвитку</p>	<p>6. Розпорядження КМУ «Про затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні».</p>	<p>1. У розділі «Мета» не деталізоване врахування екологічних інтересів населення. 2. У розділі «Принципи реформування місцевого</p>	<p>1. У розділі «Принципи реформування місцевого самоврядування» замінити «... сталого розвитку територій» на рівності трьох складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної) як пріоритетної для сталого розвитку</p>

<p><i>територій».</i> 2. У розділі «Очікувані результати» абзац 9 викласти в редакції : «збалансування економічної, соціальної та екологічної складових розвитку територіальних громад і регіонів».</p>	<p>самоврядування» немає визначення сталого розвитку територій. 3. У розділі «Очікувані результати» екологічна складова не згадується.</p>	<p>7. «Методичні рекомендації щодо розроблення регіональних стратегій розвитку», затверджені наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29 липня 2002 р. № 224, містять вимогу врахувати керівні принципи документів Ріо 92 під час розроблення стратегій регіонального розвитку.</p>	
<p>1. Забезпечити інтеграцію екологічної складової в стратегії регіонального розвитку нарівні із соціально-економічною складовою, зокрема через інструмент стратегічної екологічної оцінки. 2. Розробити проект і прийняти закон «Про стратегічну екологічну оцінку».</p>	<p>На практиці ця вимога «Методичних рекомендацій» не береться до уваги. Зокрема це проявляється в тому, що в регіональних стратегіях розвитку спостерігається значний розрив між пріоритетами соціально-економічного розвитку та екологічними пріоритетами.</p>	<p>8. Постанова ВРУ від 24.12.1999 № 1359-XIV «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів». Положення Концепції відповідають принципам, проголошеним у Порядку денному на XXI століття, у заключних документах Конференції ООН із населених пунктів (ХАБГАТ-II), яка відбулася в 1996 р. у Стамбулі (Туреччина) та рекомендаціям Європейської економічної комісії ООН.</p>	
<p>1. Забезпечити імплементацію зазначених заходів Концепції щодо забезпечення сталого розвитку населених пунктів у Концепції розвитку міст України. 2. Внести у Концепцію наступний пункт: <i>«положення Концепції відповідають принципам, проголошеним документами Конференції ООН із питань навколишнього середовища й розвитку Ріо-92 Порядком денний XXI ст., іншими міжнародними нормативними актами».</i></p>			

1.2	<p>Сторони Конвенції Ріо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сприяють розумінню важливого значення біорізноманіття й потрібних для цього заходів, його пропаганді в ЗМІ та включення цих питань до навчальних програм - здійснюють пропагандистську, інформаційну та просвітницьку роботу в боротьбі з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи; - сприяють і співпрацюють у галузі освіти, підготовки кадрів і просвіти населення в питаннях зміни клімату, підтримують найширшу участь у цьому процесі. 	<p>«Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року».</p>	<p>Розділи стратегії 2.2.2 «Модернізація системи освіти та навчання» та 2.2.4 «Соціокультурний розвиток» не містять вимог Конвенції Ріо щодо підвищення обізнаності, інформування та просвіти громадськості, розповсюдження знань із питань боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи; збереження і збалансованого використання біорізноманіття; пом'якшення наслідків зміни клімату.</p>	<p>Внести розгляд основних засад і принципів сталого розвитку до пріоритетних напрямів при модернізації системи освіти та навчання, які визначені «Державною стратегією регіонального розвитку до 2020 року».</p>
-----	---	---	--	---

ПІДГАЛУЗЬ: ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИЙ СЕКТОР

Таблиця 3. SWOT-аналіз.

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. У галузевих законах житлово-комунального господарства містяться положення та вимоги щодо охорони довкілля.</p> <p>2. У сфері благоустрою населених пунктів досить значні вимоги до охорони та утримання зелених насаджень.</p>	<p>1. Призначення благоустрою населених пунктів не передбачає раціональне використання біологічних ресурсів, які мають важливе значення для збереження біорізноманіття в населених пунктах для забезпечення їх збереження та сталого використання.</p> <p>2. Відсутність вимог щодо сприяння захисту екосистем у сферах благоустрою населених пунктів, теплопостачання, питної води та питного водопостачання.</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Розвинена галузева законодавча база в ЖКГ.</p> <p>2. Створення системи економічної мотивації зниження витрат і втрат ресурсів при виробництві та наданні житлово-комунальних послуг, стимулювання запровадження енергозберігаючих технологій і обладнання.</p> <p>3. Здійснення інституціональних перетворень на ринку житлово-комунальних послуг, спрямованих на розвиток ресурсозберігаючих технологій.</p>	<p>1. Недотримання вимог законодавства щодо охорони довкілля в галузі ЖКГ.</p> <p>2. Неєфективність бюджетної підтримки ЖКГ із точки зору стимулювання природоохоронних заходів.</p> <p>3. Недостатнє усвідомлення виконавчими органами зобов'язань, які випливають із КБР.</p>
2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ	
Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. У галузевих законах ЖКГ містяться положення та вимоги щодо охорони довкілля.</p> <p>2. У цілому в галузевих законах ЖКГ передбачений напрям ресурсозбереження.</p>	<p>1. Не передбачений обов'язок розроблення національної та місцевих програм розвитку та збереження зелених зон населених пунктів, які мають містити заходи, спрямовані на боротьбу з опустелюванням.</p> <p>2. У галузевих законах ЖКГ відсутні принципи державної політики щодо заходів, спрямованих на боротьбу з опустелюванням.</p>

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Найважна інституційна база.</p> <p>2. Існуючі міжнародні зобов'язання України щодо КБО.</p> <p>3. Розвинена галузева законодавча база в ЖКГ.</p> <p>4. Створення системи економічної мотивації зниження витрат і втрат ресурсів при виробництві та наданні житлово-комунальних послуг, стимулювання запровадження енергозберігаючих технологій і обладнання.</p> <p>5. Здійснення інституційних перетворень на ринку житлово-комунальних послуг, спрямованих на розвиток ресурсозберігаючих технологій.</p>	<p>1. Недотримання вимог законодавства з охорони довкілля в галузі ЖКГ.</p> <p>2. Неefективність бюджетної підтримки ЖКГ із точки зору стимулювання природоохоронних заходів.</p> <p>3. Недостатнє усвідомлення виконавчими органами зобов'язань, які випливають із КБО.</p> <p>4. Слабкість технічних, адміністративних і фінансових можливостей для імплементації положень РКЗК у національну політику.</p> <p>5. Відсутність міжсекторальної інтеграції при вирішенні питань, визначених у КБО.</p> <p>6. Відсутність належної координації національних органів та інституцій.</p> <p>7. Нечіткість механізмів запровадження положень КБО.</p>
<p>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</p>	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. У галуzeвих законах ЖКГ містяться положення та вимоги щодо охорони довкілля.</p> <p>2. У цілому в галуzeвих законах ЖКГ передбачений напрям ресурсозбереження.</p> <p>3. Реалізовані кілька проектів у регіонах України з заміщення споживання природного газу на біомасу шляхом установалення котлів, які працюють на біопаливі.</p> <p>4. Розроблений План заходів скорочення споживання природного газу протягом опалювального періоду 2014-2015 років на 30%.</p> <p>5. Запроваджені інструменти кредитування енергоefективних проектів.</p> <p>6. Запроваджені проекти, спрямовані на скорочення витрат у системах центрального теплопостачання України.</p> <p>7. Визначені обсяги технологічного мінімуму споживання природного газу для об'єктів у сфері теплопостачання.</p>	<p>1. Не передбачений обов'язок розроблення національної та місцевих програм розвитку та збереження зелених зон населених пунктів, які мають містити заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату.</p> <p>2. У галуzeвих законах ЖКГ відсутні принципи державної політики з обмеження викидів у атмосферу повітря ПГ.</p> <p>3. Досі не затверджені Правила експлуатації об'єктів утилізації побутових відходів, що за відсутності правових вимог дозволяє функціонувати сміттєспалювальним заводам.</p> <p>4. Не всі галуzeві закони ЖКГ передбачають напрям із ефективного використання енергії або цей напрям не досить чітко визначений у принципах і положеннях державної політики.</p>

Можливості	Загрози
<p>1. Створення системи економічної мотивації зниження витрат і втрат ресурсів при виробництві та наданні житлово-комунальних послуг, стимулювання запровадження енергозберігаючих технологій і обладнання.</p> <p>2. Здійснення інституціональних перетворень на ринку житлово-комунальних послуг, спрямованих на розвиток ресурсозберігаючих технологій.</p> <p>3. Законодавчо закріплене зобов'язання України зі впровадження системи торгівлі викидами ПГ шляхом ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Реалізація (імплементация) цього зобов'язання має охопити великі та середні підприємства ЖКГ системою торгівлі квотами на викиди ПГ.</p> <p>4. Обмежена ресурсна база з видобутку власного викопного палива стимулює більш широке застосування біопалива на підприємствах ЖКГ.</p>	<p>1. Недотримання вимог законодавства з охорони довкілля в галузі ЖКГ.</p> <p>2. Неefективність бюджетної підтримки ЖКГ із точки зору стимулювання природоохоронних заходів.</p> <p>3. Скорочення бюджетних видатків може негативно вплинути на використання засобів бюджетної підтримки на впровадження енергоefективних проєктів, проєктів із переходу від традиційних викопних видів палива на альтернативну та відновлювальну енергетику на підприємствах ЖКГ.</p>

Таблиця 4. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галузеві плани та програми	Прогалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ				
1.1	Кожна зі сторін КБР: с) регулює або раціонально використовує біологічні ресурси, які мають важливе значення для збереження біологічного різноманіття на охоронних територіях або за їх межами, для забезпечення їх збереження та збалансованого використання.	Статтю 2 ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» від 06.09.2005 № 2807-IV установе призначення благоустрою населених пунктів.	Благоустрій населених пунктів не передбачає раціональне використання біологічних ресурсів, які мають важливе значення для збереження біорізноманіття в населених пунктах, для забезпечення їх збереження й збалансованого використання. Особливо це стосується збереження рідкісних порід зелених насаджень на об'єктах благоустрою населених пунктів.	Доповнити пункт 1 статті 2 наступним підпунктом: «4) раціональне використання біологічних ресурсів, які мають важливе значення для збереження біологічного різноманіття в населених пунктах, для забезпечення їх збереження та збалансованого використання».
1.2	д) сприяє захисту екосистеми, природних місць мешкання та збереженню життєздатних популяцій видів у природних умовах.	ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» від 06.09.2005 № 2807-IV.	У законі призначення благоустрою населених пунктів не передбачає вимогу сприяти захисту екосистем.	Підпункт 1 пункту 1 статті 2 Закону викласти в такій редакції: «1) розроблення й здійснення ефективних і комплексних заходів із утримання територій населених пунктів у належному стані, їх санітарного очищення, збереження об'єктів загального користування, природних ландшафтів, інших природних комплексів і об'єктів і сприяння захисту екосистем ». Пункт 1 статті 14 цього Закону викласти в такій редакції: «1. Об'єкти благоустрою використовуються

			<p>відповідно до їх функціонального призначення для забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини на засадах їх раціонального використання та охорони, а також сприяння захисту екосистем, із урахуванням вимог правил благоустрою території населених пунктів, інших вимог, передбачених законодавством».</p> <p>Абзац 17 статті 6 цього Закону викласти в такій редакції: «Підвищення екологічної безпеки систем теплопостачання, направлених на сприяння захисту екосистем».</p> <p>Абзац 17 статті 27 цього Закону викласти в такій редакції: «Усі види господарської діяльності в охоронних зонах можуть провадитися тільки за погодженням із власником об'єкта теплопостачання або уповноваженим ним органом, враховуючи необхідність захисту екосистем».</p> <p>Доповнити статтю 6 наступним підпунктом: «захист екосистем».</p>	<p>благоустрою, не встановлені вимоги до сприяння захисту екосистем.</p>
	<p>У статті 6 ЗУ «Про теплопостачання» від 2 червня 2005 р. № 2633-IV щодо встановлених принципів державної політики в сфері теплопостачання визначена необхідність підвищення екологічної безпеки систем теплопостачання.</p>			
	<p>ЗУ «Про питну воду та питне водопостачання» від 10 січня 2002 року № 2918-III.</p>		<p>У статті 6 Закону, в якій встановлені принципи державної політики в сфері питної води та питного водопостачання, відсутні положення про захист екосистем.</p>	
2. КОНВЕНЦІЯ ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ				
2.1	<p>ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» від 06.09.2005 № 2807-IV.</p>	<p>ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» від 06.09.2005 № 2807-IV.</p>	<p>У статті 28 Закону, в якій встановлені вимоги до охорони та утримання зелених насаджень, не визначений обов'язок із розроблення національної та місцевих програм розвитку та</p>	<p>Доповнити статтю 28 Закону наступним пунктом: «<i>д. Центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування забезпечують розроблення державних і місцевих програм розвитку та</i></p>
	<p>Сторони КБО зобов'язуються:</p> <p>б) розробляти стратегії та встановлювати</p>			

<p>збереження зелених зон населених пунктів. Ці програми мають передбачати заходи з боротьби з опустелюванням».</p>	<p>збереження зелених зон населених пунктів. Ці програми мають передбачати заходи з боротьби з опустелюванням.</p>	<p>збереження зелених зон населених пунктів. Ці програми мають передбачати заходи з боротьби з опустелюванням».</p>	<p>збереження зелених зон населених пунктів. У програмах необхідно також передбачати заходи з боротьби з опустелюванням».</p>
<p>Доповнити статтю 27 Закону наступним абзацем: «Суб'єкти у сфері теплопостачання в своїй діяльності мають забезпечувати заходи, спрямовані на боротьбу з опустелюванням».</p>	<p>Статтю 27 Закону встановлені вимоги до охорони довкілля. Виробничі об'єкти, які працюють на твердому паливі, утворюють шлаки, які сприяють опустелюванню при рознесенні часток зі шлаковідвалів.</p>	<p>ЗУ «Про теплопостачання» від 2 червня 2005 р. № 2633-IV.</p>	<p>Доповнити статтю 27 Закону наступним абзацем: «Суб'єкти у сфері теплопостачання в своїй діяльності мають забезпечувати заходи, спрямовані на боротьбу з опустелюванням».</p>
<p>Доповнити статтю 6 цього Закону наступним підпунктом: «виконання заходів, спрямованих на боротьбу з опустелюванням».</p>	<p>У статті 6 Закону, в якій установлені принципи державної політики в сфері питної води та питного водопостачання, відсутні напрями діяльності, спрямовані на боротьбу з опустелюванням.</p>	<p>ЗУ «Про питну воду та питне водопостачання» від 10 січня 2002 р. № 2918-III.</p>	<p>Доповнити статтю 6 цього Закону наступним підпунктом: «виконання заходів, спрямованих на боротьбу з опустелюванням».</p>
<h3>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</h3>			
<p>3.1</p>	<p>Сторони РКЗК формують, здійснюють, публікують і регулярно поновлюють національні, у відповідних випадках регіональні, програми, які містять заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом вирішення проблеми антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами усіх парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом, і заходи зі сприяння адекватній адаптації до зміни клімату.</p>	<p>ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» від 06.09.2005 № 2807-IV.</p>	<p>У статті 28 Закону, в якій установлені вимоги до охорони та утримання зелених насаджень, не визначений обов'язок з розроблення національної та місцевих програм розвитку та збереження зелених зон населених пунктів. Ці програми мають передбачати заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату.</p>
<p>Доповнити статтю 28 наступним пунктом: «8. Центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування забезпечують розроблення державних і місцевих програм розвитку та збереження зелених зон населених пунктів. У програмах необхідно також передбачати заходи, направлені на пом'якшення наслідків зміни клімату».</p>	<p>У статті 28 Закону, в якій установлені вимоги до охорони та утримання зелених насаджень, не визначений обов'язок з розроблення національної та місцевих програм розвитку та збереження зелених зон населених пунктів. Ці програми мають передбачати заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату.</p>	<p>ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» від 06.09.2005 № 2807-IV.</p>	<p>Доповнити статтю 28 наступним пунктом: «8. Центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування забезпечують розроблення державних і місцевих програм розвитку та збереження зелених зон населених пунктів. У програмах необхідно також передбачати заходи, направлені на пом'якшення наслідків зміни клімату».</p>

3.2	Сторони РКЗК проводять національну політику та застосовують відповідні заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом обмеження своїх антропогенних викидів парникових газів і захисту та підвищення якості своїх поглиначів і накопичувачів парникових газів.	1. ЗУ «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки» від 24.06.2004 № 1869-IV. 2. ЗУ «Про відходи» від 5 березня 1998 року № 187/98-ВР.	У пункті 3 розділу II, в якому встановлені принципи державної політики реформування житлово-комунального господарства, не визначені принципи обмеження викидів ПГ у атмосферне повітря.	Підпункт 12 пункту 3 розділу II викласти в наступній редакції: «12) технічне переоснащення галузі на основі широкого застосування вітчизняних і зарубіжних науково-технічних досягнень, зокрема в енерго- та ресурсозбереженні, впровадження екологічно чистих технологій, у тому числі обмежуючих викиди ПГ в атмосферне повітря».
			Не затверджені Правила експлуатації об'єктів утилізації побутових відходів. До таких об'єктів відносяться сміттєспалювальні заводи, які діють у м. Київ, м. Харків і м. Люботин (Харківська обл.).	Розробити та затвердити в установленому порядку Правила експлуатації та утримання об'єктів утилізації побутових відходів.
		3. ЗУ «Про теплопостачання» від 2 червня 2005 р. № 2633-IV.	У статті 6 Закону не визначені принципи обмеження викидів ПГ у атмосферне повітря з об'єктів теплопостачання та забезпечення ефективного використання енергії.	Доповнити статтю 6 Закону наступним абзацем: «забезпечувати обмеження викидів ПГ у атмосферне повітря з об'єктів теплопостачання; ефективно використовувати енергію».
			У сфері теплопостачання виробничі об'єкти здійснюють значне забруднення атмосферного повітря ПГ.	Доповнити статтю 27 Закону наступним абзацем: «Суб'єкти в сфері теплопостачання в своїй діяльності мають забезпечувати заходи, направлені на пом'якшення наслідків зміни клімату, обмеження антропогенних викидів ПГ».
			У статті 6 Закону відсутні напрями діяльності, спрямовані на пом'якшення наслідків зміни клімату, обмеження антропогенних викидів ПГ.	Доповнити статтю 6 наступним підпунктом: «виконання заходів, направлених на пом'якшення наслідків зміни клімату, обмеження антропогенних викидів ПГ».

3.3	Сторони РКЗК підвищують ефективність використання енергії у відповідних секторах національної економіки	1. ЗУ «Про теплопостачання» від 2 червня 2005 року № 2633-IV. 2. ЗУ «Про питну воду та питне водопостачання» від 10 січня 2002 р. № 2918-III.	У статті 6 Закону відсутні принципи обмеження викидів ПГ в атмосферне повітря з об'єктів теплопостачання та забезпечення ефективного використання енергії. У статті 6 Закону принципи щодо забезпечення ефективного використання енергії у сфері питної води та питного водопостачання відсутні. У статті 8 Закону, в якій передбачена державна підтримка в сфері питної води та питного водопостачання, відсутня підтримка заходів із ефективного використання енергії.	Доповнити статтю 6 Закону наступним абзацем: «забезпечувати обмеження викидів ПГ в атмосферне повітря з об'єктів теплопостачання; ефективно використовувати енергію».
3.4	4 (е) (ii) Сторони визначають і періодично розглядають свою власну політику та практичні методи, які заохочують діяльність, що призводить до більш високих рівнів антропогенних викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським	ЗУ «Про теплопостачання» від 2 червня 2005 року № 2633-IV	Закон не визначає, за якими параметрами необхідно здійснювати перегляд схем теплопостачання.	Викласти статтю 8 Закону в наступній редакції: «Державна підтримка в сфері питної води та питного водопостачання надається відповідно до обсягів коштів, передбачених законом України про Державний бюджет України на відповідний рік, для фінансування заходів у сфері будівництва та реконструкції систем питного водопостачання, водовідведення та очищення стічних вод, впровадження заходів із ефективного використання енергії , які мають загальнодержавне або міжрегіональне значення, а також для проведення науково-дослідних робіт із удосконалення питного водопостачання та ресурсозбереження».

	<p>протоколом, стосовно рівнів, які б інакше мали місце</p>	<p>ЗУ «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2004-2014 роки» від 24.06.2004 № 1869-IV</p>	<p>1. Закон не передбачає усунення будь-яких преференцій або впровадження механізмів покарання за використання палива, яке призводить до більш високих рівнів антропогенних викидів ПГ. 2. Виконання програми не створило умов для скасування будь-яких механізмів стимулювання використання палива, яке призводить до більш високих рівнів антропогенних викидів ПГ у порівнянні з іншими видами палива.</p>	<p>Скасувати будь-які механізми стимулювання використання палива, що призводить до більш високих рівнів антропогенних викидів парникових газів у порівнянні з іншими видами палива.</p>
<p>3.5</p>	<p>Ст.2 (vi) Кіотського протоколу. Сторони РКЗК заохочують належні реформи у відповідних галузях із метою сприяння реалізації політики та заходів обмеження або скорочення викидів парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом</p>	<p>Розпорядження КМУ від 18 серпня 2005 р. № 346-р «Про затвердження Національного плану заходів з реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату»</p>	<p>Розпорядження передбачає залучення Міністерств до підготовки та затвердження Національного плану розподілу дозволів на антропогенні викиди з джерел ПГ. Оскільки червень 2009 р. визначений кінцевою датою виконання цього завдання, можна констатувати, що жодних робіт із виконання цього завдання не було виконано.</p>	<p>Міністерству необхідно долучитись до роботи Міністерства та Державіаслужби з виконання пункту 259 Розпорядження КМУ від 17 вересня 2014 р. № 847-р. щодо розроблення та подання на розгляд КМУ проектів нормативно-правових актів із метою імплементації положень Директиви 2003/87/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 жовтня 2003 р. про встановлення схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів у рамках Співтовариства та внесення змін і доповнень до Директиви Ради 96/61/ЄС зі змінами та доповненнями, внесеними Директивою 2004/101/ЄС.</p>
<p>3.6</p>	<p>Ст.2 (viii) Кіотського протоколу. Сторони РКЗК обмежують і/або скорочують викиди метану шляхом рекуперації та його повторного використання в</p>	<p>Постанова КМУ від 30 квітня 2014 р. № 197 «Про затвердження Положення про Міністерство</p>	<p>Розпорядженням КМУ від 3 січня 2013 р. № 22-р затверджена Концепція Загальнодержавної програми поведіння з відходами на 2013-2020 роки, яка передбачає</p>	<p>Міністерству, відповідно до Положення про Міністерство, яке визначає його основні завдання, необхідно долучитися до розроблення Загальнодержавної програми поведіння з відходами на 2013-2020 роки. У розділі програми, який регулює поведіння з</p>

<p>процесі видалення відходів і у виробництві, транспортуванні та розподілі енергії</p>	<p>регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України» визначає, що одним із основних завдань Міністерства є поведення з побутовими відходами.</p>	<p>реалізацію заходів, спрямованих на створення сучасної інфраструктури збирання, заготівлі та утилізації відходів як вторинної сировини, залучення інвестицій у сферу поведення з відходами. Відповідно до Концепції проєкт Загальнодержавної програми поведення з відходами на 2013-2020 роки мав бути в шестимісячний строк наданий до КМУ на затвердження. Проте програма не була затверджена.</p>	<p>побутовими відходами, необхідно передбачити не лише використання побутових відходів як вторинної сировини, а шляхом рекуперації та його повторного використання в процесі видалення відходів.</p>
---	--	---	--

ПІДГАЛУЗЬ: ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ПЛАНУВАННЯ ТА БУДІВНИЦТВО

Таблиця 5. SWOT -аналіз

1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Вимоги КБО в національних законодавчих актах і державних нормах щодо територіального планування та будівництва враховуються, проте опосередковано.</p> <p>2. У ЗУ «Про Генеральну схему планування територій України» визначені території та об'єкти природно-заповідного фонду важливі для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.</p> <p>3. У ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» йдеться про забезпечення сталого розвитку територій і пріоритетним вважається: - зонування територій задля раціонального розташування зон житлової та громадської забудови, виробничих, рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих, історико-культурних, інших зон і об'єктів, зниження рівня забруднення довкілля;</p> <p>- формування природоохоронних територій;</p> <p>- обов'язковість державної екологічної експертизи в проектній документації на будівництво об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку.</p> <p>4. Головною метою ЗУ «Про основи містобудування» є формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення охорони довкілля, раціонального природокористування та збереження культурної спадщини.</p> <p>5. ЗУ «Про Генеральну схему планування територій України» передбачає такі заходи:</p> <p>- значне збільшення територій природоохоронного призначення та формування єдиної територіальної системи природоохоронних територій;</p> <p>- екологічне оздоровлення територій, деконцентрація виробництва, реструктуризація виробничої бази, виведення з експлуатації шкідливих виробництв, оптимізація структури землекористування, захист традиційного характеру середовища;</p>	<p>1. У законах України, які регламентують територіальне планування та будівництво, відсутня повна нормативна база щодо збалансованого розвитку.</p> <p>2. В якості екологічних, як правило, використовуються санітарно-гігієнічні норми, які враховують прояви токсичності на рівні окремої людини та її наступних поколінь (ДСТ 12.1.003-88).</p> <p>3. Відсутні відповідні екологічно оптимальні просторові норми мінімально необхідні для збалансованого розвитку (в регіональному, національному та локальному вимірах суспільного розвитку) площ природоохоронних територій і максимально припустимих площ забудованих і розораних територій. В якості вимірів ефективності та раціональності використання територій, серед інших, використовують: факт наявності, відсоток, гектар чи індекс, який нормується до відповідного середньодержавного показника.</p> <p>4. Терміну «сталій розвиток територій» у Статті 1 ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» – «Визначення термінів» – немає.</p> <p>5. Відведення під забудову земельних ділянок існуючих скверів, парків, часті випадки розміщення об'єктів будівництва в межах червоних ліній, охоронних зонах об'єктів культурної спадщини не сприяє додержанню вимог КБР.</p> <p>6. Відсутність екологічно оптимальних просторових норм збалансованого освоєння територій, завдання щодо «значного збільшення територій природоохоронного призначення», яке, по суті, не має виміру, суперечить завданню «екологічно доцільного</p>

<p>- державна підтримка розвитку територій, які мають особливу екологічну цінність;</p> <p>- формування національної екологічної мережі як складової Всесвітової екологічної мережі та підтримання життєбезпечуючих функцій довкілля, створення необхідних умов для реструктуризації та зниження антропогенного впливу на нього до екологічно допустимого рівня.</p> <p>5. ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» передбачає такі заходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - урахування при плануванні та забудові територій малих міст їх ландшафтних і екологічних особливостей; - збереження, раціональне використання та відтворення природних ресурсів, охорона довкілля; - формування та відновлення складових частин екологічної мережі як основного природного елемента екологічної безпеки території; - структурна перебудова виробничої бази, вирішення екологічних проблем, пов'язаних з нерациональною господарською діяльністю, забезпечення раціонального розміщення продуктивних сил і їх подальшого розвитку з урахуванням особливостей навколишнього середовища; - сприяння розвитку підприємств із екологічно безпечними та ресурсозбалансованими технологіями; - розроблення нормативно-правових актів із питань містобудування та використання земель, спрямованих на розвиток будівництва. <p>6. ЗУ «Про будівельні норми» наголошує на формуванні безпечного середовища для життя й здоров'я людини.</p> <p>7. Головною метою ЗУ «Про архітектурну діяльність» є формування сприятливого життєвого середовища.</p> <p>8. ДБН 5.1.1-13:2012 «Склад і зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях» визначає принципові рішення з: функціонального зонування території за видами її переважного використання, раціональної планування організації території, доцільного використання природних ресурсів, охорони довкілля та культурної спадщини, формування національної екологічної мережі.</p>	<p>збільшення площі лісів» задля формування єдиної територіальної системи, яка об'єднує елементи національної екологічної мережі.</p>
---	---

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Положення законодавства в сфері територіального планування та будівництва дають можливість розробляти та впроваджувати завдання, регламентовані принципами та міжнародними зобов'язаннями України за КБР.</p> <p>2. Нарощування потенціалу уповноважених органів, до компетенції яких відноситься планування та використання території, удосконалення систем розселення та забезпечення сталого розвитку населених пунктів</p>	<p>1. Надзвичайно високий екологічно та економічно необґрунтований рівень господарського освоєння міських територій.</p> <p>2. Відомча та галузева спрямованість і недостатня координованість заходів у сфері виконання КБР.</p> <p>3. Постійне порушення принципів міського землекористування, зокрема меж охоронних територій.</p> <p>4. Містобудування ведеться, виходячи з плану окремої земельної ділянки й не узгоджується з генеральним планом населеного пункту. Як правило, це робиться за рішенням суду чи просто шляхом внесення змін до генерального плану.</p> <p>5. Суперечливий характер законодавства в містобудівній сфері, коли норми та правила не прописані в законі, а визначаються безліччю відомчих нормативних актів.</p> <p>6. Слабка роль громадськості в містобудівному процесі, яка передбачена законодавством.</p> <p>7. Загострення житлової кризи в країні, яка нині визнана однією з найбільш соціально значимих і призводить до погіршення містобудівної ситуації.</p>
<h2>2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ</h2>	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Вимоги КБО в національних законодавчих актах і державних нормах щодо територіального планування та будівництва враховуються, проте опосередковано.</p> <p>2. Головною метою ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» є планування та забудова територій для забезпечення раціонального розселення, визначення напрямів сталого розвитку територій, обґрунтування розподілу земель за цільовим призначенням і визначення й раціональне взаємне розташування зон житлової та громадської забудови, виробничих, рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих, історико-культурних та інших зон і об'єктів.</p> <p>3. У ЗУ «Про основи містобудування» йдеться про надання містобудівній документації, якою регулюється планування, забудова та</p>	<p>1. Вимога КБО щодо розгляду питання усунення причин, які лежать в основі опустелювання, і необхідності приділяти особливу увагу соціально-економічним факторам, які сприяють розвитку процесів опустелювання в проаналізованих законах прямо не визначена.</p> <p>2. Ціль КБО щодо покращення стану деградованих екосистем визначена в проаналізованих документах опосередковано через «досягнення збалансованості розвитку» та «формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення охорони навколишнього природного оточення та раціонального природокористування».</p> <p>3. Вимоги КБО не визначені в ДБН 5.1.1-13:2012 «Склад і зміст містобудівної документації на державному та регіональному</p>

<p>рівнях», хоча цей документ регулює планування території, яке стає першоосновою для розроблення системи стратегічних, прогнозних і програмних документів зі здійснення регіональної політики.</p>	<p>інше використання території, ще більшої ваги для вирішення питань раціонального використання території, регулювання розселення та підготовку вихідних даних для розроблення земельного документації.</p> <p>4. У ЗУ «Про Генеральну схему планування території України» йдеться про:</p> <ul style="list-style-type: none"> - приведення у відповідність із місцевими водними ресурсами розміщення водосемних виробництв на території України; - впровадження раціональних норм водоспоживання, технологій водопідготовки та очищення стічних вод, засобів обліку та контролю за споживанням води; - виведення з інтенсивного використання сільським господарством малопродуктивних земель, здійснення заходів із консервації та охорони земель; - формування національної екологічної мережі як складової Всеєвропейської екологічної мережі; - підтримання життєзабезпечуючих функцій довкілля, створення необхідних умов для реструктуризації та зниження антропогенного впливу на нього до екологічно допустимого рівня; - забезпечення умов для створення захисних лісових насаджень і полезахисних лісових смуг, залуження земель; консервації деградованих і забруднених земель із наступною їх натуралізацією; екологічно доцільне збільшення площі лісів. <p>5. У ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» йдеться про забезпечення екологічної безпеки території, охорону водних об'єктів і ресурсів, розроблення нормативно-правових актів із питань містобудування й використання земель, спрямованих на розвиток будівництва.</p> <p>6. ЗУ «Про архітектурну діяльність» визначає необхідність забезпечення умов для здійснення архітектурної діяльності шляхом стимулювання заходів із заощадження енергії та захисту довкілля.</p>
---	--

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<p>1. Положення законодавства в сфері територіального планування та будівництва дають змогу для розробки та впровадження завдань, регламентованих принципами та міжнародними зобов'язаннями України за КБО.</p> <p>2. Нарощування потенціалу уповноважених органів, до компетенції яких відноситься планування й використання території, вдосконалення систем розселення та забезпечення сталого розвитку населених пунктів.</p>	<p>1. Надзвичайно високий екологічно та економічно необґрунтований рівень господарського освоєння міських територій.</p> <p>2. Відомча та галузева спрямованість і недостатня координованість заходів у сфері виконання КБО.</p> <p>3. Постійне порушення принципів міського землекористування, зокрема меж охоронних територій.</p> <p>4. Містобудування ведеться, виходячи з плану окремої земельної ділянки й не узгоджується з генеральним планом населеного пункту, як правило, це робиться за рішенням суду чи просто шляхом внесення змін до генерального плану.</p> <p>5. Суперечливий характер законодавства в містобудівній сфері, коли норми й правила не прописані в законі, а визначаються безліччю відомчих нормативних актів.</p> <p>6. Слабка роль громадськості в містобудівному процесі, яка передбачена законодавством.</p> <p>7. Загострення житлової кризи в країні, яка нині визнана однією з найбільш соціально значимих і призводить до погіршення містобудівної ситуації</p>
<h3>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</h3>	
<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<p>1. Вимоги РКЗК в аспекті пом'якшення наслідків і адекватної адаптації до зміни клімату в національних законодавчих актах і державних нормах щодо територіального планування та будівництва враховуються, але опосередковано.</p> <p>2. У ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» в аспекті зміни клімату можна зазначити спрямованість на досягнення збалансованості розвитку.</p> <p>3. У ЗУ «Про основи містобудування» йдеться про встановлення комплексу якісних і кількісних показників і вимог, будівельних норм, державних стандартів і правил, які регламентують розроблення та реалізацію містобудівної документації, проектів конкретних об'єктів із урахуванням природно-кліматичних, гідрогеологічних, екологічних та інших</p>	<p>1. У законах України, які регламентують територіальне планування та будівництво, відсутня повна нормативна база щодо збалансованого розвитку в умовах зміни клімату.</p> <p>2. Питання пом'якшення наслідків і адекватної адаптації до зміни клімату в розглянутих національних законодавчих актах зовсім не згадується.</p> <p>3. Комплексна оцінка території щодо кліматичних умов розвитку є лише передумовою розроблення відповідних програм пом'якшення наслідків і адекватної адаптації до зміни клімату.</p> <p>4. Питання енергозбереження та розвитку нетрадиційної енергетики на територіях, придатних для цього за природно-кліматичними умовами, більшою мірою залишаються лише як наміри.</p> <p>5. ДСТУ – НБВ.1.1 – 27:2010 «Будівельна кліматологія» містить лише кліматологічні показники (характеристики) архітектурно-будівельних кліматичних районів і підрайонів України (температура повітря, кількість опадів, відносна вологість і середня швидкість вітру), які використовуються при проектуванні будинків і споруд,</p>

<p>умов і спрямовані на забезпечення якнайкращих умов життєдіяльності людини.</p> <p>4. У ЗУ «Про Генеральну схему планування території України» є норма з урахування достатньо сприятливих природно-кліматичних умов України, які допомагають її соціально-економічному розвитку.</p> <p>5. У ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» ідеться про забезпечення екологічної безпеки території та ефективне використання ресурсного потенціалу малих міст.</p> <p>6. ДБН 5.1.1-13:2012 «Склад і зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях» пріоритетним напрямком визначає комплексну оцінку території щодо кліматичних, геологічних та інших природних умов розвитку.</p>	<p>плануванні та забудові міських і сільських поселень. У ньому не надаються відомості щодо оцінки комфортності тепловідчуттів людини, які стають у край необхідними для опрацювання програм пом'якшення наслідків і адекватної адаптації до зміни клімату в умовах літнього перегріву міст.</p> <p>6. Загальні вимоги до забудови міст у кліматичних підзонах України визначені в ДБН 360-92** «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень». Цим документом у пункті 10.31 передбачена необхідність захисту будинків і територій від перегрівання шляхом застосування вільної, яка добре аерується, забудови, озеленення, обводнення, використання сонцезахисних засобів. Утім, визначені вимоги відносяться лише до III–IV кліматичних зон країни – її південних і південно-східних територій, тоді як найбільше потерпають від потепління клімату саме північно-східні та північні території України (в середньому за 100 років температура підвищилася на 0,5-1 і більше °C).</p> <p>7. У проаналізованих документах не зафіксовані принципи «низьковоуглецевого» будівництва.</p> <p>8. Нормативні акти з територіального планування та будівництва не враховують наслідків кліматичних змін у процесах міського розвитку та не містять заходів адаптації до них.</p>
<p>Можливості</p> <p>1. Положення законодавства в сфері територіального планування та будівництва дають змогу розробляти та впроваджувати заходи, регламентовані принципами та міжнародними зобов'язаннями України за РКЗК.</p> <p>2. Нарощування потенціалу уповноважених органів, до компетенції яких відноситься планування й використання території, вдосконалення систем розселення та забезпечення сталого розвитку населених пунктів.</p>	<p>Загрози</p> <p>1. Нечіткість механізмів впровадження положень РКЗК.</p> <p>2. Надзвичайно високий екологічно та економічно необґрунтований рівень господарського освоєння міських територій.</p> <p>3. Відомча та галузева спрямованість і недостатня координованість заходів у сфері виконання РКЗК.</p> <p>4. Постійне порушення принципів міського землекористування, зокрема меж охоронних територій.</p> <p>5. Містобудування ведеться, виходячи з плану окремої земельної ділянки й не узгоджується з генеральним планом населеного пункту. Як правило, це робиться за рішенням суду чи просто шляхом внесення змін до генерального плану.</p> <p>6. Суперечливий характер законодавства в містобудівній сфері, коли норми й правила не прописані в законі, а визначаються безліччю відомчих нормативних актів.</p> <p>7. Слабка роль громадськості в містобудівному процесі, яка передбачена законодавством.</p> <p>8. Загострення житлової кризи в країні, яка нині визнана однією з найбільш соціально значимих і призводить до погіршення містобудівної ситуації</p>

Таблиця 6. GAP-аналіз.

№	Положення та/або стратегічні цілі конвенції	Нормативно-правові акти, галузеві плани та програми	Прозалини	Рекомендації
1. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ОХОРОНУ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ				
1.1	<p>1. Стаття 8 Кожна Договірна Сторона, наскільки це можливо й доцільно: а) встановлює систему охоронних територій або територій, у яких необхідно приймати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття</p>	<p>1. У ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI питання збереження біорізноманіття знайшло своє відображення при формуванні охоронних територій, зонуванні території для зниження рівня забруднення середовища та обов'язковості державної екологічної експертизи в проектній документації на будівництво об'єктів, які становлять підвищену екологічну безпеку.</p>	<p>У ст. 1 Закону «Визначення термінів» немає визначення терміну «сталій розвиток територій».</p>	<p>1. Визначити зміст терміну «сталій розвиток територій», на забезпечення якого спрямувати правові та організаційні основи містобудівної діяльності. 2. Доповнити ст. 16 «Планування територій на місцевому рівні» частина 2 – приведення містобудівної документації у відповідність із вимогами законодавства в сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил – словами «вимог екологічного законодавства щодо збереження біорізноманіття». 3. Доповнити ст. 18 наступним: Зонування території здійснюється з дотриманням таких вимог: 8. урахування системи охоронних територій або територій, в яких необхідно реалізовувати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття».</p>
	<p>2. У ЗУ «Про основи містобудування» від 16.11.1992 № 2780-XII.</p>		<p>Доповнити ст. 2 Закону «Головними напрямками містобудівної діяльності є: ... захист життєвого та природного середовища від шкідливого впливу техногенних і соціально-побутових факторів, небезпечних природних явищ реченням «встановлення системи охоронних територій або територій, у яких необхідно реалізовувати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття при зонуванні територій»</p>	

	<p>3. У ЗУ «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 № 3059-III питання збереження біологічного різноманіття розглядається в аспекті формування національної екологічної мережі. У розділі III у п. 8 зазначається, що планується створення об'єктів ПЗФ на територіях, які відповідають умовам забезпечення охорони особливо цінних природних комплексів і об'єктів; збільшення площі існуючих територій та об'єктів ПЗФ; формування транскордонних природоохоронних територій міжнародного значення тощо.</p>	<p>Територія країни відзначається надмірним техногенним навантаженням на довкілля, високим ступенем його забруднення та рівнем природно-техногенної небезпеки, що зумовлено деформованою структурою господарського комплексу країни при переважанні виробництв із ресурсозатратними, екологічно небезпечними технологіями.</p>	<p>1. Сприяти об'єктивізації регулюючих програм розвитку територій, у тому числі й формуванню національної екологічної мережі як єдиної територіальної системи природоохоронних територій, що сприяє відтворенню біорізноманіття, покращенню стану деградованих екосистем, екологічному оздоровленню змінених антропогенною діяльністю територій і підвищенню їх стійкості в умовах зміни клімату, пом'якшення наслідків і адекватної адаптації до цих змін, боротьби з опустелюванням і пом'якшенням наслідків посухи.</p> <p>2. Синхронізувати етапи реалізації Генеральної схеми планування території України, часові межі яких визначені в 10 років (2001-2010 та 2011-2020), із часовим межах відтворення складових частин екологічної мережі як основного природного елементу екологічної безпеки території.</p>
<p>4. «Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях». У пункті 4.6 зазначено, що до складу графічних матеріалів входить і комплексна оцінка території в складі схем природно-ресурсного потенціалу та природно-техногенної небезпеки території, на яких зображуються території та об'єкти природно-заповідного фонду, інші природоохоронні території та планувальні</p>		<p>До пункту 4.6. ДБН 5.1.1-13:2012 потрібно включити наступне «... а також інші фактори та планувальні обмеження, з урахуванням процесів опустелювання, зміни клімату та збереження біорізноманіття...» Пункт 5.1 ... забезпечення оптимальних умов проживання населення, раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, Доповнити словами: «збереження біорізноманіття»</p>	

1.2	<p>Сторони КБР беруть участь у процесах: розроблення і впровадження національних стратегій, планів чи програм щодо збереження та збалансованого використання біорізноманіття та інших заходів щодо збереження і збалансованого використання біорізноманіття у відповідних секторальних або міжсекторальних планах, програмах і політиці.</p>	<p>обмеження, які впливають на здійснення містобудівної та господарської діяльності</p> <p>1. ЗУ «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 № 687-XIV У статті 2 зазначається, що держава забезпечує умови для здійснення архітектурної діяльності шляхом забезпечення безпеки будівництва, захисту навколишнього природного середовища.</p> <p>6. ЗУ «Про будівельні норми» від 05.11.2009 № 1704-VI визначає правові та організаційні засади розроблення, погодження, затвердження, реєстрації та застосування будівельних норм.</p>	<p>Закон не приділяє уваги збереженню біорізноманіття.</p>	<p>Статтю 2 доповнити наступним: Держава забезпечує умови для здійснення архітектурної діяльності шляхом: «заохочення здійснення архітектурної діяльності на засадах урахування екологічної складової, зокрема положень Конвенції Ріо».</p>
1.3	<p>Стаття 8 b) захищає та заохочує традиційні способи використання біологічних ресурсів відповідно до встановлених культурних звичаїв, які сумісні з вимогами щодо збереження або збалансованого використання</p>	<p>У Законі питання збереження біорізноманіття не розглядаються.</p>	<p>Статтю 4. «Принципи державної політики в сфері нормування в будівництві» доповнити наступним: «б) дотримання вимог екологічного законодавства, зокрема принципів Конвенції Ріо».</p>	<p>Роздл 1, який визначає основні завдання Програми, а саме: «урізноманітнення видів господарської діяльності, що забезпечують зайнятість більшості населення малих міст і значною мірою впливають на дохідну частину місцевих бюджетів, створення на базі підприємств нових виробничих комплексів, призначених для виготовлення конкурентоспроможної продукції» доповнити наступним: «запровадження традиційних форм природокористування на відповідних територіях з метою розв'язання місцевих соціально-економічних проблем».</p>

1.4	Стаття 7. Визначення та моніторинг. Кожна сторона КБР: с) визначає процеси й категорії діяльності, які мають або спрможні значно несприятливо впливати на збереження та збалансоване використання біорізноманіття, і здійснює їх моніторинг d) збирає та систематизує тим або іншим чином дані, одержані в результаті діяльності визначення та моніторингу...	Постанова КМУ «Про забезпечення реалізації 3У «Про Генеральну схему планування території України» від 29.08.2002 р. № 1291 визначає основні завдання, зміст і організаційні засади здійснення моніторингу реалізації Генеральної схеми, містить відповідні показники проведення моніторингу.	Показники проведення моніторингу реалізації Генеральної схеми планування території України потребують узгодженості з цілями КБР.	Розділ 2, пункт 7. «Розвиток Національної екологічної мережі» доповнити індикаторами щодо видового тваринного біорізноманіття .
2. КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО БОРОТЬБУ З ОПУСТЕЛЮВАННЯМ				
2.1	Сторони Конвенції зобов'язуються: ст. 5д) створювати сприятливу атмосферу за допомогою належного посилення відповідних	1. 3У «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI	Питання боротьби з опустелюванням, пом'якшенням наслідків посухи та покращення стану деградованих екосистем із метою досягнення збалансованості розвитку в законі не розглядаються.	Доповнити ст. 2 «Планування та забудова території» у частині «діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб, яка передбачає, зокрема» пунктом 2.1: «забезпечення комплексного підходу щодо стримування процесів опустелювання при плануванні території на місцевому, регіональному та державному рівнях».

<p>існуючих законів, а в тих випадках, коли вони відсутні, за допомогою видання нових законів і формування довготермінової політики та програм дій.</p>	<p>2. ЗУ «Про основи містобудування» від 16.11.1992 № 2780-XII</p>	<p>Питання боротьби з опустелюванням у Законі не розглядаються.</p>	<p>Доповнити Статтю 2 «захист життєвого та природного середовища від шкідливого впливу техногенних і соціально-побутових факторів, безпечних природних явищ, у тому числі пов'язаних із наслідками зміни клімату та процесами опустелювання та деградації земель»</p>
<p>3. У ЗУ «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 № 3059-III опосередковано питання боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи розглядаються в контексті здійснення заходів зі створення захисних лісових насаджень і полезахисних лісових смуг, залуження земель; консервації деградованих і забруднених земель із наступною їх натуралізацією; збільшення площі лісів.</p>	<p>3. У ЗУ «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 № 3059-III опосередковано питання боротьби з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи розглядаються в контексті здійснення заходів зі створення захисних лісових насаджень і полезахисних лісових смуг, залуження земель; консервації деградованих і забруднених земель із наступною їх натуралізацією; збільшення площі лісів.</p>	<p>Розділ II «Наміри та потреби використання окремих територій» доповнити речення «необхідність значного збільшення території природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного призначення, а також житлової та громадської забудови з підвищенням ефективності використання земель населених пунктів, скорочення площі ріллі та виробничих територій» наступним: «з метою запобігання процесам опустелювання та деградації земель»</p>	<p>Розділ II «Наміри та потреби використання окремих територій» доповнити речення «необхідність значного збільшення території природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного призначення, а також житлової та громадської забудови з підвищенням ефективності використання земель населених пунктів, скорочення площі ріллі та виробничих територій» наступним: «з метою запобігання процесам опустелювання та деградації земель»</p>
<p>4. ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» від 04.03.2004 № 1580-IV.</p>	<p>Питання боротьби з опустелюванням у Законі не розглядається.</p>	<p>Доповнити Розділ I «Основні завдання та пріоритетні напрями Програми» наступним: охорона водних об'єктів і ресурсів, боротьба з процесами опустелювання та деградації земель.</p>	<p>Доповнити Розділ I «Основні завдання та пріоритетні напрями Програми» наступним: охорона водних об'єктів і ресурсів, боротьба з процесами опустелювання та деградації земель.</p>
<p>5. ЗУ «Про будівельні норми» від 05.11.2009 № 1704-VI</p>	<p>Питання боротьби з опустелюванням пом'якшенням наслідків посухи в Законі не розглядається.</p>	<p>Статтю 4 «Принципи державної політики у сфері нормування у будівництві» доповнити наступним: «б) дотримання вимог екологічного законодавства, зокрема принципів Конвенції Ріо.»</p>	<p>Статтю 4 «Принципи державної політики у сфері нормування у будівництві» доповнити наступним: «б) дотримання вимог екологічного законодавства, зокрема принципів Конвенції Ріо.»</p>
<p>6. У ЗУ «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999</p>	<p>Відповідних прямих норм щодо боротьби з процесами</p>	<p>Доповнити ст. 2 «забезпечення безпеки будівництва, довговічності будинків та</p>	<p>Доповнити ст. 2 «забезпечення безпеки будівництва, довговічності будинків та</p>

	<p>№ 687-XIV. У ст. 2 зазначається, що держава забезпечує умови для здійснення архітектурної діяльності шляхом стимулювання заходів, спрямованих на заощадження енергії, захист довкілля.</p>	<p>опустелювання та деградації земель даний Закон не містить.</p>	<p>споруд, стимулювання заходів щодо заощадження енергії та розвитку енергоощадливих низьковуглецевих технологій у будівництві, а також заходів, спрямованих на подолання процесів опустелювання та деградації земель, захисту довкілля...».</p>
	<p>7. ДБН 5.1.1-13:2012 «Склад і зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях»</p>	<p>Питання боротьби з опустелюванням, пом'якшення наслідків посухи та покращення стану деградованих екосистем у ДБН не розглядається.</p>	<p>До пункту 4.6. ДБН 5.1.1-13:2012 включити наступне: «... а також інші фактори та планувальні обмеження, з урахуванням процесів опустелювання, зміни клімату та збереження біорізноманіття...»</p>
<h3>3. РАМКОВА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗМІНУ КЛІМАТУ</h3>			
<p>3.1</p>	<p>1. Сторони формують, здійснюють, публікують і регулярно поновлюють національні та, у випадках, регіональні програми, які містять у собі заходи з пом'якшення наслідків зміни клімату</p>	<p>Питання пом'якшення наслідків та адекватної адаптації до зміни клімату в Законі належним чином не розглядаються.</p>	<p>1. Статтю 16. Планування територій на місцевому рівні, частина 2 приведення містобудівної документації у відповідність із вимогами законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил, доповнити словами «вимог екологічного законодавства щодо збереження біорізноманіття, пом'якшення наслідків зміни клімату та процесів опустелювання».</p> <p>2. Статтю 33 «Здійснення комплексної забудови території» пункт 1 доповнити наступним: Комплексна забудова території здійснюється з урахуванням заходів, спрямованих на пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї.</p>
	<p>2. 3У «Про основи містобудування» від 16.11.1992 № 2780-XII</p>	<p>Питання зміни клімату безпосередньо в Законі не розглядаються.</p>	<p>Доповнити Статтю 2 «захист життєвого та природного середовища від шкідливого впливу техногенних і соціально-побутових факторів, небезпечних природних явищ,</p>

	<p>у тому числі пов'язаних із наслідками зміни клімату.</p> <p>Доповнити Розділ II «Наміри та потреби використання окремих територій» Необхідність значного збільшення територій природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого, історико-культурного призначення, а також житлової та громадської забудови з підвищенням ефективності використання земель населених пунктів наступним: «врахуванням наслідків зміни клімату та адаптації до неї».</p>	<p>Доповнити Розділ III «Основними напрямками Програми є: формування та відновлення складових частин екологічної мережі як основного природного елемента екологічної безпеки території» наступним: «врахування наслідків зміни клімату та адаптації до неї».</p>	<p>Статтю 4. «Принципи державної політики в сфері нормування в будівництві» доповнити наступним: «б) дотримання вимог екологічного законодавства, зокрема принципів Конвенції Ріо».</p>	<p>Доповнити Статтю 2 зазначеного Закону «забезпечення безпеки будівництва, довговічності будинків і споруд, стимулювання заходів щодо заощадження енергії та розвитку енергоощадливих низьковуглецевих технологій у будівництві, захисту довкілля...»</p>
	<p>Питання адаптації до зміни клімату в Законі належним чином не розглядаються.</p>	<p>Питання пом'якшення зміни клімату та адаптації до неї в Законі не розглядаються.</p>	<p>Питання зміни клімату в Законі не розглядається.</p>	<p>Питання зміни клімату в Законі не розглядаються.</p>
<p>3. Положення ЗУ «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 № 3059-III відповідають принципам заключних документів Конференції ООН з розвитку населених пунктів (ХАБІТАТ-II) та відповідним рекомендаціям Європейської економічної комісії ООН і Ради Європи».</p>	<p>4. ЗУ «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» від 04.03.2004 № 1580-IV..</p>	<p>5. ЗУ «Про будівельні норми» від 05.11.2009 № 1704-VI</p>	<p>6. ЗУ «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 № 687-XIV</p>	

	<p>7. У пункті 4.6 ДБН 5.1.1-13:2012 «Склад і зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях» зазначено, що до складу графічних матеріалів входить і комплексна оцінка території, в складі якої подається інформація щодо кліматичних, геологічних, інших природних умов.</p>	<p>Питання зміни клімату в ДБН не розглядається.</p>	<p>1. До пункту 4.6. ДБН 5.1.1-13:2012 включити наступне: «... а також інші фактори та планувальні обмеження, з урахуванням процесів опустелювання, зміни клімату та збереження біорізноманіття....»</p> <p>2. Вимоги пункту 10.31 ДБН 360-92** «Містобудування. Планування й забудова міських і сільських поселень» щодо захисту будинків і території від перегрівання шляхом застосування забудови, що добре аерується, озеленення, обводнення та використання сонцезахисних засобів, поширити й на II кліматичну зону України.</p> <p>3. При плануванні та забудові міських поселень враховувати не лише кліматологічні показники архітектурно-будівельних кліматичних районів і підрайонів України, які регламентуються ДСТУ – НБ В.1.1 – 27:2010 «Будівельна кліматологія», а саме: температуру повітря, кількість опадів, відносну вологість і швидкість вітру, а й тепловідчуття людини щодо комфортності її перебування в умовах літнього перегріву міст.</p> <p>1. При розробці Національного плану дій із енергоефективності показники проміжних і кінцевих цілей зі зниження кінцевого споживання необхідно узгодити з кількісними міжнародними зобов'язаннями України на другий період дії Кіотського протоколу, а також із ціллю зі скорочення викидів ПГ, яка буде відображена в майбутній схемі торгівлі квотами на викиди ПГ.</p> <p>2. Необхідно затвердити План заходів із імплементації Директиви 2010/31/ЄС щодо енергетичної ефективності будівель.</p>
	<p>8. Розпорядження КМУ від 3 серпня 2011 р. № 733-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання зобов'язань у рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства».</p>		

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. У проаналізованих нормативних актах щодо регіонального та місцевого розвитку прямих норм щодо виконання принципу КБР стосовно встановлення системи охоронних територій не міститься, оскільки це питання прямо регулюється відповідним галузевим законодавством про ПЗФ.

2. Законодавство з регіонального та місцевого розвитку лише в загальному вигляді декларує певний охоронний статус територіям, що межують із об'єктами особливої правової охорони (в першу чергу, об'єктами ПЗФ), однак не приділяючи уваги заохочувальним заходам у цій частині.

3. У законодавстві України є чимало норм, які декларують необхідність впровадження збереження та підтримки традиційних знань і практики корінних і місцевих громад. У законодавстві щодо регіонального розвитку немає систематичної цілеспрямованої політики в цій частині. Всі вимоги законодавства мають характер норм-принципів, норм-цілей, а не безпосередньо регулюючих норм, якими б стимулювались збереження та підтримка традиційних знань і практики корінних і місцевих громад.

4. У проаналізованих законодавчих актах програми збереження традиційного природокористування не розглядаються як економічний засіб збереження природних ресурсів і стабілізації соціальної ситуації в неурбанізованих і неіндустріальних регіонах країни.

5. У проаналізованих нормативно-правових актах у галузі регіонального розвитку цільова задача Айті 1 не відображена.

6. У проаналізованих нормативних актах приділяється увага покращенню життя населення, але не йдеться про населення, яке безпосередньо страждає через опустелювання та деградацію

земель. Прийнятий указ Президента України від 26.02.2010 № 274 «Про невідкладні заходи щодо подолання бідності», затверджена Загальнодержавна програма подолання й запобігання бідності до 2015 року. У програмному документі надані загальні підходи щодо дій із подолання бідності, але в них теж не простежується зв'язок між подоланням бідності та процесами поширення опустелювання.

Підгалузь 1.

Регіональний і місцевий розвиток

Висновки

1. Приділяється багато уваги з боку національного уряду питанням державної регіональної політики, всі регіони України на сьогоднішній день мають власні стратегічні документи, а центральний уряд має ДСРР-2015 і нещодавно прийнято ДСРР-2020, та значного прогресу в реалізації цілей регіональної політики за останні 5-7 років досягнути не вдалося. Проблема полягає не лише в неадекватній базі для стратегічного планування, а головне – в майже повній відсутності його операціоналізації та впровадження.

2. Засади інтегрованого екологічного управління не враховуються в рамках стратегій регіонального соціально-економічного розвитку. Внаслідок цього регіональні програми та стратегії соціально-економічного розвитку не мають потужної екологічної складової.

3. Аналіз ситуації в галузі виконання положень Конвенцій Ріо показує наявність слабкого партнерства між державними органами, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування, відсутність чіткого розмежування відповідальності, що перешкоджає

своєчасній і повноцінній їх взаємодії при прийнятті екологічно значимих рішень.

4. Включення питань охорони довкілля до програм і стратегій соціально-економічного розвитку відбувається шляхом підготовки окремого розділу, який як правило є незначним за обсягом і не містить екологічних положень і опису альтернативних шляхів розвитку.

Рекомендації

1. Для інтеграції вимог Конвенцій Ріо в галузеву політику регіонального розвитку необхідним є:

- приведення чинних законодавчих актів національного рівня, програм регіонального розвитку, стратегій міського розвитку, які були проаналізовані, у відповідність із вимогами Конвенції (формально-юридичний аспект)

- забезпечення виконання відповідних вимог (правозастосовний аспект).

2. Конвенція про збереження біорізноманіття. Особливу увагу потрібно звернути на імплементацію наступних вимог і стратегічних цілей Конвенції:

- *забезпечення поваги, збереження та підтримки знань, нововведень і практики корінних і місцевих общин, які зберігають традиційний спосіб життя, що мають значення для збереження й сталого використання біологічного різноманіття, сприяє їх більш широкому застосуванню за схваленням і участю носіїв таких знань, нововведень практики, а також заохочує спільне користування на справедливій основі вигодами, які виходять із використанням таких знань, нововведень і практики.*

Доцільним є включення завдання із підтримки традиційного природокористування до проаналізованих наявних регіональних стратегій і програм соціально-економічного розвитку, а також надання

на загальнонаціональному рівні, зокрема в Державній стратегії регіонального розвитку, традиційному природокористуванню відповідного правового статусу.

- *До 2020 року питання цінності біорізноманіття інтегроване в національні та місцеві стратегії розвитку процеси планування, у фінансові, де це можливо, та звітні системи.*

Доцільним є включення до проаналізованих регіональних стратегій і програм соціально-економічного розвитку, а також до Державної стратегії регіонального розвитку окремого підрозділу зі збереження та сталого використання біорізноманіття у розділах, що регламентують питання охорони довкілля. Оскільки вищезначені документи взагалі не містять інформації навіть щодо загальних аспектів збереження біорізноманіття.

- *заохочує екологічно обґрунтований і сталий розвиток у зонах, що межують із охоронними територіями, з метою сприяння збереженню цих територій.*

Доцільним є включення завдання щодо заохочення екологічно обґрунтованого й сталого розвитку в зонах, що межують із охоронними територіями до Концепції сталого розвитку населених пунктів, оскільки регулювання цього завдання представлено в Концепції фрагментарно.

Доцільним є включення до розділів, що регламентують питання охорони довкілля стратегій і програм регіонального розвитку переліку обов'язкових завдань щодо поліпшення стану існуючих природоохоронних територій, інвентаризації об'єктів ПЗФ і створення нових об'єктів ПЗФ; також необхідно посилити розділи з довкілля охорони регіональних програм і стратегій розвитку відповідними принципами відбору, встановлення та раціонального використання охоронних

територій або територій, у яких необхідно вживати спеціальні заходи для збереження біологічного різноманіття; заходи для реабілітації та відновлення деградованих екосистем і сприяє відновленню видів, які є під загрозою.

3. Конвенція про боротьбу з опустелюванням. Особливу увагу потрібно звернути на імплементацію наступних вимог і стратегічних цілей Конвенції:

- розробляти стратегії та встановлювати пріоритети в рамках планів і/чи стратегій стійкого розвитку, в боротьбі з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи. Законодавче забезпечення охорони та раціонального використання земель зараз є достатнім і продовжує вдосконалюватись, але необхідно відмітити відсутність законодавчих і нормативних документів прямої дії, тобто спрямованих на боротьбу з опустелюванням. Виконання конкретних завдань КБО підміняється або частково компенсується природоохоронними діями, а також із напрямку охорони та раціонального використання земельних ресурсів головним чином у програмах і стратегіях регіонального розвитку у відповідних розділах щодо охорони довкілля (зокрема про це йдеться в Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, Концепції сталого розвитку населених пунктів, майже в усіх стратегіях розвитку окремих регіонів і міст). Оскільки відповідні пріоритети прямо не включені в програми та стратегії як на національному, так і на регіональному рівнях, рекомендується встановлювати пріоритети в боротьбі з опустелюванням і пом'якшення наслідків посухи в рамках розроблення регіональних і місцевих програм розвитку. Але в будь-якому разі лишається проблема відсутності розгалуженої системи реалізації регіональної природоохоронної політики, в тому числі – й виконання КБО.

- розглядати питання усунення причин, що лежать в основі опустелювання та приділяти особливу увагу соціально-економічним факторам, що сприяють розвитку процесів опустелювання. В усіх проаналізованих документах йдеться про підвищення соціально-економічних показників, але в них не зазначається пряма залежність між процесами опустелювання та деградації земель і зниженням рівня життя населення. Необхідним є посилення інтеграції стратегій із подолання бідності, боротьби з опустелюванням і пом'якшенням наслідків посухи в політику регіонального сталого розвитку.

- мобілізувати необхідні ресурси (фінансові, технічні, технологічні) для підтримки впровадження Конвенції. В проаналізованих документах йдеться про фінансову, технічну та технологічну підтримку заходів щодо раціонального природокористування, водокористування, землекористування, але про підтримку подолання процесів опустелювання прямо не йдеться. Тож рекомендується доповнити регіональні програми та стратегії положеннями про спеціальну підтримку подолання процесів опустелювання.

4. Конвенція про зміни клімату. Особливу увагу потрібно звернути на розроблення правового механізму інтеграції заходів щодо адаптації за секторами економіки. Це перешкоджає визначенню пріоритетів для країни та її регіонів у контексті адаптації до зміни клімату. Необхідним є залучення регіональних органів влади до розроблення та впровадження заходів із адаптації. В Україні відсутні спеціальні правові акти щодо розроблення та реалізації заходів із адаптації до зміни клімату на регіональному рівні. Місцеві органи влади не мають правового підґрунтя для започаткування такої діяльності.

Пропозиції

1. Прийняти Закон України «Про стратегічне планування», який дозволить сформувавши цілісну систему державного стратегічного планування розвитку країни та запровадити загальний порядок розроблення, схвалення виконання, моніторингу, оцінки, контролю документів державного стратегічного планування та повноваження учасників такого планування.

2. Ратифікувати протокол про стратегічну екологічну оцінку.

Підгалузь 2.

Житлово-комунальний сектор

Висновки

1. Приділяється багато уваги з боку національного уряду питанням реформування житлово-комунального господарства в Україні, однак наявні законодавчі акти України в житлово-комунальному господарстві не в повній мірі забезпечують адаптацію положень Конвенцій Ріо.

2. Законодавча база в житлово-комунальному господарстві містить положення та вимоги щодо охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів, однак не визначає вимоги до формування та реалізації державної політики на засадах збалансованого розвитку, а деякі підзаконні акти досі не затверджені, що не забезпечує виконання Конвенцій Ріо.

3. В Загальнодержавній програмі реформування та розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки недостатньо врахована екологічна складова, а сама програма закінчується.

4. За існуючих міжнародних зобов'язань України щодо Конвенцій Ріо спостерігається недостатнє усвідомлення виконавчими органами взятих зобов'язань.

5. Спостерігається недостатня політична підтримка, відсутність належної координації національних

органів та інституцій, відсутність міжсекторальної інтеграції при вирішенні питань, визначених у Конвенціях Ріо, нечіткість механізмів упровадження положень Конвенцій Ріо.

6. За відсутності належної бюджетної підтримки наявна інституційна база не має достатніх технічних, адміністративних і фінансових можливостей для імплементації положень Конвенцій Ріо в національну політику.

Рекомендації

1. Внести зміни та доповнення до Законів України «Про благоустрій населених пунктів» від 06.09.2005 № 2807-IV, «Про теплопостачання» від 2 червня 2005 року № 2633-IV, «Про питну воду та питне водопостачання» від 10 січня 2002 року № 2918-III щодо імплементації положень Конвенцій Ріо.

2. Розробити та затвердити в установленому порядку Правила експлуатації та утримання об'єктів утилізації побутових відходів.

3. Затвердити Загальнодержавну програму поводження з відходами на період до 2020 року. При цьому необхідно передбачити напрям використання метану шляхом рекуперації та його повторного використання в процесі видалення відходів як один із шляхів утилізації відходів як вторинної енергетичної сировини.

4. Оскільки більшість крупних підприємств теплової енергетики житлово-комунального господарства мають увійти в майбутню систему торгівлі викидами парникових газів, необхідно взяти активну участь у розробці нормативно-правових актів, які визначатимуть механізм функціонування такої системи, так і безпосередньо в національний план розподілу дозволів. Необхідно внести зміни щодо розширення переліку відповідальних виконавців та доповнити їх Мінрегіоном

за пунктом 259 Розпорядження КМУ від 17 вересня 2014 р. № 847-р. щодо розроблення та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проектів нормативно-правових актів із метою імплементації положень Директиви 2003/87/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 жовтня 2003 р. про встановлення схеми торгівлі викидами парникових газів у рамках Співтовариства та внесення змін і доповнень до Директиви Ради 96/61/ЄС зі змінами та доповненнями, внесеними Директивою 2004/101/ЄС.

5. Враховуючи значну невизначеність у постачанні традиційних видів палива для підприємств теплової енергетики необхідно внести зміни в Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 1071 про схвалення «Енергетичної стратегії України на період до 2030 р.» щодо надання більшого пріоритету використання біоенергетики в секторі теплової енергетики.

6. В проекті Національного плану дій із енергоефективності, підготовленому на виконання п. 15 плану заходів щодо виконання зобов'язань у рамках Договору про заснування Енергетичного Співтовариства, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.08.11 № 733-р, необхідно переглянути тимчасовий орієнтовний цільовий показник зниження внутрішнього кінцевого споживання енергії відповідно до юридично обов'язкових цілей із скорочення викидів парникових газів на другий період дії Кіотського протоколу (2013-2020 рр.) після ратифікації Верховною Радою України Дохійської поправки до Кіотського протоколу з юридично обов'язковими цілями зі скорочення або обмеження антропогенних викидів парникових газів.

Підгалузь 3. Територіальне планування та будівництво

Висновки

1. Вирішення питань сталого розвитку України в умовах надмірного техногенного навантаження на довкілля з високим ступенем його забруднення та рівнем природно-техногенної небезпеки, що зумовлено деформованою структурою господарського комплексу при переважанні виробництв із ресурсозатратними, екологічно небезпечними технологіями, є вкрай необхідним країні. Проте означене питання є недостатньо інтегрованим до законодавства в галузі територіального планування та будівництва.

2. Вимоги Конвенції про біологічне різноманіття в національних законодавчих актах і державних нормах щодо територіального планування та будівництва враховуються лише опосередковано, крім ЗУ «Про Генеральну схему планування території України», яким у розділі III, пункт 3 визначені території та об'єкти природно-заповідного фонду, важливі для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

У розглянутих Законах України головна увага спрямована на:

- державне регулювання в сфері містобудування, яке полягає в плануванні територій на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, оскільки схеми планування території країни є першоосною для розроблення системи стратегічних, прогнозних і програмних документів щодо здійснення регіональної політики;

- забезпечення сталого розвитку територій (у ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» визначення не надано), сталого розвитку населених пунктів і екологічної безпеки територій

(визначення надані ЗУ «Про основи містобудування», ст.19);

- концептуальні вирішення з планування та використання території країни, вдосконалення систем розселення;

- формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення охорони навколишнього природного оточення, раціональне природокористування, збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів;

- функціональне зонування території для раціонального розташування зон житлової та громадської забудови, виробничих, рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих, історико-культурних та інших зон і об'єктів, зниження рівня забруднення середовища;

- екологічне оздоровлення території, деконцентрацію виробництв, реструктуризацію виробничої бази, виведення з експлуатації шкідливих виробництв, оптимізацію структури землекористування та державну підтримку територій, що мають особливу екологічну цінність;

- формування охоронних територій, збереження, створення та відновлення рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих територій і об'єктів, ландшафтів, лісів, парків, скверів, окремих зелених насаджень, об'єктів історико-культурної спадщини, а також земель сільськогосподарського призначення;

- формування національної екологічної мережі як складової Всеєвропейської екологічної мережі та підтримання життєзабезпечуючих функцій довкілля, створення необхідних умов для реструктуризації та зниження антропогенного впливу на нього до екологічно допустимого рівня, встановлення спеціального режиму

охорони та використання територій і об'єктів природно-заповідного фонду;

- обов'язковість державної екологічної експертизи в проектній документації на будівництво об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку, для чого розробляються та затверджуються державні стандарти, норми й правила;

- контроль за дотриманням законодавства в сфері містобудування, державних стандартів і норм, вимог щодо охорони культурної спадщини та збереження традиційного характеру середовища населених пунктів;

- відповідальність за порушення містобудівного законодавства в недотриманні екологічних і санітарно-гігієнічних вимог, установлених законодавством при проектуванні, розміщенні та будівництві об'єктів;

- підтримку розвитку підприємств із екологічно безпечними та ресурсозбалансованими технологіями.

3. Вимоги Рамкової конвенції про зміну клімату в національних законодавчих актах і державних нормах щодо територіального планування та будівництва враховуються лише опосередковано. В Законах України, які розглянуті, відлунням питання пом'якшення наслідків і адекватної адаптації до зміни клімату можна вважати:

- залучення до проведення експертизи проектів будівництва експертів, у тому числі, з питань екології, енергозбереження та пожежної безпеки;

- урахування природно-кліматичних, екологічних та інших умов при регламентації будівельними нормами, державними стандартами та правилами комплексу вимог щодо забезпечення формування повноцінного життєвого середовища та якнайкращих умов життєдіяльності людини;

- визначення необхідності модернізації існуючих і будівництва

нових екобезпечних енергогенеруючих потужностей, розвитку нетрадиційної енергетики на територіях, придатних для цього за природно-кліматичними умовами;

- формування національної екологічної мережі (більш детально розглянуто в попередньому розділі) як важливого заходу щодо пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом захисту та підвищення якості поглиначів і накопичувачів парникових газів;

- зведення до мінімуму, утилізація та знешкодження відходів;

- забезпечення раціонального розміщення продуктивних сил і їх подальшого розвитку з урахуванням особливостей навколишнього середовища.

4. Питання боротьби з опустелюванням, пом'якшенням наслідків посухи та покращення стану деградованих екосистем із метою досягнення збалансованості розвитку в розглянутих Законах України не розглядаються. Певною мірою відлунням означених питань можна вважати спрямування на:

- забезпечення раціонального використання територій, регулювання розселення, визначення напрямів сталого розвитку територій, обґрунтування розподілу земель за цільовим призначенням, раціональне взаємне розташування зон житлової та громадської забудови, виробничих, рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих, історико-культурних та інших зон і об'єктів, заощадження енергії, захисту навколишнього природного середовища;

- урегулювання питань невідповідності розміщення водоемних виробництв місцевим водним ресурсам, запровадження раціональних норм водоспоживання, технологій водопідготовки та очищення стічних вод, засобів обліку та контролю за

споживанням води, охорони водних об'єктів і ресурсів;

- виведення з інтенсивного використання сільським господарством малопродуктивних земель, здійснення заходів із консервації та охорони земель, розроблення нормативно-правових актів із питань містобудування та використання земель, спрямованих на розвиток будівництва;

- формування національної екологічної мережі, підтримання життєзабезпечуючих функцій довкілля, створення необхідних умов для реструктуризації та зниження антропогенного впливу на нього до екологічно допустимого рівня, задля чого необхідним стає створення захисних лісових насаджень і полезахисних лісових смуг, залуження земель, консервація деградованих і забруднених земель із наступною їх натуралізацією, екологічно доцільне збільшення площі лісів.

Рекомендації

1. Національним законодавчим актам і державним нормам територіального планування та будівництва, які розглянуто, **бракує системного підходу** до вирішення означених надскладних питань сталого розвитку та більш ґрунтовної **орієнтації на принципи Конвенції Ріо**, які вимагають обов'язкового врахування в процесах планування економічного та соціального розвитку територій екологічних важелів і програм, взаємоузгодженості секторальних політик.

2. Внести зміни та доповнення до Законів України, що регулюють відносини в сфері територіального планування та будівництва щодо:

- визначення системного характеру процесів сталого розвитку територій, який виявляється не лише безперервним і прискореним зростанням їх соціально-економічних показників;

- визначення змісту **терміну «сталий розвиток територій»**, на забезпечення якого спрямовані правові та організаційні основи містобудівної діяльності, та якого, на жаль, у Статті 1 ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» – «Визначення термінів» – немає;

- включення поряд із санітарно-гігієнічними нормами, які в наш час використовуються в якості екологічних, саме **екологічних норм**, які, по суті, ще слід розробити;

- установа **екологічно оптимальних просторових норм**, мінімально необхідних для збалансованого розвитку (в регіональному, національному та локальному вимірах суспільного розвитку) площ природоохоронних територій і максимально припустимих площ забудованих і розораних територій, оскільки сьогодні в якості вимірів ефективності та раціональності використання територій, серед інших, використовують: факт наявності, відсоток, гектар чи індекс, який нормується до відповідного середньодержавного показника;

- сприяння реструктуризації не лише господарського комплексу країни, в якому переважають виробництва з ресурсозатратними та екологічно небезпечними технологіями, а й залученню відповідних **інноваційних технологій управління**, в тому числі й у сфері **розвитку територій**;

- сприяння **об'єктивізації регулюючих програм** розвитку територій, у тому числі й формуванню національної екологічної мережі (як єдиної територіальної системи

природоохоронних територій, яка сприяє відтворенню біорізноманіття, покращенню стану деградованих екосистем, екологічному оздоровленню змінених антропогенною діяльністю територій і підвищенню їх стійкості в умовах зміни клімату, пом'якшенню наслідків і адекватній адаптації до цих змін, боротьбі з опустелюванням і пом'якшенням наслідків посухи);

- долучення до вирішення питань підтримки та відновлення екологічних балансів у регіональному, національному та локальному просторах суспільного розвитку відповідних **систем вимірюваних величин**, які можна тлумачити як певні **екологічні нормативи** сталого розвитку;

- **синхронізувати етапи** реалізації Генеральної схеми планування території України, часові межі яких визначені в 10 років (2001-2010 та 2011-2020), із часовими межами **відтворення складових частин екологічної мережі** як основного природного елементу екологічної безпеки території.

Пропозиції

1. Забезпечити приведення законодавства України, що регулює відносини в сфері територіального планування та будівництва, до ратифікованих Конвенцій Ріо.

2. Внести зміни до ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» в частині розширення обов'язковості проведення ОВНС.

3. Лібералізувати системи містобудівного нормування й управління стосовно конкретних регіональних і місцевих умов.

ГЛОСАРІЙ

Вплив на навколишнє середовище – будь-які зміни навколишнього середовища, зумовлені господарською чи іншою діяльністю. Класифікуються за видами діяльності людей, інтенсивністю, тривалістю наслідків. Територія навколо об'єкта чи явища, на якій проявляється його вплив на навколишнє середовище, позначається як зона впливу.

Генеральна схема планування території України – схема, що визначає пріоритети та концептуальні вирішення планування та використання території країни, вдосконалення систем розселення та забезпечення сталого розвитку населених пунктів, розвитку виробничої, соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури, формування національної екологічної мережі.

Генеральний план – вид містобудівної документації, що регулює містобудівну діяльність.

Державні будівельні норми, ДБН – нормативно-правовий акт, затверджений центральним органом виконавчої влади з питань будівництва та архітектури.

Енергозбереження – зменшення кількості споживання енергії за рахунок використання меншої кількості енергетичних послуг.

Житлово-комунальне господарство – сукупність галузей, що забезпечують життя й роботу населення країни в нормальних умовах, а також постачання підприємств необхідними ресурсами води, газу, тепло- та електроенергії.

Ландшафтне планування – сукупність методичних інструментів і процедур, що використовуються для побудови такої просторової організації діяльності суспільства в конкретних ландшафтах, яка забезпечувала б стале природокористування й збереження основних функцій цих ландшафтів як системи підтримки життя. Має три

основні ієрархічних рівні – ландшафтну програму, ландшафтний рамковий план і ландшафтний план. Ландшафтне планування – це комунікативний процес, у який втягуються всі суб'єкти господарської та природоохоронної діяльності на території планування, місцеве населення та громадські організації, та який забезпечує виявлення інтересів природокористувачів, проблем природокористування, рішення конфліктів і розроблення узгодженого плану дій і заходів. Ландшафтне планування в деяких країнах (Німеччина, Англія, Франція та ін.) є складовою частиною системи територіального, регіонального та галузевого планування; в Україні поки не має нормативного характеру та здійснюється факультативно. З попередніх форм планування найбільш близькі до ландшафтного планування територіальні комплексні схеми охорони природи та районні планування.

Міське середовище – сукупність природного та штучно створеного середовищ, яка виникає внаслідок впливу урбанізаційних процесів на природне оточення й у взаємодії з якою відбувається життєдіяльність населення.

Регіональна політика – багатогранна, кількарівнева діяльність держави, система різноманітних методів, форм, механізмів і заходів, спрямованих на підвищення розвитку регіонів, соціально-економічну та екологічну його збалансованість, створення в регіонах сприятливих умов для господарювання та якісного життя населення.

Сталий розвиток – перспективна тенденція розвитку, розвиток, що відповідає потребам сьогодення та не загрожує можливостям майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Схема організації природної території, яка особливо охороняється, –

проект організації природної території, яка особливо охороняється: затверджувана урядом або органом місцевого самоврядування документація або план із організації, розміщення та розвитку природної території, яка особливо охороняється, включає графічний і текстовий матеріали.

Територіальне планування – планування розвитку територій, у тому числі для встановлення функціональних зон, зон планованого розміщення об'єктів капітального будівництва для державних або муніципальних потреб, зон із особливими умовами використання територій. Схема територіального планування – вид документа територіального планування в галузі розвитку транспорту, енергетики, використання та охорони лісового фонду, водних об'єктів, розвитку та розміщення особливо охоронюваних природних територій і в інших областях, передбачених законодавством. Схема включає положення про територіальне планування, матеріали з обґрунтування проектів. Схеми територіального планування РВ у текстовій формі та у формі карт або схем планованого розміщення об'єктів капітального будівництва. В схемі територіального

планування повинні бути відображені об'єкти господарства, межі адміністративно-територіальних одиниць, земель різних категорій, обґрунтування варіантів вирішення завдань територіального планування, перелік заходів щодо територіального планування і т. ін.

Урбанізований ландшафт, урболандшафт – антропогенний ландшафт, який формується в процесі створення та функціонування міст. Сучасна функціонально-типологічна організація ландшафтів багатьох міст пов'язана зі щільною забудовою, скороченням площ, зелених насаджень, що посилює контрастність із природними ландшафтами.

Урбанізація – історичний процес підвищення ролі міст у розвитку суспільства, утвердження й поширення міського способу життя як феномена культури та сучасної цивілізації.

Якість життя населення – інтегральне поняття, що відображає єдність суб'єктивної та об'єктивної оцінок умов життєдіяльності й стану населення в конкретному середовищі в контексті здатності забезпечувати відновлення процесів життєдіяльності та збалансований розвиток суспільства.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Перелік галузевих політик, законодавчих актів, програм і пов'язаних із ними планів дій для Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства

Перелік законодавчих актів, програм і планів у сфері регіонального розвитку

Закони України:

1. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 № 2850-IV
2. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програми економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 № 1602-III
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997, № 280/97-ВР.
4. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 № 156-VIII.
5. Закон України «Про співробітництво територіальне громад» від 17.06.2014 № 1508-VII

Постанови Верховної Ради України:

1. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів Верховна Рада України; Постанова від 24.12.1999 № 1359-XIV

Укази Президента України

1. «Про стратегію сталого розвитку Україна 2020» № 5/2015 від 12.01.2015р.

Постанови Кабінету Міністрів України

1. «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 01.04.2014 р. № 333-р
2. «Про затвердження Порядку розроблення, проведення моніторингу та оцінки реалізації регіональних стратегій розвитку» від 16. 11. 2011 року № 1186
3. «Про затвердження державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» від 21.07. 2006 р. № 1001
4. «Про затвердження державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 21.11.2013 р.

Накази:

1. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України
Наказ від 29 липня 2002 року № 224 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку»

Стратегії розвитку окремих територій України, затверджені рішеннями обласних рад:

1. Стратегія розвитку м. Києва до 2025 року / режим доступу https://kievcity.gov.ua/content/13_strateghija-rozvytku-2025.html
2. Стратегія розвитку Львівської області до 2015 року / режим доступу loda.gov.ua/wp-content/uploads/2012/09/Strategija-0701-23-zatw.doc
3. Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2020 року/ режим доступу <http://www.vinrada.gov.ua/proekt-strategi%D0%87-regionalnogo-rozvitku-vinnicko%D0%87-oblasti-na-period-do-2020-roku.htm>
4. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року/ режим доступу <http://oda.odessa.gov.ua/files/oda/social-ekonomik->

rozvitok/strateg_ya_ekonom_chnogo_ta_soc_al_nogo_rozvitku_odes_ko_oblast_do_20_20_roku.pdf

5. Стратегія розвитку Житомирської області до 2015 року/ режим доступу http://zhitomir-region.gov.ua/doc/strat_2015.pdf

Перелік законодавчих актів, програм і планів у сфері будівництва та територіального планування

Закони України:

1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 № 3038-VI
2. Закон України «Про основи містобудування» від 16.11.1992 № 2780-XII
3. Закон України «Про Генеральну схему планування території України» від 07.02.2002 № 3059-III
4. Закон України «Про будівельні норми» від 05.11.2009 № 1704-VI
5. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» від 04.03.2004 № 1580-IV
6. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 № 687-XIV

Укази Президента України:

1. Про пріоритетні завдання у сфері містобудування; Указ від 13.05.1997 № 422/97

Постанови Кабінету Міністрів України

1. «Про містобудівний кадастр» від 25.05.2011 № 559

Накази Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства:

1. Наказ Держкоммістобудування від 17.04.1992 № 44 «Про затвердження ДБН 360-92 **Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень»
2. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України наказ від 13 липня 2012 року № 358 «Про затвердження ДБН Б.1.1-15:2012 Склад і зміст генерального плану населеного пункту»
3. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України наказ від 28.10.2011 № 259 «Про затвердження ДБН Б.2.2-5:2011. Благоустрій територій»
4. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України наказ від 15.12.2003 № 214 «Про затвердження ДБН А.2.2-1-2003 Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд»
5. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України наказ від 01.09.2011 № 170 «Про затвердження Порядку проведення містобудівного моніторингу»

Перелік законодавчих актів, програм і планів у сфері житлово-комунального господарства

Закони України:

1. Про благоустрій населених пунктів від 06.09.2005 № 2807-IV.
2. «Про теплопостачання» від 02.06. 2005 року № 2633-IV.
3. «Про питну воду та питне водопостачання» від 10.01.2002 року № 2918-III

Перелік використаних джерел

1. Дронова О. Л. Новий урбанізм: у пошуках виходу з урбаністичного колапсу // Український географічний журнал. – 2015. – № 3. – С. 33–41.
2. Офіційний сайт Мінрегіону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.minregion.gov.ua/zkhk/Blahoustri-terytoriy/stan-sferi-zelenogo-gospodarstva-za-2014-rik-559231/>
3. Навчальний посібник з екологічного права України. / Під ред. В. Д. Гапотій. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL : http://lib.mdpu.org.ua/e-book/ekol_pravo/ecolog_pravo.pdf.
4. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. Б. Є. Патона. – К. : ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2012. – 72 с.
5. Марушевський Г. Б. Інтеграція управлінських рішень для збалансованого розвитку : посіб. / Г. Б. Марушевський. – К., 2014. – С. 106.
6. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ – К.: НІСД, 2015. – С. 12
7. Забезпечення сталого розвитку міст як складова соціально-економічної модернізації регіонів України. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://www.niss.gov.ua/articles/1611/#_ftnref1
8. Енергоефективність у регіональному вимірі. Проблеми та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/energoefekt-b40dc.pdf>
9. Ігнатенко О. П. Аналіз стану та проблеми в сфері благоустрою населених пунктів / О. П. Ігнатенко // Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=734>
10. Офіційний сайт Мінрегіону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.minregion.gov.ua/zkhk/Blahoustri-terytoriy/stan-sferi-zelenogo-gospodarstva-za-2014-rik-559231/>
11. Офіційний сайт Мінрегіону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : <http://www.minregion.gov.ua/zkhk/Blahoustri-terytoriy/analiz-stanu-sferi-dorozhno-mostovogo-gospodarstva-za-2014-rik--285575/>
12. Офіційний сайт Мінрегіону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: <http://www.minregion.gov.ua/zkhk/Blahoustri-terytoriy/stan-sferi-povodzhennya-z-robotovimi-vidhodami-v-ukrayini-za-2014-rik-452219/>
13. Забезпечення сталого розвитку міст як складова соціально-економічної модернізації регіонів України. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : http://www.niss.gov.ua/articles/1611/#_ftnref1

*Проект ПРООН/ГЕФ
«Інтеграція положень Конвенцій Ріо
у національну політику України»*

**SWOT-АНАЛІЗ І АНАЛІЗ ПРОГАЛИН
(GAP-АНАЛІЗ) ПОЛІТИК, ПРОГРАМ,
ПЛАНІВ І ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ
У ГАЛУЗІ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ
ТА ПІДГОТОВКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ
ВІДПОВІДНО ДО ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЙ РІО**

Підписано до друку _____
Формат 60x84/8. Папір Офс.
Ум. арк. 12,32. Наклад 300 примірників.

Видання та друк: ФОП Грінь Д.С.
73033, м. Херсон, а/с 15
e-mail: dimg@meta.ua
Свід. ДК № 4094 від 17.06.2011